

Nowoczesny profil podmiejskiej gminy
nadmorskiej. Scenariusze strategii rozwoju.
Na przykładzie gminy Kosakowo.

SPIS TREŚCI

1. Streszczenie i abstrakt
2. Wstęp i cel pracy

CZĘŚĆ I - TEORIA

3. Ekonomi krajobrazu
 - 3.1. Definicja
 - 3.2. Znaczenie ekonomii krajobrazu jako narzędzia
 - 3.3. Negatywne aspekty
4. Usługi ekosystemowe
5. Powiązania między krajobrazem a turystyką
6. Turystyka - definicja, rola w rozwoju i wpływ na życie mieszkańców
7. Alternatywne trendy w rozwoju turystyki wiejskiej
 - 7.1. Slow tourism
 - 7.2. Cittaslow
 - 7.3 Globalna Rada Zrównoważonej Turystyki (GSTC)
8. Przykłady dobrej praktyki w opracowaniach strategicznych
 - 8.1. Schouwen-Duiveland, Holandia
 - 8.2. Bornholm, Dania
 - 8.3. Algavre, Portugalia

CZĘŚĆ II - ROZPOZNANIE OBRANEJ GMINY

9. Gmina Kosakowo
 - 9.1 Podstawowe informacje o gminie
 - 9.2. Analiza SWOT
 - 9.2.1 Mocne strony
 - 9.2.2 Słabe strony
 - 9.2.3 Szanse
 - 9.2.4. Zagrożenia
 - 9.3. Rankingi
 - 9.3.1. Ranking Gmina Dobra Do Życia 2023
 - 9.3.2. Ranking Gmin Województwa Pomorskiego
 - 9.4. Potencjał krajobrazowy
 - 9.5. Wizja lokalna - spacer studyjny
 - 9.6. Turystyka
 - 9.6.1. Atrakcje/walory turystyczne
 - 9.6.2. Baza noclegowa
 - 9.6.3. Produkt turystyczny
 - 9.7. Turystyka w istniejących dokumentach planistycznych

- 9.7.1. Strategia Rozwoju Gminy Kosakowo do roku 2030 z perspektywą do 2040
- 9.7.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kosakowo
- 9.7.3. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego
- 9.7.4. Strategia Rozwoju Ziemi Puckiej na lata 2016-2025
- 9.7.5. Audyt krajobrazowy
- 9.7.6. Gminny Program Opieki nad Zabytkami w gminie Kosakowo
- 9.7.7. Raport z Wdrożenia Standardów Turystyki Zrównoważonej w Województwie Pomorskim
- 9.8. Schemat osiowy - kierunki rozwoju gminy (4 scenariusze)
 - 9.8.1. Kaszubska sielanka
 - 9.8.2. Superkurort Zatoki Puckiej
 - 9.8.3. Kosakowo od pokoleń
 - 9.8.4. Metropolitalna sypialnia
 - 9.8.5. Wnioski
- 10. Ankiety
 - 10.1. Analiza wyników
 - 10.2. Wnioski z wyników ankiety
- 11. Wywiady pogłębione
- 12. Wywiady z przedstawicielami różnych szczebli władz samorządowych
 - 12.1. Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego - Departament Turystyki i Sportu, Pani Dyrektor Marta Chełkowska
 - 12.2. Urząd Gminy Kosakowo - referat ds. Planowania i Zagospodarowania Przestrzennego, Pan mgr inż. arch. Jacek Kerszka i Pani mgr inż. arch. Agnieszka Jesionowska
 - 12.3. Sołectwo Pierwoszyno - sołtys Pani Anna Wojtunik
- 13. Porównanie wyników: rozbieżności i podobieństwa w wypowiedziach mieszkańców i przedstawicieli władz
- 14. Wnioski, podsumowanie analiz i dalszy kierunek pracy

CZĘŚĆ III - CZĘŚĆ PROJEKTOWA: STRATEGIA

- 15. Możliwości rozwojowe
- 16. Model strategii transformacji polityki rozwoju dla podmiejskiej gminy nadmorskiej
- 17. Zaproponowany model w gminie Kosakowo
 - 17.1. Cele główne, cele strategiczne i działania
 - 17.1.1. Alternatywne środki transportu w gminie Kosakowo
 - 17.1.2. Zachowanie tradycji i charakteru gminy Kosakowo
 - 17.1.3. Dbanie o krajobrazy gminy Kosakowo
 - 17.1.4. Kosakowo gminą ekologiczną

17.1.5. Kosakowo dobrym miejscem do mieszkania

17.1.6. Kreowanie marki gminy Kosakowo jako destynacji zrównoważonej turystyki

18. Podsumowanie

19. Źródła

20. Załącznik 1 - ankieta "Rozwój gminy Kosakowo - ocena poziomu życia i wpływu turystyki na mieszkańców" i jej wyniki

21. Załącznik 2 - fotorelacja z gminy Kosakowo

22. Załącznik 3 - plansze 1-4

23. Załącznik 4 - artykuł

1) Streszczenie i abstrakt

W planowaniu przestrzennym kreowanie terenów wiejskich jest tak samo ważne jak planowanie miast, ale często bywa w tyle w porównaniu do projektowanych miast, które lepiej nadążają za szybkim rozwojem świata. Takie wizje jak na przykład smart city są dowodem na to, że miasta zazwyczaj wpisują się w definicję "nowoczesności", a wieś częściej kojarzy się z tradycją i archaizmem. Niniejsza praca stara się przeanalizować nowy w dziedzinie planowania przestrzennego koncept ekonomii krajobrazu aby wykorzystać go jako narzędzie do stworzenia scenariusza strategii rozwoju wiejskich gmin nadmorskich ze szczególnym uwzględnieniem turystyki. Bada tematykę turystyki zrównoważonej i przywołuje przykłady dobrych praktyk w tej dziedzinie. Wyznacza kilka możliwych scenariuszy rozwoju, opracowywanej gminy Kosakowo. Ostatecznie proponuje model rozwoju gminy nadmorskiej i jego implementację w wybranej gminie.

2) Wstęp i cel pracy

Od pewnego czasu do Trójmiasta, podobnie jak i do innych miast w Polsce i na świecie napływa wielu nowych mieszkańców. Proces urbanizacji nadal intensywnie postępuje i według szacunków do 2050 roku, 68% ludności na ziemi będzie mieszkać w miastach.^[4] Wraz z rozrastaniem się aglomeracji trójmiejskiej obserwujemy transformacje otaczających Trójmiasto gmin. Rozlewanie się miasta i suburbanizacja ma znaczący wpływ na strukturę zabudowy podmiejskich gmin. Jedną z takich gmin jest gmina wiejska Kosakowo sąsiadująca z miastem Gdynia od południa. Przypadek Kosakowa zainteresował mnie ze względu na unikatową sytuację tej gminy jak również moje wieloletnie, osobiste powiązania z tą gminą. Jest to podmiejska gmina nadmorska, w której zderzają się dwie różne funkcje - funkcja turystyczna i funkcja mieszkaniowa. Z jednej strony gmina ta musi się opierać naporowi zabudowy wielorodzinnej od strony Gdyni, gdzie zabudowa miejska rozlewa się na dawne tereny wiejskie, a z drugiej strony musi radzić sobie z sezonowym napływem turystów.

W niniejszej pracy analizuję jak ekonomia krajobrazu może się przełożyć na poprawę poziomu życia mieszkańców gminy i wpłynąć na zrównoważony rozwój turystyki w regionie. Najpierw przyglądam się tematyce ekonomii krajobrazu, które jest stosunkowo nowym zagadnieniem. Mówi ona o ekonomicznej wartości krajobrazu. Krajobraz może przynosić materialne korzyści, nie stanowi tylko zasobu estetycznego czy środowiskowego/naturalnego. Zależnie od tego jak dany krajobraz zostanie zaprojektowany lub zachowany wyznaczy to jego wartość materialną oraz wartość materialną otaczających go terenów. Następnie badam powiązania pomiędzy krajobrazami, a turystyką i spojrzę na strategię rozwoju turystyki poprzez pryzmat ekonomii krajobrazu oraz sprawdzę jak alternatywne rodzaje turystyki takie jak slow tourism mogą pomóc w zachowaniu wartościowych krajobrazów. Poprę moje odkrycia przykładami dobrych praktyk w tych sferach z miejsc o podobnych uwarunkowaniach co gmina Kosakowo.

W dalszej części niniejszej pracy przeprowadzam rozpoznanie obranej przeze mnie gminy aby móc stworzyć jak najbardziej adekwatne scenariusze rozwoju gminy. W ramach badań analizowałam dostępne dane z pomocą programów gisowych, przeanalizowałam i porównałam istniejące dokumenty planistyczne z wybranego obszaru i artykuły naukowe z dziedzin planistyki, turystyki i zrównoważonego rozwoju. Aby lepiej poznać gminę Kosakowo "od kuchni" odbyłam wizję lokalną-spacer studyjny po terenach gminy, przeprowadziłam ankietę do mieszkańców gminy Kosakowo zawierającą pytania dotyczące jakości życia w gminie Kosakowo i wpływu turystyki na życie codzienne. Poza ankietą przeprowadziłam również kilka wywiadów pogłębionych w celu poszerzenia zakresu otrzymanych odpowiedzi. Wywiady te przeprowadziłam zarówno ze "zwykłymi" mieszkańcami gminy, jak i z przedstawicielami władz samorządowych na różnych szczeblach. Dało mi to możliwość porównania dwóch różnych perspektyw - spojrzenia eksperckiego i oddolnego. Gmina Kosakowo obecnie nie posiada osobnego dokumentu determinującego kierunek rozwoju turystyki na jej terenie, jednak biorąc pod uwagę jak szybko gmina się rozwijała w ostatnich latach, istnieje duże ryzyko, że bez konkretnego planu, rozwój gminy w sferze turystyki będzie chaotyczny, niezorganizowany i co za tym idzie niekorzystny zarówno w długiej jak i krótkiej perspektywie. Dlatego ważnym dla mnie było określenie jakie są preferencje mieszkańców i jak najlepiej gmina Kosakowo może wykorzystać swój potencjał turystyczny bez, lub z jak najmniejszym negatywnym wpływem na środowisko i jej mieszkańców. W niniejszej pracy chciała znaleźć optymalne rozwiązanie dla wielu problemów, które pojawiają się wraz ze wzrostem turystyki w gminach nadmorskich takich jak gmina Kosakowo.

Celem niniejszej pracy jest odpowiedź na pytanie "Czy ekonomia krajobrazu może służyć kreowaniu strategii zrównoważonej turystyki w wiejskich gminach nadmorskich?", **a jej efektem końcowym jest MODEL ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU TURYSTYKI w wiejskich gmin nadmorskich.** Powstały instrument, będzie użyteczny zarówno dla gminy Kosakowo jak i dla innych podobnych regionów.

CZĘŚĆ I - TEORIA

3) Ekonomi krajobrazu

3.1. Definicja

Pojęcie ekonomii krajobrazu jest relatywnie nową koncepcją. Tłumaczy ona wymierną wartość krajobrazu, to oznacza, że krajobraz nie ma tylko wartości estetycznej czy środowiskowej, ale również ma swoją wartość ekonomiczną - zyski materialne z danego krajobrazu dla wybranego podmiotu są przeliczalne. Na wartość krajobrazu wpływa wiele elementów, które decydują czy może on przynosić zyski. Jednym z najważniejszych elementów jest estetyka. Malownicze krajobrazy przyciągają zarówno turystów jak i nowych mieszkańców. Mieszkania z "ładnym" widokiem sprzedadzą się drożej, co może zachęcać deweloperów do kupna działek w okolicy atrakcyjnych krajobrazowo terenów. Tak samo hotele i inne obiekty noclegowe będą się cieszyć większym zainteresowaniem, gdy będą się znajdować w pobliżu przyciągającej estetycznie okolicy.

Powiązana również z turystyką wartością krajobrazu jest dziedzictwo kulturowe. Dziedzictwo kulturowe dzieli się na materialne i niematerialne. Krajobraz historyczny może być rozumiany na bardzo różne sposoby. Materialnym dziedzictwem kulturowym jest obiekt zabytkowy oraz teren, na którym dany obiekt się znajduje (okolica zabytku), jak również szlak historyczny lub historyczne lokalizacje, np. dawne pole bitwy. Dziedzictwem niematerialnym są m.in. tradycyjna kuchnia, tradycyjne święta i wydarzenia, tradycyjne rękodzieło, genius loci - duch danej społeczności. Mimo, że są to niematerialne aspekty dziedzictwa kulturowego, to są one nierozdzielnie związane z konkretnym miejscem, a więc również stanowią część wartości danego krajobrazu. Krajobrazy o wartości historycznej i kulturowej przyciągają konkretną grupę turystów zainteresowanych daną tematyką, ale mimo że grupa odbiorców jest mniejsza, to dziedzictwo kulturowe stanowi często unikalną i niepowtarzalną wartość, co oznacza, że turysta chętniej zapłaci więcej, ponieważ nie ma alternatywy - nie istnieje konkurencyjna lokalizacja o identycznych cechach.

Innym elementem wpływającym na wartość krajobrazu jest zdrowie psychiczne i fizyczne mieszkańców. Pozytywny wpływ zieleni na zdrowie człowieka jest potwierdzony wieloma badaniami. Zieleń może obniżać poziom stresu i łagodzić depresję. Spacer i relaks na świeżym powietrzu, w naturze mają ogromny wpływ na zdrowie psychiczne i fizyczne człowieka. Tereny zielone zachęcają do aktywnego spędzania czasu wolnego - rower, jogging, gra w piłkę itd., co przyczynia się do obniżenia ryzyka otyłości, cukrzycy, chorób serca i wielu innych schorzeń. Sama obecność zieleni w przestrzeni człowieka przyczynia się do lepszego zdrowia - drzewa zatrzymują hałas i zanieczyszczenia, a patrzenie na zieleń ma pozytywny wpływ na wzrok - zmniejsza zmęczenie oczu długotrwałym patrzeniem w ekrany, relaksuje i zmniejsza stres. Tego typu profilaktyka przekłada się na lepsze zdrowie mieszkańców, a co za tym idzie, zmniejsza koszty ponoszone przez służbę zdrowia na leczenie wyżej wymienionych chorób.

Idąc dalej, krajobraz ma również wartość rekreacyjną, która jest silnie związana zarówno z wartością zdrowotną, jak i wartością turystyczną i mieszkaniową. Wybrane tereny mogą być atrakcyjne do uprawiania wielu różnych sportów - wycieczki rowerowe, wędrówki piesze, sporty wodne i sporty powietrzne. Gdy dany teren posiada tego typu miejsca do rekreacji, jest on bardziej atrakcyjny, szczególnie dla osób uprawiających dany sport, chcących się go uczyć lub tylko obserwować (np. paralotnictwo). Obecność terenów rekreacyjnych może też być ważnym elementem decydującym o wyborze nowego miejsca zamieszkania. Bliskość terenów rekreacyjnych zwiększa wartość nieruchomości.

Najbardziej oczywista i wymierna wartość krajobrazu to wartość rolnicza i wydobywcza. Ziemia przynosi zyski z upraw lub wydobytych surowców, co nadaje jej wartość odpowiadającą dochodom jakie przynosi. Jednak w tym wypadku często krajobraz taki traci swoje inne wartości. Pola uprawne lub sady są estetycznie przyjemne, ale zazwyczaj nie mogą już stanowić terenów rekreacyjnych. Natomiast tereny wydobywania surowców naturalnych często tracą nawet swój aspekt wizualny i są oceniane jako "brzydkie", nieatrakcyjne i zniechęcają do lokalizacji innych funkcji (mieszkaniowej, usługowej) w ich okolicy.

Wszystkie te pozytywne cechy i ekonomiczne korzyści są czerpane tylko dzięki temu, że dany krajobraz istnieje w danym kształcie, a nie innym. Aby nadal przynosił korzyści należy wprowadzać odpowiednie środki mające na celu jego ochronę i zachowanie w obecnym stanie. ^{[2][3]}

3.2. Znaczenie ekonomii krajobrazu jako narzędzia

Nadawanie krajobrazom wymiernej wartości, może być narzędziem ułatwiającym planistom, aktywistom i ekologom przekonanie władz do ochrony danych krajobrazów w ich gminie. Nadaje to większą moc argumentom za zachowaniem wybranych krajobrazów i może przyspieszyć cały proces planistyczny, który w innej sytuacji ciągnąłby się w czasie przez trwający konflikt i trudność w dojściu do porozumienia. Ekonomia krajobrazu może służyć, poprzez stosowanie jej jako narzędzia analiz, do określania, które krajobrazy są najważniejsze i czy ich utrata może wiązać się z finansowymi stratami. Dzięki tej koncepcji możliwe jest sprawniejsze wprowadzanie w życie działań mających na celu ochronę środowiska - ponieważ lepiej unaocznia ona koszty, które mogą zostać poniesione w przypadku braku akcji w tej sferze. Skutkami korzystania z ekonomii krajobrazu w planowaniu przestrzennym powinny być zyski dla lokalnych mieszkańców, przedsiębiorców i ekosystemów. Jeśli używana właściwie może ona przyczyniać się do poprawy jakości życia i zmniejszenia skutków zmian klimatu.

3.3. Negatywne aspekty

Jednak podejście do krajobrazów tylko przez pryzmat ekonomii mocno koncentruje uwagę na "zysku" i materialnych korzyściach, co z jednej strony jest argumentem, które silnie przemawia do

większości osób, ale z drugiej, w pewien sposób spłyca problematykę krajobrazu i kreuje jednowymiarowy element, który może być bezrefleksyjnie umieszczany tam gdzie akurat pasuje.

Wycenianie wszystkiego i nadawanie metki jest spuścizną kapitalizmu i mentalność, że jeśli czegoś nie da się wycenić, to jest to bezwartościowe. Jest to problem obecny w życiu każdego człowieka, bo wszyscy żyjemy w społeczeństwie opartym na kapitalizmie i konsumpcji. Nawet jeśli celem ekonomii krajobrazu jest zachowanie naturalnego stanu przestrzeni, to taki sposób myślenia może nadal tworzyć błędne rozumienie samej idei krajobrazu.

4) Usługi ekosystemowe

Ideą silnie związaną z ekonomią krajobrazu są usługi ekosystemowe. Są to wszystkie procesy i produkty zapewniane człowiekowi przez naturę. To korzyści, które człowiek czerpie z przyrody, i które zapewniają mu dostatnie życie. W ramach tych usług według klasyfikacji The Millennium Ecosystem Assessment (MA) wyodrębnia się cztery kategorie: usługi zaopatrywania czyli usługi zaopatrujące człowieka w pożywienie, surowce, powietrze i wodę; usługi regulacyjne czyli takie, które regulują klimat - między innymi oczyszczanie powietrza i wód, amortyzacja ekstremalnych zjawisk pogodowych, na przykład powodzi; usługi wspierające czyli usługi pośrednie, które umożliwiają zapewnienie innych usług, na przykład procesy glebotwórcze, zapylenie, cyrkulację substancji odżywczych; usługi kulturowe to wszystkie usługi o charakterze rekreacyjnym, duchowym i turystycznym, należą do nich między innymi przestrzenie do wypoczynku na łonie natury, przyroda jako inspiracja do tworzenia dzieł sztuki, elementy krajobrazu jako destynacja turystyczna. ^[4] ^[5] Usługi ekosystemowe są nieodłączną częścią życia człowieka, ale mimo, że spotykane na każdym kroku, nie są oczywiste dla każdego. Zamysłem koncepcji usług ekosystemowych było przetłumaczenie nauk przyrodniczych na język bardziej ekonomiczny, przystępny i szerzej zrozumiały ^[6], a ekonomia krajobrazu bierze ten koncept jeszcze dalej poprzez nadanie materialnej wartości usługom ekosystemowym. Ma to na celu urzeczywistnienie, uczynienie tych usług bardziej namacalnymi i w ten sposób podnieść świadomość ludzi o ich wartości i uchronienie w ten sposób krajobrazów przed degradacją.

5) Powiązania między krajobrazem a turystyką

Jedną z ważniejszych korzyści materialnych, które mieszkańcy danego regionu czerpią z krajobrazów, jest zysk z turystyki. Ruch turystyczny jest generowany w przeważającej większości na podstawie walorów krajobrazowych danego obszaru. Miejsca turystyczne charakteryzują się wyjątkowo atrakcyjną wizualnie estetyką krajobrazów i, na przykład, unikatowym ukształtowaniem terenu. Skaliste stoki Alp, białe klify wybrzeży Wielkiej Brytanii lub pola lawendy na południu Francji - wszystkie te miejsca kojarzą się z obrazkami z pocztówek i przyciągają rzesze turystów, a ich wspólnym mianownikiem są właśnie krajobrazy. Jest to jednak swego rodzaju błędne koło, ponieważ im więcej

odwiedzających przyciąga dana lokalizacja tym większe jest ryzyko, że danym krajobraz ulegnie degradacji, i co za tym idzie, traci swoje walory, które pierwotnie były atrakcyjne i kreowały ruch turystyczny.

Mieszkańcy i lokalne władze często podejmują działania mające na celu ochronę i zachowanie tych krajobrazów. Szczególnym przypadkiem są tereny wiejskie, gdzie mieszkańcy stosując zasady zrównoważonego rozwoju, dbając o swoje otoczenie i kultywując tradycje, często również pośrednio przyczyniają się do ochrony krajobrazów. W sytuacji idealnej, ciąg wpływu tych czterech elementów - krajobrazów, turystyki, aktorów lokalnych i "wiejskości" - zamyka się w koło i umożliwia zrównoważone koegzystowanie i prosperowanie wszystkich części. Jest to wizualnie przedstawione na poniższym schemacie:

Schemat powiązań; źródło: wykonanie własne

Dany „zamknięty obieg” działa w ten sposób - atrakcyjne krajobrazy generują ruch turystyczny w regionie. Wraz z pojawieniem się turystów, tworzą się miejsca pracy i popyt na konkretne usługi, co zwiększa przychody lokalnych mieszkańców i władz samorządowych. Dzięki większym wpływom do budżetu, władze regionu jak i mieszkańcy mogą poświęcić więcej środków na zrównoważony rozwój i pielęgnowanie regionalnych tradycji. Samorząd może wspierać lokalne społeczności i stowarzyszenia, które przyczyniają się do zachowania „wiejskiego” charakteru regionu. To z kolei przekłada się bezpośrednio na ochronę i zachowanie lokalnych krajobrazów, które przyciągają turystów.

6) Turystyka - rola w rozwoju i wpływ na życie mieszkańców

Turystyka jest ważnym motorem rozwoju gospodarczo-społecznego regionów. Tworzy miejsca pracy i generuje ogromne zyski zarówno dla samorządów i kraju jak i dla prywatnych przedsiębiorców. Według prognoz na 2025 rok, w turystyce w Unii Europejskiej zatrudnione jest ok. 12,3 mln osób, co generuje 10% PKB UE - niemal 1,9 biliona euro.^[7] W Polsce w 2022 roku wynik ten był poniżej unijnej średniej i wynosi zaledwie 4,3% PKB co daje przychody rzędu 131,4 mld złotych.^[8] Stanowiło to znaczący spadek względem sytuacji sprzed pandemii, gdy było to 6,2% PKB.^[9] Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w Polsce w grudniu 2024 zatrudnionych w sekcji „zakwaterowanie i gastronomia” jest 325 535 osób, co stanowi ok. 2% wszystkich pracujących. W województwie pomorskim procent ten wynosi niewiele więcej, bo niecałe 3%, natomiast w powiecie puckim jest to prawie 6% (ok. 2 tys. osób zatrudnionych).^[10]

Wpływ turystyki na rozwój regionu zależy od jego udziału w danym regionie. Im bardziej gospodarka regionu opiera się na obecności turystów, tym ten sektor ma większy wpływ na rozwój. Gdy region jest atrakcyjny turystycznie, powoduje to rozwój głównych usług turystycznych, takich jak baza noclegowa czy organizacje turystyczne, jak również usług towarzyszących, takich jak usługi gastronomiczne (kawiarnie, restauracje), usługi handlowe (sklepy z pamiątkami, ze sprzętem sportowym), usługi transportowe, naprawcze itd. Główną korzyścią z turystyki dla regionu jest napływ kapitału - turyści „zostawiają” dużo pieniędzy w odwiedzanych miejscach. Region atrakcyjny turystycznie, może też przyciągać wielu inwestorów, nie tylko z sektora turystycznego. Wraz ze wzbogacaniem się regionu może też polepszać się poziom życia mieszkańców.^[11]

Turystyka ogółem oraz sama obecność turystów w regionie może być tematem kontrowersyjnym ze względu na jej wpływ na życie lokalnych mieszkańców. Kwestia ta jest mieczem obosiecznym. Z jednej strony napływający turyści przyczyniają się do zwiększenia dochodów regionu, co powoduje więcej inwestycji między innymi w szkoły, biblioteki, infrastrukturę. Powstaje też infrastruktura, która służy zarówno turystom jak i mieszkańcom, na przykład nowe drogi, parkingi, miejsca kultury, takie jak teatry czy muzea, jak również rozwój komunikacji zbiorowej. Turyści mogą też być bezpośrednim źródłem dochodów dla mieszkańców, gdy są oni przedsiębiorcami w tym sektorze, na przykład jako właściciele

hoteli, restauracji czy sklepów. Z drugiej strony obecność turystów może zaburzać porządek i spokój mieszkańców. Nadmierna ilość odwiedzających powoduje wzmożony ruch samochodowy i korki, hałas i zanieczyszczenie środowiska. Mówi się o “zadeptywaniu” atrakcji turystycznych, gdy nadmierny ruch powoduje degradację miejsca lub obiektu, które był pierwotnym celem podróży. Obecność turystów może też wpływać na zawyżone ceny produktów i usług w danym regionie czy wysokie ceny mieszkań lub wynajmu, gdy większość nieruchomości jest przeznaczana na wynajem krótkoterminowy. ^[12] Mieszkańcy zazwyczaj zdają sobie sprawę z dwubiegunowości tej kwestii i tylko w skrajnych przypadkach otwarcie protestują i domagają się zablokowania napływu turystów do swojego miasta/regionu. Jednak taka sytuacja miała miejsce w 2025 roku między innymi w wielu miastach Hiszpanii. ^[13] W najbardziej popularnych turystycznie miejscach osiągnięto poziom krytyczny nasycenia turystami, co pokazuje, że należy szukać rozwiązań mogących pogodzić potrzeby mieszkańców i obecność turystów.

7) Alternatywne trendy w rozwoju turystyki wiejskiej

Mimo, że problem zbyt dużej ilości turystów wzmógł się w ostatnich latach, to już od dawna szukano różnych jego rozwiązań. Wzmożony ruch turystyczny i związane z nim negatywne skutki wynikają w dużym stopniu z bogacenia się społeczeństwa, co umożliwia podróżowanie większej liczbie osób - problemem jest intensywność turystyki. Wraz z popularyzacją podróżowania pojawiła się globalizacja i komercjalizacja - destynacje turystyczne “trendują” w social mediach, przyciągają odwiedzających, którzy często oczekują tych samych wygód, które mają w swoim miejscu zamieszkania. W odpowiedzi na te problemy zaczęły się rodzić alternatywy dla tak zwanego fast tourism czyli turystyki opartej na szybkim i intensywnym konsumowaniu wrażeń z podróży.

7.1. Cittaslow

Stąd właśnie narodził się w 1999 roku we Włoszech ruch Cittaslow czyli tak zwane miasto powolne lub miasto niespieszne, którego głównymi celami było zachowanie różnorodności i dziedzictwa kulturowego miast i miasteczek Toskanii i przeciwdziałanie globalizacji i homogenizacji miast. Aby to osiągnąć, w duchu zasad zrównoważonego rozwoju: wolno, cicho, mało, dokładnie i aktywnie zaczęto promować tradycyjne, lokalne produkty, działania przyczyniające się do ochrony środowiska i uwzględnianie lokalnych mieszkańców, ich potrzeb i poprawy jakości życia. Miasta stosujące się do tych zasad zaczęły się zrzeszać tworząc sieć miast Cittaslow. Obecnie takich miast jest na świecie 307, a w Polsce 37, co plasuje nas na 2 miejscu pod względem ilości miast członkowskich po Włoszech. Miasta, aby dołączyć do sieci, muszą spełnić zestaw kryteriów, a co 5 lat dokonać samooceny w celu obserwacji postępów i rozwoju miasta, aby zachować certyfikat Cittaslow. ^{[14] [15] [16]}

7.2. Slow tourism

Powstanie ruchu cittaslow przyczyniło się do powstania koncepcji slow tourism, co po polsku nazywane jest czasem turystyką zrównoważoną, a dosłownie oznacza turystykę powolną. Skupia się ona na tych samych zasadach co cittaslow czyli jest odpowiedzią na masową turystykę i chce zahamować wszechobecny pęd i nienasycony konsumpcjonizm. Różnicą między cittaslow, a slow tourismem jest to, że Cittaslow jest członkowską organizacją non-profit, a slow tourism jest bardziej ogólną ideą nazywającą daną gałąź turystyki. Powolna turystyka to taka, gdzie ważniejsza jest jakość usług turystycznych, a nie ich ilość czy intensywność. Osoba podróżująca w sposób "slow" poświęca więcej uwagi odwiedzanym miejscom i chłonie je wszystkimi zmysłami. Dlatego też, aby smakować dany region, dużą wagę kładzie się na lokalną kuchnię. Bardzo ważne jest też poszanowanie dla miejscowych mieszkańców i środowiska. Odwiedzający odbywa interakcje z "lokalsami", w celu dogłębnego poznania specyfiki danej społeczności i miejsca, a atrakcje i rekreacja w okolicy jest odbywana w sposób zrównoważony i mający na uwadze dobro lokalnej przyrody. Kluczowym aspektem jest autentyczność doświadczeń turystyki powolnej, która jest bezpośrednim przeciwieństwem wszechobecnej kiczowatej komercji i ujednolicenia turystycznych destynacji. Można powiedzieć, że w ideę slow tourismu wpisuje się wiele innych rodzajów turystyki między innymi turystyka ekologiczna, turystyka gastronomiczna czy agroturystyka. Coraz większe zainteresowanie slow tourismem można szczególnie zaobserwować w krajach Globalnej Północy, gdzie nastąpił pewien przesyt rynku turystycznego i konsumenci szukają wyróżniających się ofert, jak również chcą znaleźć spokój od pędu życia codziennego.

W miarę rozwoju i rozrastania się organizacji Cittaslow, utworzyli oni również własną inicjatywę "[Citta]slow tourism", która jest odpowiedzią organizacji na wzrost popularności idei slow tourismu. Projekt ten ma zachęcać organizacje turystyczne, mieszkańców i lokalne władze do tworzenia zrównoważonej, harmonijnej oferty turystycznej. ^[14] ^[17] ^[18]

7.3 Globalna Rada Zrównoważonej Turystyki (GSTC)

W 2007 roku 32 organizacje, w tym między innymi Światowa Organizacja Turystyki Narodów Zjednoczonych (UNWTO), połączyło siły, aby stworzyć Global Sustainable Tourism Council (GSTC). Przetłumaczona na język polski, organizacja ta nazywa się Globalną Radą Zrównoważonej Turystyki. Jest to pozarządowa organizacja zajmująca się ustanawianiem i zarządzaniem globalnymi standardami zrównoważonego podróżowania i turystyki, promowaniem odpowiedzialnych praktyk turystycznych na całym świecie oraz akredytacją certyfikacji zrównoważonej turystyki. Podmioty ubiegające się o certyfikat GSTC muszą spełnić szereg kryteriów-standardów. Organizacja od 2008 roku publikuje kryteria GSTC dla różnych podmiotów. Pierwsze standardy były skierowane do hoteli i organizacji turystycznych. ^[19] ^[20] Obecnie istnieją cztery różne grupy kryteriów: kryteria skierowane do branży turystycznej czyli do hoteli i organizatorów wycieczek (GSTC-I), kryteria dla destynacji turystycznych (GSTC-D), kryteria GSTC

MICE (Meetings, Incentives, Conferences and Exhibitions) czyli kryteria skierowane do organizatorów wydarzeń i wystaw oraz właścicieli budynków wystawowych lub sal konferencyjnych i ostatni typ kryteriów stworzony dla atrakcji turystycznych, takich jak muzea, parki narodowe lub parki rozrywki. Ze względu na specyfikę niniejszej pracy, bliżej przyjrzymy się kryteriom dla destynacji turystycznych. Są to kryteria bardziej ogólne, odnoszą się do miejsca, a nie do instytucji i mają służyć wyznaczeniu podstawowych kierunków działań dla obszarów turystycznych pragnących rozwijać się w sposób zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju. Kryteria GSTC-D są podzielone na cztery obszary, a każdy obszar ma swoje podobszary:

OBSZAR A: Zrównoważone zarządzanie A(a) Struktura i ramy zarządzania A(b) Zaangażowanie interesariuszy A(c) Zarządzanie presją i zmianą	OBSZAR C: Zrównoważony rozwój kulturowy C(a) Ochrona dziedzictwa kulturowego C(b) Zwiedzanie obiektów kultury
OBSZAR B: Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy B(a) Zapewnienie lokalnych korzyści ekonomicznych B(b) Dobrostan społeczny i skutki społeczne	OBSZAR D: Zrównoważony rozwój środowiska D(a) Ochrona dziedzictwa przyrodniczego D(b) Zarządzanie zasobami przyrodniczego D(c) Zarządzanie odpadami i emisjami

Źródło: Kryteria GSTC dla destynacji turystycznych Wersja 2.0, 6 grudnia 2019 r. ^[21]

W każdym podobszarze znajduje się kilka punktów, wskaźniki dla danego punktu oraz korespondujące z danym punktem cele zrównoważonego rozwoju. Wymienię wszystkie punkty, ponieważ stanowią one ważny element wyznaczający kierunek niniejszej pracy.

“OBSZAR A: ZRÓWNOWAŻONE ZARZĄDZANIE

A(a) Struktura i ramy zarządzania

A1 Odpowiedzialność za zarządzanie destynacją turystyczną

A2 Strategia zarządzania destynacją i plan działania

A3 Monitorowanie i raportowanie

A(b) Zaangażowanie interesariuszy

A4 Zaangażowanie przedsiębiorstw i standardy zrównoważonego rozwoju

A5 Zaangażowanie mieszkańców i informacje zwrotne

A6 Zaangażowanie odwiedzających i informacje zwrotne

A7 Promocja i informacja

A(c) Zarządzanie presją i zmianą

A8 Zarządzanie liczbą odwiedzających i ich aktywnością

A9 Przepisy dotyczące planowania i kontrola zagospodarowania przestrzennego

A10 Przystosowanie do zmian klimatu

A11 Zarządzanie ryzykiem i sytuacjami kryzysowymi

OBSZAR B: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY

B(a) Zapewnienie lokalnych korzyści ekonomicznych

B1 Pomiar wkładu turystyki do gospodarki

B2 Godna praca i możliwości rozwoju kariery

B3 Wspieranie lokalnych przedsiębiorców i sprawiedliwego handlu

B(b) Dobrostan społeczny i skutki społeczne

B4 Wsparcie dla społeczności

B5 Zapobieganie wykorzystywaniu i dyskryminacji

B6 Prawo własności i użytkowania

B7 Bezpieczeństwo i ochrona

B8 Dostęp dla wszystkich

OBSZAR C: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ KULTUROWY

C(a) Ochrona dziedzictwa kulturowego

C1 Ochrona dóbr kultury

C2 Artefakty kulturowe

C3 Dziedzictwo niematerialne

C4 Dostęp dla społeczności lokalnej

C5 Własność intelektualna

C(b) Zwiedzanie miejsc kultury

C6 Zarządzanie odwiedzającymi w obiektach kultury

C7 Interpretacja obiektów kultury

OBSZAR D: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ ŚRODOWISKA

D(a) Ochrona dziedzictwa naturalnego

D1 Ochrona obszarów wrażliwych przyrodniczo

D2 Zarządzanie odwiedzającymi na terenach przyrodniczych

D3 Interakcje z dziką przyrodą

D4 Wykorzystanie gatunków i dobrostan zwierząt

D(b) Zarządzanie zasobami naturalnymi

D5 Oszczędzanie energii

D6 Zarządzanie zasobami wodnymi

D7 Jakość wody

D(c) Zarządzanie odpadami i emisjami

D8 Ścieki

D9 Odpady stałe

D10 Emisje gazów cieplarnianych i łagodzenie zmian klimatycznych

D11 Transport przyjazny środowisku

D12 Zanieczyszczenie światłem i hałasem” [21]

Tak więc, kryteria wyznaczają kierunki rozwoju zarówno społecznego, gospodarczego, ekologicznego i przestrzennego. Pomagają w kreowaniu polityki regionu we wszystkich strefach życia poprzez 38 punktów odnoszących się do różnych sfer funkcjonowania danego obszaru. Oznacza to, że wymagania są wysokie, ale co za tym idzie otrzymanie takiego certyfikatu jest prestiżem, którym region może, i nawet powinien się chwalić. GSTC oferuje różne warsztaty i szkolenia mające przybliżyć cały proces i wyposażać decydentów w narzędzia, które pomogą im przekształcać ich region w bardziej zrównoważony i zmierzający w kierunku uzyskania certyfikatu GSTC.

Źródło grafiki: Oficjalna strona internetowa GSTC [22]

Zrównoważonych regionów, które otrzymały certyfikat akredytowany przez GSTC jest ponad 50 na całym świecie a jedną z takich destynacji jest holenderska wyspa i jednocześnie gmina Schouwen-Duiveland.

8) Przykłady dobrych praktyk

8.1. Schouwen-Duiveland, Zelandia, Holandia

Schouwen-Duiveland jest to gmina w Holandii, w regionie Zelandia. Gmina znajduje się na wyspie o tej samej nazwie, ma powierzchnię 488,94 kilometrów km² (z czego 257,87 km² to wody)^[23] oraz populację 34 432 mieszkańców (dane na 31 grudnia 2024 r.)^[24] Jest to płaska wyspa, której większość powierzchni znajduje się poniżej poziomu morza. Jej popularność jako destynacji turystycznej wynika z dogodnych warunków do uprawiania sportów wodnych (takich jak kite- i windsurfing) oraz z tego, że na jej terenie znajduje się wiele plaż i rezerwatów przyrody. Większość rezerwatów jest otwarta dla zwiedzających i szczególnie atrakcyjna dla obserwatorów ptaków i rowerzystów. Kilka miejscowości na wyspie posiada również mariny, które przyciągają entuzjastów żeglarstwa. Wiele osad na wyspie Schouwen-Duiveland to dawne wsie rybackie, tak jak na przykład Bruinisse, której dochody opierają się silnie na połowie i hodowli małży. Aby zachować charakter i tradycje wsi powstało w niej muzeum rybołówstwa, a w porcie nadal można zaobserwować wiele kutrów, które zaopatrują lokalne restauracje w świeże owoce morza. W ramach dążenia do zrównoważonego rozwoju turystyki władze regionu implementują wiele różnych rozwiązań. Powstają trasy rowerowe i ścieżki do jazdy konnej mające zachęcić do korzystania z innych środków transportu niż samochód. W okresie letnim działa oferta przewozu park&ride polegająca na udostępnieniu odwiedzającym parkingu na obrzeżach miejscowości Renesse, skąd komunikacją zbiorową taką jak bezpłatny autobusy czy pojazdy elektryczne są oni dowożeni na plażę i do innych atrakcji. Czynione są kroki w celu dbania o naturalne środowisko i zachowanie bioróżnorodności ekosystemów, na przykład poprzez akcje zbierania śmieci, kampanie informacyjne i infografiki dotyczące zachowania wobec fok obecnych na plażach czy silne ograniczenia w zabudowie na terenach przybrzeżnych. Poświęcono też uwagę lokalnym produktom i skróceniu łańcucha dostaw, co zostało zauważone przez Green Destination, które umieściło Schouwen-Duiveland na liście TOP 100 2023, właśnie za działania w tej sferze i współpracę z lokalnymi rolnikami.^[25]

Wszystkie te działania są wykonywane w silnej współpracy ze społecznością lokalną, która bierze czynny udział dbaniu o region, a jednocześnie ma głos i może wyrażać swoje potrzeby. Miało to na przykład miejsce w kwietniu 2024 poprzez przeprowadzoną ankietę z mieszkańcami gminy, której celem było poznanie ich odczucia względem turystyki w regionie. Na stwierdzenie "Wspieram turystykę i chcę żeby nadal była ważna w mojej gminie" twierdząco odpowiedziało 52% ankietowanych, a tylko 19% się z tym stwierdzeniem nie zgodziło. Mieszkańcy przyznają, że turystyka ma pozytywne skutki dla regionu szczególnie na wzmocnienie gospodarki i szerszą ofertę handlowo-gastronomiczną. Natomiast jeśli chodzi o negatywny wpływ turystyki to najwięcej osób zauważyło go w utrudnieniach w ruchu, większej ilości śmieci szkodach w przyrodzie i krajobrazie.^[26]

W 2018 roku gmina jako pierwsza destynacja na świecie dostała certyfikat Green Destination akredytowany przez GSTC, co oznacza, że spełnia wszystkie kryteria GSTC-D dla destynacji

turystycznych. Jednak już wcześniej, w 2009 roku Schouwen-Duiveland otrzymało nagrodę Quality Coast Award, a w 2018 roku awansowało ze srebrnego na platynowe wyróżnienie w tej dziedzinie. Wiele plaż na wyspie jest też odznaczonych Blue Flag oznaczającą wyjątkowo czyste i bezpieczne plaże i wody kąpieliska. 10 hoteli w gminie posiada certyfikat Green Key, który jest globalnym znakiem jakości w branży turystycznej. Green Key jest międzynarodowym certyfikatem przyznawanym obiektom turystycznym, które wyróżniają się w zakresie odpowiedzialnych środowiskowo praktyk i udziału społeczności lokalnych. Jest to jeden z najpopularniejszych tego typu certyfikatów mogący pochwalić się certyfikowanymi obiektami w ponad 90 krajach.^{[27][28][29]}

8.2. Bornholm, Dania

Również na Bornholmie znajduje się kilka hoteli certyfikowanych przez Green Key, a poza tym władze wyspy wyróżniają się wyjątkową dbałością o środowisko i zrównoważoną turystykę regionu. Bornholm jest wyspą na morzu Bałtyckim należącą do Danii. Znajduje się na południowym wschodzie, 37 km od Szwecji. Ma powierzchnię 587 km² i niecałe 40 tys. mieszkańców. Już od 2008 roku Bornholm deklarował, że do 2035 roku stanie się zrównoważoną, przyjazną dla klimatu wyspą zero emission. Wizja ta urzeczywistnia się w postaci strategii Bright Green Island czyli w tłumaczeniu na język polski Pogodna Zielona Wyspa. Celem władz Bornholmu jest zrównoważony rozwój wyspy i wykreowanie marki wyspy jako miejsca przyjaznego i ekologicznego. Aby to osiągnąć władze oferują wsparcie i współpracę lokalnym podmiotom w kwestiach implementacji ekologicznych rozwiązań takich jak odnawialne źródła energii, gospodarka o obiegu zamkniętym i przetwarzanie odpadów. Na wyspie popularyzowane są ekologiczne środki transportu takie jak rowery czy komunikacja publiczna, jak również powstaje wiele szlaków pieszych. Aby skracać łańcuchy dostaw i promować lokalną kuchnię są prowadzone różne programy mające na celu wspieranie lokalnych producentów między innymi producentów bornholmskich serów, ryb i piwa. Aby Bornholm był wyspą przyjazną zarówno środowisku, turystom, jak i też mieszkańcom, ci ostatni są ważną częścią tworzenia strategii i planów. Prowadzone są różne szkolenia i warsztaty, a władze zachęcają mieszkańców i lokalne firmy do brania udziału i angażowanie się we wspólne kreowanie polityki turystycznej wyspy. Wszystkie wysiłki w dążeniu do zrealizowania głównego celu i wizji Bornholmu zostały nagrodzone - w 2020 roku wyspa Bornholm otrzymała pierwsze miejsce w konkursie na nagrodę EU RESponsible Island Prize (drugie miejsce zajęła również duńska wyspa Samsø).^{[30][31][32][33][34]}

Źródło: Grafika Strategii rozwoju wyspy Bornholm "Bright Green Island" [33]

8.3. Algarve, Portugalia

Innym, również nadmorskim regionem, który implementuje wiele zrównoważonych rozwiązań w sferze turystyki na swoim obszarze jest gmina Algarve. Jest to najbardziej wysunięty na południe region Portugalii, jeden z 18 dystryktów na jakie dzieli się kraj. Ma powierzchnię 5412 km² i populację 451 tys. mieszkańców, która w sezonie wzrasta trzykrotnie do nawet 1,5 mln, a według innych badań, region w 2017 roku odwiedziło 4,2 miliona turystów. Główne gałęzie gospodarki regionu to rolnictwo (owoce cytrusowe, migdały, figi) oraz turystyka. Algarve jest popularną destynacją ze względu na malownicze klify i wiele piaszczystych plaż. Jednak od wielu lat region boryka się ze skutkami globalnego ocieplenia. Braki w dostawach wody i pożary są spowodowane ogromnymi suszami. Aby zapobiegać dalszej degradacji zaczęto promować turystykę ekologiczną. Postawiono na turystykę aktywną - wzdłuż wybrzeża biegnie trasa pieszo-rowerowa Rota Vicentina. Pod tą samą nazwą istnieje również organizacja non-profit zrzeszająca ponad 200 lokalnych firm, organizatorów wycieczek osoby prywatne i kilka podmiotów publicznych, którzy dbają o trasę i jej okolicę. Celem organizacji jest współpraca jednostek prywatnych i publicznych w imię rozwoju regionu. Wybrzeże Portugalii w regionie Algarve słynie z wielkich hoteli i kurortów zlokalizowanych nad samym morzem. Aby zatrzymać niekontrolowaną rozbudowę infrastruktury turystycznej władze rygorystycznie podchodzą do ograniczeń dotyczących lokalizacji nowych inwestycji. Często umożliwiając powstanie nowej zabudowy jedynie na terenach zdegradowanych. Władze regionu Algarve przeprowadziły w 2016 roku Laboratorium Strategii Turystycznej, na którym omawiano krajowy dokument Strategia Turystyczna 2027.

Ponad 30 obiektów w regionie posiada certyfikat Green Key. Poza tym zarówno w regionie jak i całej Portugalii w strategii turystyki zaczęto stawiać bardziej na turystykę naturalną, kulinarną i turystykę win czyli czyli taką, która dobrze wpisuje się w ideę slow tourismu. Częścią tego są różne szlaki znajdujące się na terenie gminy. Od małych regionalnych szlaków - na przykład Szlak Pomarańczy, który skupia się wokół produkcji jednego z ważniejszych produktów regionu czyli owoców pomarańczy, przez szlaki krajowe obiegające całą Portugalię, aż po szlaki między narodowe, przechodzące przez kilka państw, w tym też przez Portugalię i Algarve. Przykładem takiego szlaku jest Szlak Umajjadów, łączący ze sobą 7 państw, które od wieków łączyły silne relacje kulturowo ekonomiczne. Były one łącznikiem kultur Zachodu i bliskiego wschodu, dlatego też na szlaku znajduje się wiele obiektów z kultury muzułmańskiej. [\[36\]](#)[\[37\]](#)[\[38\]](#)[\[39\]](#)

CZĘŚĆ II - ROZPOZNANIE OBRANEJ GMINY - Gmina Kosakowo

9) Gmina Kosakowo

9.1 Podstawowe informacje o gminie Kosakowo

Gmina Kosakowo jest małą gminą wiejską w powiecie puckim, w województwie pomorskim. Położona jest nad Zatoką Pucką, na Kępie Oksywskiej. Gmina w całości znajduje się w aglomeracji trójmiejskiej - od południa sąsiaduje z miastem Gdynia. Te tereny są częścią Nordy czyli północnych Kaszub. Zajmują powierzchnię 50,14 km², zamieszkałą przez 21 954 mieszkańców (2024) co daje 463,5 os./km².[\[40\]](#) Jest to gęstość zaludnienia dużo większa niż, na przykład w sąsiedniej gminie wiejskiej Puck gdzie wynosi ona 118,8 os./km². Wynika to m.in. z dużej różnicy wielkości - gmina Puck (243,29 km²) ma powierzchnię prawie 6 krotnie większą od gminy Kosakowo. Według liczby mieszkańców gmina Kosakowo zajmuje 2 miejsce, po gminie wiejskiej Puck i stanowi 26,2% ludności powiatu. Na gminę Kosakowo składa się 10 sołectw: Dębogórze, Dębogórze-Wybudowanie, Kazimierz, Kosakowo, Mechelinki, Mosty, Pierwoszyno, Pogórze, Rewa i Suchy Dwór.

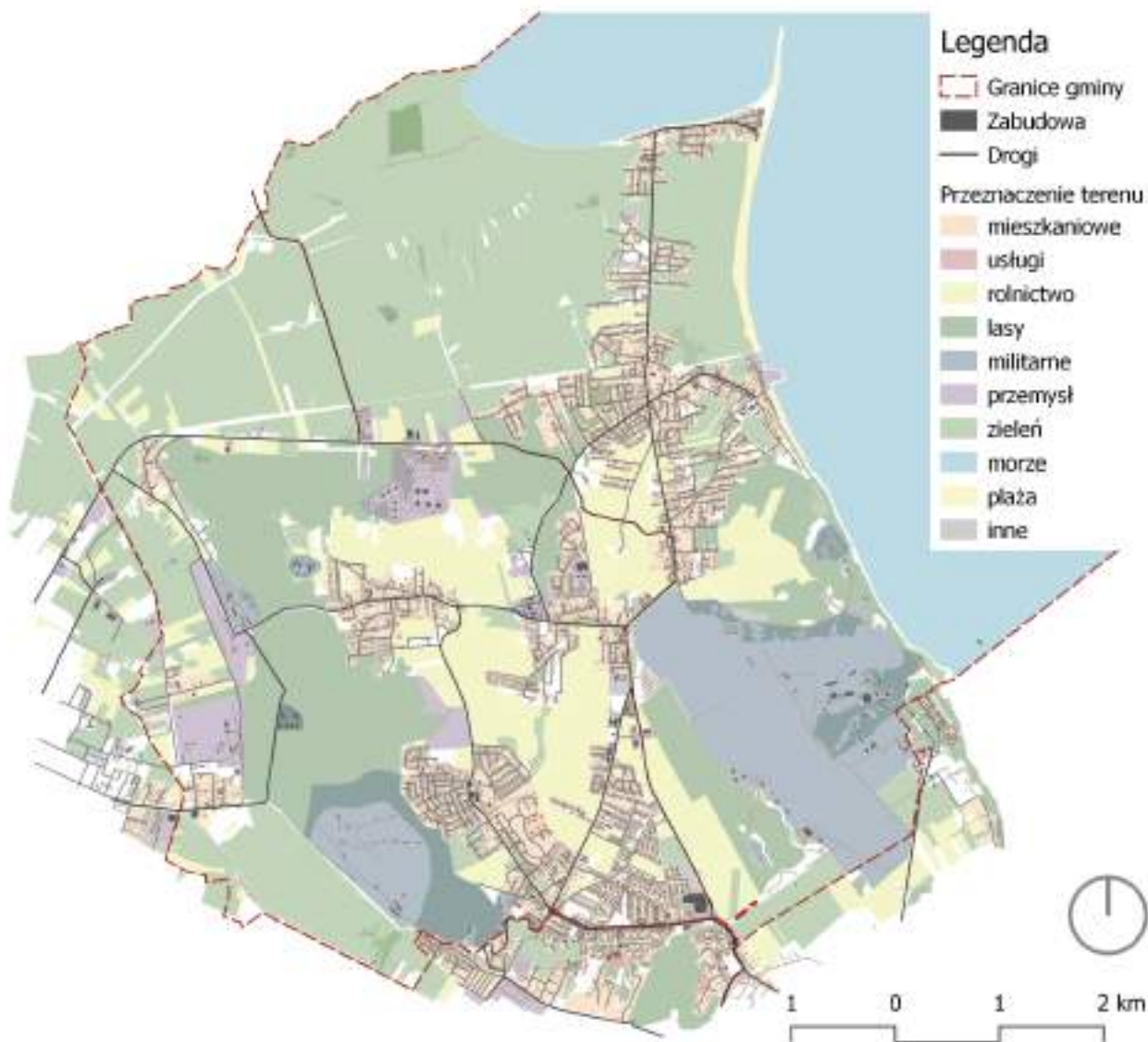
Zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym w gminie Kosakowo, która jest gminą wiejską organem wykonawczym jest wójt. Obecnie trwa kadencja 2024-2029, na którą na wójta wybrana została Pani Eunika Niemc. Natomiast organem stanowiącym i kontrolnym jest rada gminy. W obecnej kadencji przewodniczącym rady gminy jest Sławomir Konarski. Każda z wsi czyli sołectw ma swojego sołtysa również wybieranego na kadencje. Sołtys jest organem wykonawczym jednostki pomocniczej gminy - sołectwa. Głównymi zadaniami sołtysa są reprezentowanie lokalnej społeczności na zewnątrz, zwoływanie zebrań wiejskich i uczestniczenie w sesjach rady gminy.

W całej gminie przeważa zabudowa jednorodzinna, ale powoli się to zmienia, szczególnie na granicy z Gdynią gdzie zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna stanowiąca sypialnię Trójmiasta coraz bardziej rozlewa się na teren gminy Kosakowo. Rozmieszczenie ludności na terenie gminy dobrze

ilustruje to zjawisko - Gdynia "wylewa się" na Pogórze, które przez to ma najwięcej mieszkańców ze wszystkich 10 sołectw gminy Kosakowo. Według danych z 2019 roku mieszkańcy Pogórza stanowili 26,3% wszystkich mieszkańców gminy Kosakowo.

Komunikację zbiorową w gminie zapewnia ZKM Gdynia - obecnie kursują autobusy linii M, 86, 105, 135, 146, 165, 173, 194, 265, 365 co daje w sumie 10 linii. Od lat trwają rozmowy i snute są plany aby poprowadzić kolej przez gminę Kosakowo czy to jako gałąź SKM-ki czy PKM-ki. Obecnie najbliższa stacja kolei znajduje się w Gdyni lub Rumii. Przez gminę Kosakowo przebiega droga wojewódzka nr 100, co bywa uciążliwe, ponieważ ciężarówki skracające sobie trasę przez wieś gminy Kosakowo w drodze z portu w Gdyni do portu we Władysławowie. Zapobiec temu może wybudowanie obwodnicy Pierwoszyna i trasy szybkiego ruchu Via Maris.

Znaczącą część gminy zajmują tereny zielone, ale tylko 10,7 % gminy to lasy co stanowi dosyć niski procent w porównaniu do innych gmin województwa pomorskiego. Wiele z terenów zielonych to pola uprawne, łąki i tereny podmokłe. Znaczącą część gminy Kosakowo stanowią tereny zamknięte, a w tym tereny lotniska Babie Doły i inne tereny wojskowe, które w sumie zajmują $6\,587\,164\text{ m}^2 = 660\text{ ha}$. Innymi terenami wymagającymi uwzględnienia są tereny przemysłowe głównie służące Pern Bazie Paliw. Najwięcej terenów mieszkaniowych jest zlokalizowane wzdłuż środkowej osi gminy od granicy z Gdynią na południu gminy aż do wybrzeża morskiego na północy gminy. ^[41]^[42]

Mapa gminy Kosakowo z przeznaczeniem terenu, źródło: opracowanie własne (QGIS, dane BDOT)

9.2. Analiza SWOT

9.2.1 Mocne strony

Jednym z największych atutów gminy Kosakowo jest jej położenie. Bliskość i dobre skomunikowanie z Trójmiastem, sąsiedztwo Gdyni i Rumii zapewniają zarówno potencjalny napływ odwiedzających lub migrujących do gminy Kosakowo, jak również daje duże zaplecze kulturowe, rynku pracy czy edukacji dla mieszkańców gminy Kosakowo. Dzięki położeniu nad morzem gmina Kosakowo ma wiele plaży i innych atrakcyjnych krajobrazów takich jak np. Klif w Pierwoszynie. Natomiast dzięki

temu, że jest gminą wiejską ma wiele terenów zielonych, rolnych lub niezagospodarowanych o dużym potencjale krajobrazowym. Ważnym krajobrazowo terenem jest rezerwat Mechelińskie Łąki i rezerwat Szarej Czapli.

Mocną stroną gminy Kosakowo jest również przynależność do Nordy. Dziedzictwo kulturowe Kaszub stanowi dużą wartość zarówno dla mieszkańców jak i dla odwiedzających gminę turystów. Duch i charakter gminy jest tworzony przez takie miejsca jak Dom Kaszubski. Stowarzyszenia i grupy, takie jak na przykład Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie czy Kaszubski Regionalny Chór Morzanie, tworzą lokalne społeczności, które podtrzymują tego ducha.

Gmina Kosakowo może pochwalić się dobrze rozwiniętą infrastrukturą. Na całym terenie gminy jest wiele obiektów infrastruktury sportowej (boiska, hale sportowe, baseny, przystań żeglarska i inne). Infrastruktura sanitarna jest doprowadzona do prawie każdego domu - prawie 100% gospodarstw domowych jest podłączona do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (dane GUS 2023). Znaczące środki z budżetu są przeznaczane na budowę i renowację dróg gminnych oraz ścieżek rowerowych (w tym międzynarodowej trasy Eurovelo10). Sytuacja wygląda dobrze również w sferze planowania przestrzennego - ponad 70% powierzchni gminy jest pokryte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. ^[42]

Gmina Kosakowo jest gminą stosunkowo młodą. W strukturze wieku przeważają osoby w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

9.2.2 Słabe strony

Niekorzystne dla gminy, w szczególności dla jej krajobrazu, jest rozlewanie się "trójmiejskiej" zabudowy wielorodzinnej - powstawanie deweloperskich osiedli na dawnych terenach rolnych zaburza krajobraz i osie widokowe. Natomiast wynikający z tego szybki wzrost liczby mieszkańców powoduje m.in. problemy komunikacyjne. Mimo dużych nakładów finansowych, drogi gminne nie są w stanie odpowiedzieć na tak dynamiczne zmiany w gęstości zaludnienia co przenosi się na częste zakorkowanie wielu dróg, w szczególności tras prowadzących do Trójmiasta. Niska przepustowość dróg jest szczególnie dokuczliwa w okresie letnim gdy do, i tak już gęstego ruchu mieszkańców jeżdżących do pracy i szkoły, dołączają tłumy turystów w drodze na plażę do Mechelinek i Rewy czy w jeden wyjątkowo kłopotliwy pod względem komunikacji weekend w trakcie festiwalu Open'er - na lotnisko w Kosakowie.

Mimo, że w gminie jest wiele terenów atrakcyjnych krajobrazowo, to zalesienie gminy jest stosunkowo niskie - grunty leśne zajmują powierzchnię 524 ha, co stanowi tylko 10,7% powierzchni Kosakowa^[42]. A tereny te mogą się jeszcze bardziej zmniejszyć, ponieważ obecnie nie ma wprowadzonych silnych regulacji chroniących krajobrazy w gminie. Wiele terenów obecnie jeszcze nie zabudowanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego jest przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i usługową. ^[51]

Krajobraz gminy cierpi również przez obecność takich obiektów jak Baza Paliw nr 21 w Dębogórze - PERN S.A. Płock, składowisko odpadów przemysłowych w Rewie, którego użytkownikiem są Elektrociepłownia „Wybrzeże” S.A., obiekty techniczne Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej - lotnisko w Babich Dołach, port lotniczy Gdynia-Kosakowo – nieaktywny port lotniczy, Podziemny Magazyn Gazu „Kosakowo” Gas Storage Poland Sp.z o.o. Stanowią one również ryzyko zanieczyszczenia środowiska. ^[42]

9.2.3. Szanse

Gmina Kosakowo ma duży potencjał na rozwój ze względu na przynależność do metropolii trójmiejskiej i atrakcyjność turystyczną. Plaże w gminie Kosakowo są celem dla przyjezdnych zarówno jednodniowych (z Trójmiasta i okolic), jak i dla turystów z całego kraju i z zagranicy. Poza plażami w Mechelinkach i Rewie gmina ma wiele innych atrakcji, które jednak wymagają lepszej promocji. Przy obraniu odpowiedniej strategii i odpowiednim marketingu Kosakowo może stać się popularną destynacją dla ludzi szukających relaksu i wyciszenia. Jeśli w swojej strategii postawi na stworzenie atrakcyjnej oferty turystycznej opartej na slow tourism i dziedzictwie kulturowym Kaszub, gmina Kosakowo może wykreować swoją markę jako gmina zrównoważonej turystyki. Pomóc w tym może również uzyskanie certyfikatu GSTC, który potwierdza kultywację dobrych praktyk. Polityka turystyczna skupiająca się na zrównoważonym rozwoju, ochronie środowiska i partycypacji społecznej może być magnesem dla nowych mieszkańców, przyjezdnych i inwestorów, jak również przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców gminy.

Poza potencjałem turystycznym gmina może też być atrakcyjną lokalizacją dla inwestorów. Pozytywne zmiany i inwestycje skierowane głównie na turystów i mieszkańców jednocześnie mogą być zachętą do inwestowania w gminie. Równocześnie gmina planuje różne programy mające przyciągać przedsiębiorców z zewnątrz oraz zachęcać mieszkańców do zakładania własnej działalności w gminie. ^[42] Na jej terenie istnieje już kilka dużych przedsiębiorstw między innymi Baza Paliw nr 21 w Dębogórze - PERN S.A. Istnieje też wiele małych przedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób tj. mikroprzedsiębiorstw. W większości są to przedsiębiorstwa z branży działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej, handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawy pojazdów. ^[10]

9.2.4. Zagrożenia

Bliskość Trójmiasta i sąsiedztwo 2 dużych miast (Gdyni i Rumii) zapewnia gminie Kosakowo zarówno wiele korzyści jak i stanowi pewne zagrożenie. Rozlewanie się zabudowy wielorodzinnej na granicy z Gdynią zmienia obszary gminy Kosakowo w przedmieścia Gdyni i może powodować swego rodzaju wchłonięcie tych terenów przez miasto. Może to przyczyniać się do zaniku tożsamości gminy Kosakowo jako gminy wiejskiej i utratę jej kaszubskiego dziedzictwa kulturowego. W tym wypadku gmina

Kosakowo może stać się sypialnią Trójmiasta co grozi zamieraniem życia w tygodniu w godzinach 7-17, gdy większość mieszkańców wyjeżdża poza gminy do pracy i szkoły.

Innym zagrożeniem również mogącym powodować czasowe “wymieranie” niektórych obszarów gminy jest nadmierny, niekontrolowany rozrost bazy noclegowej w formie mieszkań na wynajem. Gdy zbyt duży procent mieszkań i domów jest przeznaczony pod wynajem krótkoterminowy skutkuje to tym, że poza sezonem całe osiedla stają się całkiem opuszczone.

Zagrożone są również tereny objęte ochroną takie jak Rezerwat Przyrody Mechelińskie Łąki i Rezerwat Czapli Siwej . Rezerваты te powstały dopiero w 2000 roku więc są stosunkowo młodymi rezerwatami. Niestety oznacza to, że nie udało się ochronić niektórych gatunków flory i fauny, które wcześniej występowały na tych terenach i zniknęły one bezpowrotnie z krajobrazu. Wraz z wzmagającym się ruchem turystycznym, kolejne siedliska mogą ulegać zniszczeniu. Często można zaobserwować “plażowiczów” spacerujących po wydmach tylko przyspieszając w ten sposób ich erozję. Prowadzenie rowów odwadniających z prywatnych działek oraz pozyskiwanie trzciny również przyczynia się do niszczenia unikatowej przyrody rezerwatów. Są to jedne z wielu zagrożeń, specyficzne dla gminy Kosakowo, ale środowisku gminy zagrażają też zmiany klimatu i wszystkie jej skutki, które stanowią niebezpieczeństwo dla całego województwa jak i dla całego świata. Takie problemy jak podnoszący się poziom mórz czy wieloletnie susze są również zauważalne w gminie Kosakowo. [\[43\]](#)[\[44\]](#)

9.3. Rankingi

Chcąc zobaczyć jak gmina Kosakowo wypada w porównaniu do innych gmin sprawdziłam jej pozycję w różnych rankingach. Jednym z najbardziej znanych jest ogólnopolski Ranking Gmin Dobrych Do Życia.

9.3.1. Ranking Gmina Dobra Do Życia 2023

Jest to ranking serwisu samorządowego PAP, który ma na celu określenie jakości życia we wszystkich 2477 gminach w Polsce i wyróżnienie gmin z najwyższym wskaźnikiem jakości życia. Aby określić jakość życia, w ten wskaźnik wchodzi wiele innych wskaźników składowych. W rankingu z 2023, w którym gmina Kosakowo zajęła wysokie miejsce, wskaźników składowych było 63. Zostały one połączone w 10 grup zależnie od ich sfery oddziaływania na życie człowieka i zagospodarowanie przestrzenne:

1. Środowisko naturalne
2. Rozwój demograficzny
3. Rozwój społeczno-ekonomiczny
4. Rynek pracy
5. Warunki mieszkaniowe

6. Infrastruktura osadnicza i ład przestrzenny
7. Zdrowie i bezpieczeństwo
8. Dostępność i jakość usług
9. Dziedzictwo, kultura i rekreacja
10. Spójność i aktywność społeczna^[45]

Przykładowymi wskaźnikami są “dostępność zieleni” w obszarze środowisko naturalne, “równowaga płci w wieku małżeńskim” w obszarze rozwój demograficzny, “budżet gminy” w obszarze rozwój społeczno-ekonomiczny i dobrobyt czy “przeciętne wynagrodzenie” w obszarze rynek pracy. Wszystkie wskaźniki mają nadaną wagę, a do tych najważniejszych, o największej wadze zaliczają się “warunki mieszkaniowe” (o wadze 3,75), “poziom zdrowia” (również o wadze 3,75) i “zanieczyszczenie środowiska” (o najwyższej wadze wśród wszystkich wskaźników 5,25). Ważnym dla niniejszej pracy jest fakt, że jednym ze wskaźników w obszarze środowisko naturalne jest wskaźnik “walory estetyczne krajobrazu” o wadze 1,5. Jest to wyższa waga niż wiele innych wskaźników, które plasują się na poziomie wagi 0,75, ale jest też duża grupa wskaźników o wyższej wadze, co oznacza, że estetyka nie jest elementem priorytetowym, w pomiarze jakości życia, ale nadal znaczącym.

Większość danych wykorzystanych w badaniu pochodzi z Banku Danych Lokalnych GUS, ale niektóre wskaźniki wymagały przeprowadzenia własnych badań lub zdobywania danych z innych źródeł między innymi Komendy Głównej Policji czy Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii. W badaniu, gminy zostały podzielone na 5 typów funkcjonalnych:

- A - miasta na prawach powiatu,
- B – strefy podmiejskie miast na prawach powiatu,
- C – gminy z siedzibą powiatu ziemskiego,
- D – gminy miejskie i gminy miejsko-wiejskie z miastem powyżej 5 tys. mieszkańców,
- E – gminy wiejskie i miejsko-wiejskie z miastem poniżej 5 tys. mieszkańców.

Gmina Kosakowo w rankingu zajęła w skali kraju 54 miejsce na 2477 gminy z wynikiem 60,16. Wynik ten plasuje ją na 5 miejscu w województwie pomorskim (po Sopocie, Gdańsku, Gdyni i Kolbudach) i na 2 miejscu wśród pomorskich gmin wiejskich. W swojej grupie typu funkcjonalnego B gmina Kosakowo zajęła w skali kraju 37 miejsce. Jest to bardzo dobry wynik i oznacza, że gmina Kosakowo ma się czym pochwalić, bo jest dobrze rozwinięta w wielu sferach. ^{[45][46]}

9.3.2. Ranking Gmin Województwa Pomorskiego

Innym rankingiem, który także zajmuje się badaniem gmin jest Ranking Gmin Województwa Pomorskiego. Również w tym rankingu gmina Kosakowo, uplasowała się wysoko. Ranking ten jest przeprowadzany przez Fundację Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Rogulskiego we współpracy z Urzędem Statystycznym w Gdańsku. Głównym celem tego rankingu jest promowanie gmin wyróżniających się pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego. W 2023 roku gmina Kosakowo

w skali całego województwa zajęła 6 miejsce na 123 gmin, natomiast w kategorii gmin wiejskich zajęła 1 miejsce i otrzymała nagrodę dla Laureata Rankingu Gmin 2023. Niestety w następnej edycji z 2024 roku Kosakowo spadło na 4 pozycję w tej kategorii, a w skali całego województwa uplasowało się na miejscu 10. Tendencja spadkowa może być niepokojąca zważywszy na to, że są gminy, które były w stanie utrzymać swoją pozycję kilka lat z rzędu, tak jak na przykład gmina Miasto Krynica Morska, która od 2021 roku nieprzerwanie plasuje się na pierwszym miejscu w skali województwa. Jednak nie da się zaprzeczyć, że gmina Kosakowo od 2021 roku zawsze zajmuje miejsce w pierwszej piątce gmin wiejskich co nadal jest sukcesem. ^{[47][48]}

9.4. Potencjał krajobrazowy - ekonomia krajobrazu

Gmina Kosakowo ma wiele walorów, które przekładają się lub mogą się przekładać - jeśli odpowiednio zagospodarowane - na wartość jej krajobrazów. Jest to gmina o korzystnej lokalizacji - sąsiadująca z Trójmiastem gmina nadmorska. To, już samo w sobie przyczynia się do jej konkurencyjności zarówno na rynku mieszkaniowym jak i turystycznym.

Gmina Kosakowo jest małą gminą wiejską co oznacza, że znaczną część jej powierzchni stanowią tereny rolnicze, zielone i leśne (ok. 65% powierzchni gminy, według własnej analizy qgis). Są to tereny atrakcyjne estetycznie i rekreacyjnie, co widać chociażby w tym, że przez gminę Kosakowo przebiega trasa dwóch europejskich szlaków rowerowych - Eurovelo 10 i 13. Lokalizacja nad morzem umożliwia uprawianie sportów wodnych takich jak windsurfing, kitesurfing itd. W gminie istnieje lotnisko modelarskie gdzie fani modeli mogą puszczać w powietrze swoje samoloty. Na terenie gminy, często nad morzem, ale nie tylko uprawiają sport powietrzny również lotniarze i paralotniarze. Dużą wartość stanowi teren Rezerwatu Przyrody "Mechelińskie Łąki" oraz Rezerwatu Przyrody Czapli Siwej, który przyciąga ornitologów. Najważniejszym i kojarzonym w pierwszej kolejności z gminą Kosakowo atutem jest plaża - piaszczysta, ciągnąca się od granicy z Gdynią, aż do Rewy, gdzie unikatowym w skali kraju krajobrazem jest rewa czyli piaszczysty wał podwodny ciągnący się aż do półwyspu helskiego.

Jako część Kaszub Północnych gmina Kosakowo ma też bogate dziedzictwo kulturowe. Przez teren gminy przebiega Szlak Historii Militarnej Kaszub Północnych, na którym znajdują się różne zabytki militarne z czasów II Wojny Światowej. Tożsamość kaszubska jest ważnym elementem dla mieszkańców gminy Kosakowo, szczególnie tych mieszkających tu od dawna. W Rewie co roku odbywa się Festyn Kaszubski. W Dębogórzcu ma swoją siedzibę Chór Kaszubski "Morzanie". Są to elementy tworzące genius loci gminy Kosakowo, zwiększając w ten sposób wartość jej krajobrazu.

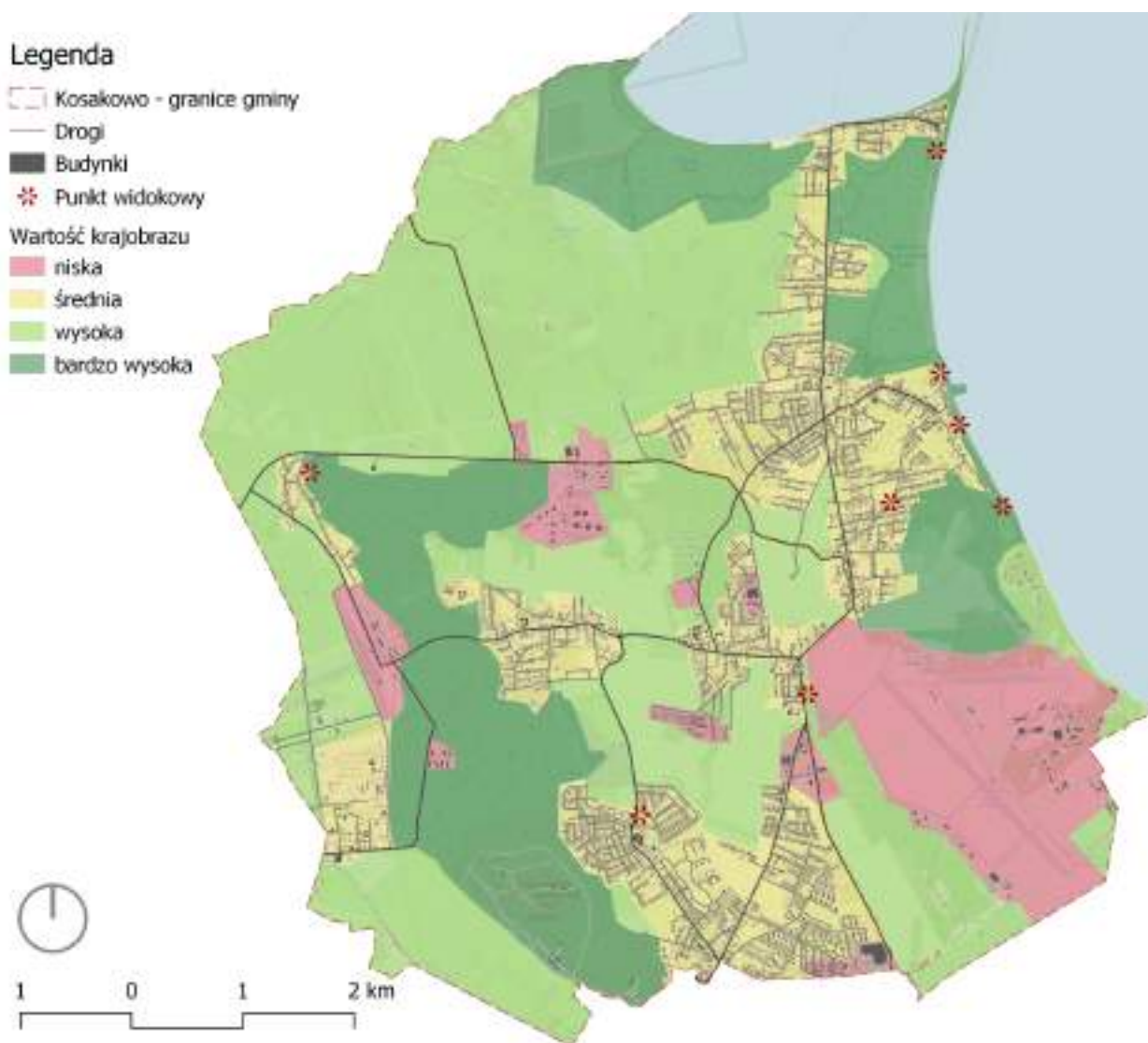
Obiektami, które negatywnie wpływają na wartość krajobrazu gminy są wszystkie budynki i infrastruktura przemysłowa - baza paliw Pern, baza logistyczna i gdyńska oczyszczalnia ścieków w Dębogórzcu-wybudowanie oraz lotnisko i baza wojskowa w Pierwoszynie. Są to elementy zaburzające wiejski krajobraz gminy Kosakowo.

Wartym zauważenia jest fakt, że sama zabudowa wsi znajdująca się w gminie Kosakowo nie wyróżnia się niczym niezwykłym, w większości nie stanowi dziedzictwa kulturowego ani zabytku, a co za tym idzie nie stanowi wysokiej wartości dla krajobrazu. Nie szłabym na tyle daleko aby określać tą zabudowę jako mającą negatywny wpływ na krajobraz, a jedynie neutralny lub przeciętny. Choć nie każdy dom domowi równy i niektóra zabudowa mieszkalna w gminie jest "gorsza" czy to przez subiektywną opinię/gust czy przez pewne opatrzenie i przyzwyczajenie do konkretnego typu zabudowy. Jednak wartym zauważenia jest fakt, że układ ruralistyczny części wsi gminy został wpisany do gminnej ewidencji zabytków.

Ważnym wyznacznikiem dla wartościowego krajobrazu jest "ładny widok". Miejscami, charakteryzującymi się "ładnym widokiem" są punkty widokowe. Tych oficjalnych istnieje w gminie Kosakowo kilka - na klifie, w Mechelinkach, w rezerwacie. Plaża stanowi swego rodzaju ciąg widokowy. Natomiast jeśli chodzi o osie widokowe to można na nie trafić w różnych częściach gminy, ale częściej w okolicy zatoki. Do pewnego czasu jedna z takich osi istniała na styku wsi Pierwoszyno i Mechelinki. Jest to dobry przykład sytuacji gdzie krajobraz stracił na wartości przez działania dewelopera. Z wzniesienia na początku ulicy Wiśniowej można było obserwować wody zatoki i półwysep helski w oddali, ale zaburzając ten widok w Mechelinkach powstało osiedle budynków wielorodzinnych, efektywnie przesłaniając widok na morze ze wzniesienia na granicy Pierwoszyna i Mechelinek.

Źródło: zdjęcia własne (01.05.2025 r.) - zaburzona oś widokowa na przedłużeniu ul. Wiśniowej

Mapa wartości krajobrazów, źródło: opracowanie własne (Qgis, podkład mapowy OSM)

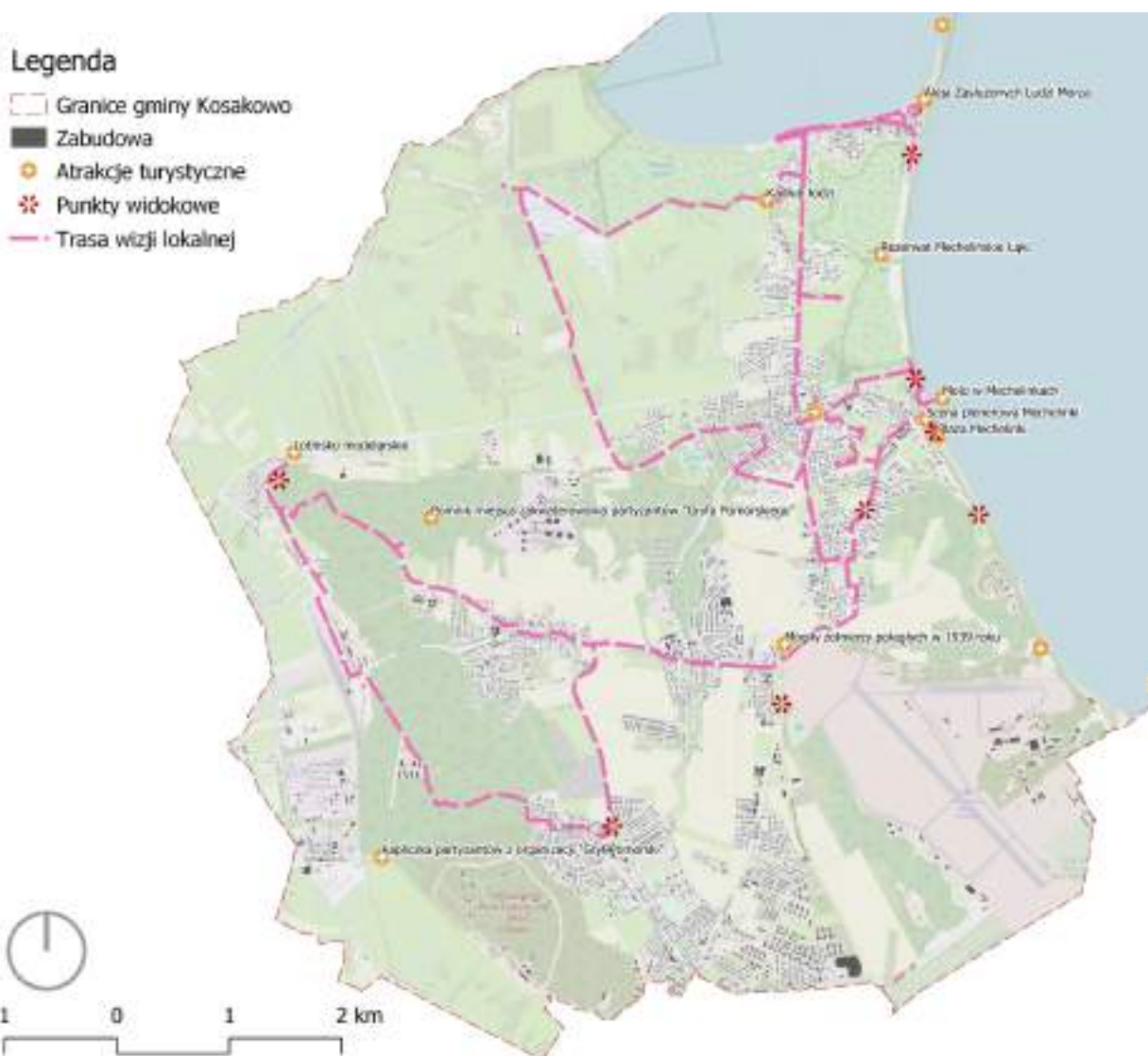
9.5. Wizja lokalna - spacer studyjny

W celu lepszego poznania wszystkich części gminy Kosakowo w dniach 29-30 kwietnia 2025 odbyłam wycieczkę rowerową - wizję lokalną, aby na własne oczy poznać krajobrazy i sołectwa gminy Kosakowo. Wyruszyłam ze wsi Pierwoszyno wzdłuż ulicy Kaszubskiej, później zmieniającej się w ulicę Gdyńską w Mostach i ulicę Morską w Rewie. Jest to główna arteria i jedyna ulica łącząca Rewę z resztą gminy. Biegnie ona równolegle do linii brzegowej, a pomiędzy nią a linią brzegową znajduje się rezerwat przyrody Mechelińskie Łąki. W miejscowości Mosty przejechałam aleją lipową do starego dworu. Stamtąd wracając na główną drogę do Rewy. W miejscowości Rewa ulica Morska wychodzi na wprost plaży, prostopadłe do linii brzegowej. Przejechałam wzdłuż plaży aż do Cypla Rewskiego, gdzie znajduje się

Aleja Zasłużonych Ludzi Morza i Krzyż Morski. Odwiedziłam ścieżkę dydaktyczną na terenie Rezerwatu Przyrody "Mechelińskie Łąki" i zawróciłam w kierunku Rewskich Błot - podmokłych terenów na wschód od Rewy. Mijam tu na trasie stary kadłub łodzi, oznaczony na google maps jako atrakcja turystyczna. Przez polne ścieżki dotarłam do trasy rowerowej Eurovelo 10/13 biegnącej przez Mostowe Błota, aż do ulicy Rumskiej w Mostach. W miejscu zetknięcia się trasy rowerowej z drogą samochodową ścieżka rowerowa kończy się. Przez Złote Piaski dojechałam na wzgórze w Mostach, z którego rozpościera się widok na Zatokę Pucką. Ostatni fragment trasy tego dnia to zjazd z powrotem do ulicy Kaszubskiej i powrót do Pierwoszyna.

Drugiego dnia ruszyłam z Pierwoszyna w drugą stronę czyli najpierw w kierunku lotniska, ponownie ścieżką rowerową trasy Eurovelo 10/13. Mijam kościół w Kosakowie, przy którym znajdują się mogiły żołnierzy poległych w 1939 roku. Na rondzie w Kosakowie zjechałam z trasy i jechałam chodnikiem wzdłuż głównej drogi przejeżdżającej przez Kosakowo do Dębogórze, która najpierw jest ulicą W. Chrzanowskiego, a w Dębogórze zmienia się w ulicę Pomorską. Przy zbiorniku wodnym w Dębogórze skręciłam w ulicę Roślinną, która prowadziło koło zbiorników paliwa JW1903 do lasu. Przez las dojechałam do wsi Kazimierz. Przejeżdżam przez to małe sołectwo mijając lotnisko modelarskie, punkt widokowy i wyrobisko i kieruję się ulicą Majową w stronę 35 Składnicy MWP oraz części "C" Bazy Paliw PERN, gdzie zbiegają się tory kolejowe. Ulicą Partyzantów jadę w stronę lasu, a później ścieżkami leśnymi dojeżdżam do sołectwa Suchy Dwór. Przejeżdżam przez wieś aż do ulicy J. Paska, na której szczyście znajduje się oznaczony w openstreetmap punkt widokowy, a w dół ulicy znajduje się Żwirownia M-Bud Service. Ulicą Paska jadę do Dębogórze i wracam do Pierwoszyna tą samą trasą, którą przejechałam wcześniej czyli ulicą Pomorską, ulicą Chrzanowskiego i trasą rowerową Eurovelo 10/13. Resztę trasy przechodzę na pieszo. Z Pierwoszyna wychodzę ulicą Wiśniową w stronę Mechelinek. W Mechelinkach dochodzę do plaży, mijam amfiteatr i spacerując plażą wchodzę na molo. Po zejściu z mola kieruje się do skansenu w Mechelinkach i dalej do ścieżki dydaktycznej. Po przejściu kilkudziesięciu metrów ścieżką, zawracam i wzdłuż rurociągu kieruję się na zachód w stronę Mostów. Po przejściu ulicą Cedrową, przez pola wracam w stronę ulicy Wiśniowej i kończę spacer.

W trakcie tego przejścia zaobserwowałam wiele różnych krajobrazów, zweryfikowałam część założeniem, które wyciągnęłam bazując moją wiedzę o danym miejscu tylko na informacjach z map i ortofotomap. Między innymi zmieniłam zdanie dotyczące wartości krajobrazu wyrobiska we wsi Kazimierz. Początkowo zakładałam, że jest to element niekorzystny w krajobrazie, jednak po zobaczeniu tego miejsca na żywo uznałam je za krajobraz o pewnej wartości, nie wymagający "poprawy". Zachwyciłam się urokiem Mościch Błot, które wcześniej określiłam tylko jako krajobraz o wysokiej wartości, ale jest to zdecydowanie krajobraz o najwyższym poziomie wartości i jest on wart ochrony, co również wykazał audyt krajobrazowy, który omówię w późniejszej części pracy.

Mapa przejścia wizji lokalnej 30.04.25 r., źródło: opracowanie własne (Qgis; podkład mapowy OSM)

9.6. Turystyka

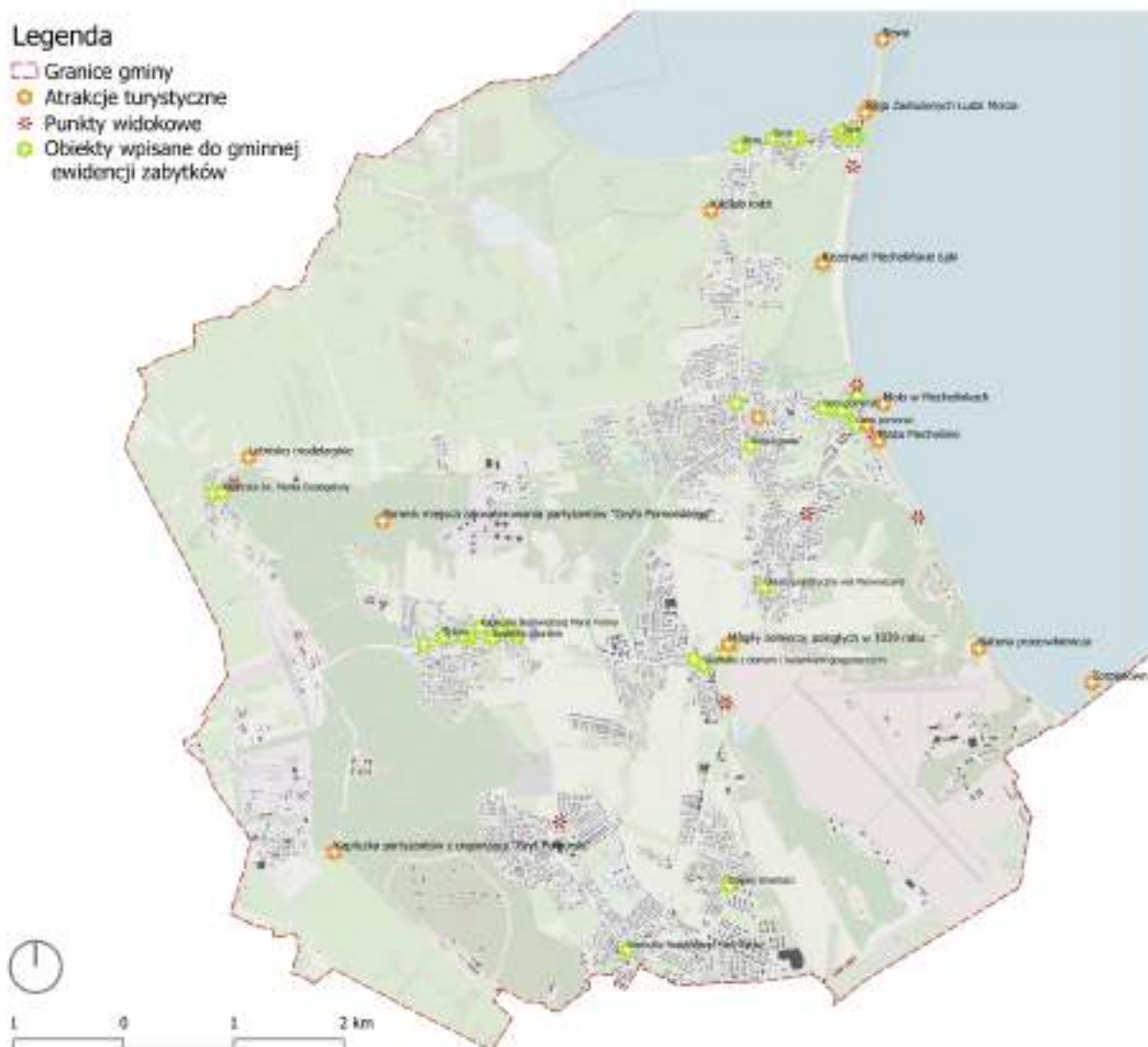
9.6.1. Atrakcje/walory turystyczne

Dzięki korzystnej lokalizacji - nad morzem, blisko Trójmiasta - gmina Kosakowo ma duży potencjał turystyczny. Plaże w Mechelinie i Redzie są w sezonie odwiedzane zarówno przez okolicznych mieszkańców, mieszkańców Trójmiasta jak i turystów przyjeżdżających tu wypocząć z całej Polski. Plaża w Mechelinie została poszerzona w 2023 roku aby zwiększyć powierzchnię dostępną dla turystów. Gmina Kosakowo jest popularna wśród fanów sportów wodnych. Mechelinki i Rewa mają idealne warunki oraz bogate zaplecze i infrastrukturę dla uprawiających windsurfing, kitesurfing lub

żeglarstwo. Natomiast nad wodami zatoki często można zaobserwować paralotniarzy. A dla fanów innego sportu powietrznego - modelarstwa lotniczego - w okolicy wsi Kazimierz znajduje się lotnisko modelarskie. Plaże i możliwość uprawiania sportów wodnych to główne i najbardziej oczywiste atuty gminy Kosakowo, jednak jest ich wiele więcej.

Gmina Kosakowo ma duży potencjał dla aktywnej turystyki kwalifikowanej - przez wsie Kosakowo, Pierwoszyno, Mechelinki, Mosty i przez Moście Błota (niezabudowane tereny na północy gminy Kosakowo) biegnie trasa rowerowa Eurovelo 10/13 - są to międzynarodowe szlaki rowerowe należące do sieci szlaków rozciągających się na po całej Europie. Ścieżki rowerowe mają na większości odcinków utwardzoną nawierzchnię, są dobrze oznaczone i posiadają potrzebną infrastrukturę taką jak wiaty z ławkami do odpoczynku, parking rowerowy ze stojakami, stacje naprawy rowerów, kosze na śmieci i tablice informacyjne.

Dzięki swojemu wiejskiemu charakterowi gmina Kosakowo ma też potencjał jeśli chodzi o agroturystykę. Chociaż obecnie istnieje tylko jedno gospodarstw agroturystyczne w Dębogórze to jest kilka stajni i gospodarstw, które mogłyby stać się taką atrakcją - przyciągając również amatorów jeździectwa i rozpowszechniając turystykę konną. W Dębogórze-wybudowanie istnieje Wild West Rancho - miejsce organizujące różne atrakcje, posiadające szkołę jazdy konnej, małe zoo i inne atrakcje tematyczne. Interesującym aspektem wielu miejsc w gminie może być kaszubskie dziedzictwo kulturowe. W Dębogórze znajduje się Dom Kaszubski - jest on siedzibą Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego oddział Dębogórze-Kosakowo i miejscem popularyzacji historii ziemi kosakowskiej oraz kultury i sztuki kaszubskiej. We wsi Kosakowo znajduje się Checz Nordowych Kaszëbów, nawiązująca architektonicznie do dawnych kaszubskich zabudowań. Natomiast w Gminnym Domu Kultury we wsi Pierwoszyno odbywa się wiele różnorodnych wydarzeń i spotkań, również takich nawiązujących do kultury i dziedzictwa gminy Kosakowo.

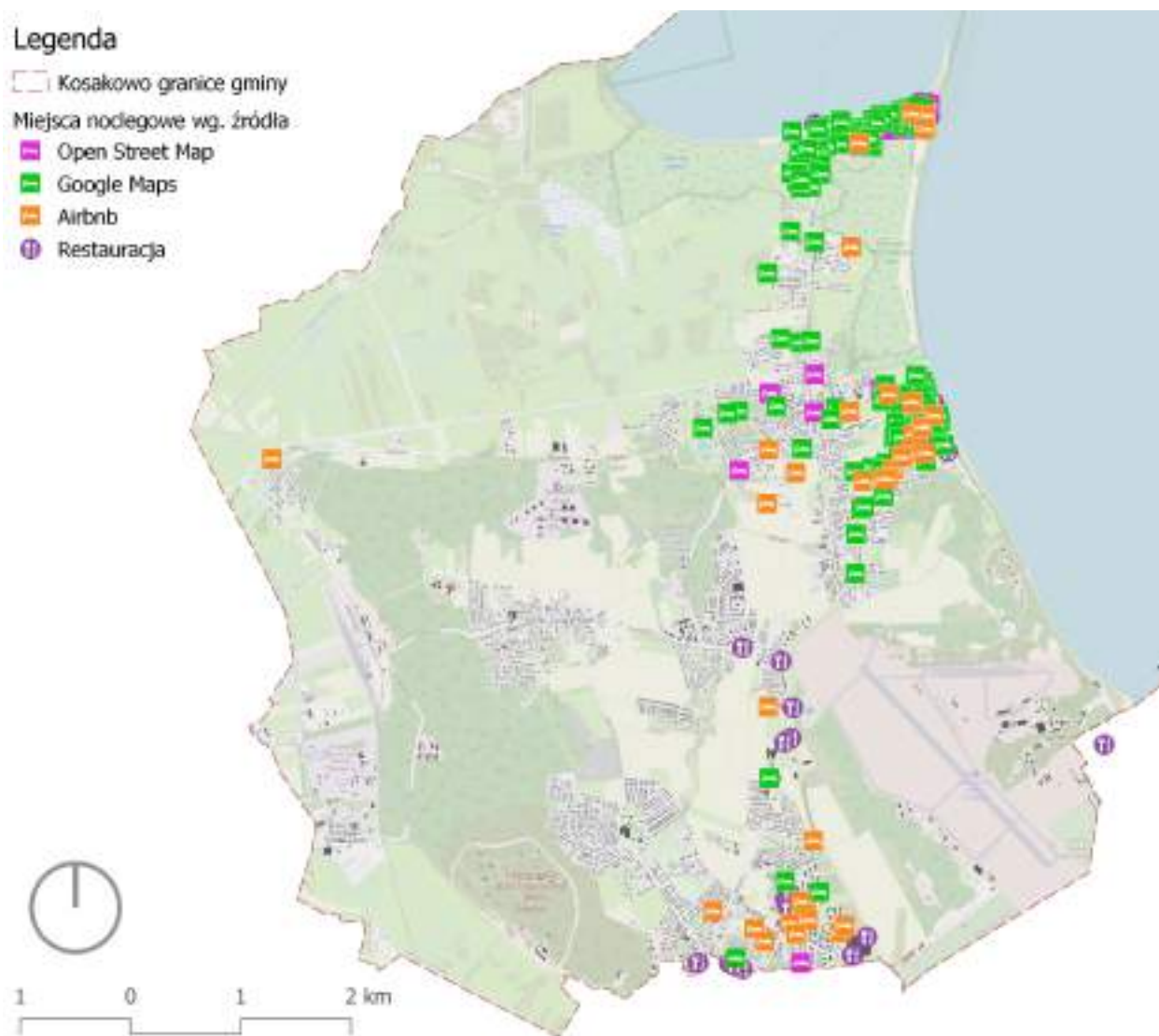

Mapa atrakcji i zabytków gminy Kosakowo, źródło: opracowanie własne (Qgis; podkład mapowy OSM)

9.6.2. Baza noclegowa

Atrakcyjność gminy Kosakowo wśród turystów przyjeżdżających z odleglejszych części kraju tworzy zapotrzebowanie na miejsca noclegowe. Szczególnie w ostatnich latach liczba takich miejsc w gminie znacząco wzrosła. Wiele z tych miejsc nie jest oficjalnie zarejestrowanych. W bazie danych OSM, hoteli i innych miejsc zakwaterowania w Kosakowie jest tylko tylko ok. 20.^[56] Na oficjalnej stronie www.kosakowoturystycznie.pl jest ich jeszcze mniej bo tylko 13.^[57] Jest to ewidentnie strona nie uaktualniana lub źle prowadzona, a szkoda, bo ma ona duży potencjał jako źródło gromadzące wszystkie potrzebne informacji dla turystów. W 2024 roku w krajowym rejestrze urzędowym REGON zarejestrowanych w sekcji I dziale 55 “zakwaterowanie” jest 194 podmioty gospodarcze. Co stanowi ok. 5

% wszystkich zarejestrowanych w gminie Kosakowo podmiotów.^[10] Natomiast po wyszukaniu noclegów w google maps można ich znaleźć aż ok.150. Na portalu airbnb, gdzie ogłaszają się właściciele prywatni wynajmujący krótkoterminowo obiekty noclegowe, w Kosakowie jest takich miejsc ok. 70. Część z obiektów jest obecna na kilku portalach dlatego ostateczna suma miejsc noclegowych w gminie Kosakowo, którą byłam w stanie znaleźć to ok. 185. Duża część to kwatery prywatne na wynajem, których pojawiło się wyjątkowo dużo w ostatnich 5 latach gdy w Mechelinkach i Pogórze powstały osiedla wielorodzinne gdzie wiele ludzi kupowało mieszkania pod inwestycję.

Mapa bazy noclegowej i gastronomicznej gminy Kosakowo, źródło: opracowanie własne (Qgis, podkład mapowy OSM)

9.6.3. Produkt turystyczny

Produkt turystyczny jest to dobro materialne lub niematerialne (usługa) charakterystyczne dla danego terenu, będąc atrakcją dla ruchu turystycznego. Jest to przedmiot, który tworzy atrakcyjność turystyczną danego miejsca. Celem powstania produktu turystycznego jest zaspokojenie popytu i przyniesie (nie zawsze) zysku materialnego. Turysta jest w tym wypadku konsumentem-nabywcą. Produkty turystyczne są to walory turystyczne takie jak na przykład zabytkowe obiekty historyczne, szlaki turystyczne, wydarzenia kulturalne lub sztuka regionalna. [58]

Gmina Kosakowo nie posiada zdefiniowanych odrębnie produktów turystycznych. Korzystne, szczególnie w promocji regionu byłoby określenie jakie są produkty turystyczne gminy. Jednym z takich produktów może być regionalna kuchnia lub wybranie konkretnych dań charakterystycznych dla tego regionu. Kuchnia Kaszubska ma wiele do zaoferowania, a bliskość portu rybackiego w Mechelinkach daje dodatkowy atut jakim mogłyby być świeże ryby od lokalnych sprzedawców. Określenie dania regionalnego dałoby restauracjom w gminie możliwość partycypacji w utrzymaniu tradycji i kultywowaniu dziedzictwa kaszubskiego.

Innymi ważnymi produktami turystycznymi są unikatowe krajobrazy gminy Kosakowo:

- rezerwat Mechelińskie Łąki - rezerwat założony w 2000 roku, chroniący nadmorskie słone łąki szuwarów, wydmy oraz siedliska ptaków morskich takich jak żuraw, wąsatka czy błotniak stawowy.
- rewa w miejscowości Rewa czyli unikalna w skali kraju formacja rzeźby dna morskiego, piaskowy wał powstały na skutek działania prądów morskich.
- Plaże z klifami na odcinku od Mechelinek, przez Pierwoszyno aż do Gdyni Babie Doły

Infrastruktura sportowa i rekreacyjna również może stanowić produkt turystyczny. Rozwijająca się sieć ścieżek rowerowych z infrastrukturą towarzyszącą może przyciągnąć wielu turystów poszukujących aktywnego wypoczynku, a korzystne warunki naturalne na zatoce zachęcają amatorów różnych sportów wodnych m.in. windsurfingu do odwiedzania gminy.

Nie tylko kaszubska kuchnia może być ciekawym atrakcją, cała kultura kaszubska stanowi dobry produkt turystyczny. Takie atrakcje jak warsztaty z haftu kaszubskiego, koncerty chóru kaszubskiego czy miejsca o dziedzictwie kaszubskim (Checz Kaszubska w Kosakowie lub skansen rybacki w Mechelinkach) są ważnymi elementami wartymi uwzględnienia w trakcie tworzenia i promocji produktów turystycznych gminy Kosakowo.

Niematerialnym produktem turystycznym jest Szlak Historii Militarnej Kaszub Północnych - trasa prowadząca przez cały powiat pucki, na którą składa się ponad 80 różnych punktów związanych z historią militariów na pomorzu od średniowiecza aż do 2000 roku. W gminie Kosakowo są to m.in. pomnik Obrońców Kępy Oksywskiej 1939 w Mostach, niemiecki poligon torpedowy TWP "Hexengrund" na wodach zatoki (tz. torpedownia) czy schron partyzantów z organizacji "Gryf Pomorski" w Dębogórze.

Gdy gmina określi swoje produkty turystyczne umożliwi to lepszą promocję regionu i tworzenie całej marki gminy Kosakowo. Ujednolicone przewodniki po gminie, informacje na oficjalnych kanałach (m.in. rozwój strony internetowej Kosakowo Turystycznie) czy dofinansowania dla przedsiębiorców tworzących z gminą dane produkty turystyczne, mogą wykreować obraz gminy Kosakowo rozpoznawalny w skali całego Pomorza.

9.7. Turystyka w istniejących dokumentach planistycznych

Kwestie rozwoju regionu i rozwoju turystyki są poruszane w wielu różnych dokumentach, które obowiązują gminę Kosakowo. Aspekty turystyczne są poruszane w różnym stopniu lub w różnej szczegółowości zależnie od tego na jakim szczeblu władz samorządowych są sporządzane i co jest głównym celem danego dokumentu. Nie wszystkie dokumenty, które zawierają treści dotyczące turystyki są ważne dla niniejszej pracy dlatego przywołam tylko te, które znacząco wpływają na kształt mojego opracowania. Jednym z ważniejszych dokumentów jest Strategia Rozwoju Gminy Kosakowo.

9.7.1. Strategia Rozwoju Gminy Kosakowo do roku 2030 z perspektywą do 2040

Strategia Rozwoju Gminy Kosakowo do roku 2030 z perspektywą do 2040 jest to dokument, nad którym prace trwały od czerwca 2020 do końca roku. Został on przyjęty 29 kwietnia 2021 roku. W pracy nad Strategią posłużono się wieloma badaniami i analizami między innymi badaniem ankietowym wśród mieszkańców. Strategia omawia wszystkie najważniejsze cele i kierunki rozwoju na następne 10-20 lat. Dokument ten ma służyć jako narzędzie kształtowania polityki gminy i wyznaczać wizję przyszłości gminy Kosakowo.

Moją uwagę skupiłam na części dotyczącej turystyki w gminie jako, że dla co najmniej dwóch sołectw jest to główne źródło dochodów. W dokumencie Strategii Rozwoju aspekty turystyczne są wspomniane w części diagnostycznej, gdzie turystyka ma swój podrozdział omawiający uwarunkowania i tendencje w gminie, jak również możliwe plany i wyzwania w przyszłości. Turystyka jest też wymieniona wśród mocnych stron gospodarczego potencjału gminy Kosakowo. W rozdziale "Wyzwania dla gminy Kosakowo" pojawia się "Nowoczesna turystyka" jako jedno z kluczowych wyzwań. W tym podrozdziale trochę głębiej omawiane są pojawiające się potrzeby i plany na przyszłość w dziedzinie turystyki. W części strategicznej Turystyka i Rekreacja jest jednym z podobszarów w gospodarczym obszarze strategii. Ma ona w planie do 2030 roku rozpisane 7 różnych kierunków działań:

- 1) *"Budowa i modernizacja publicznej infrastruktury turystycznej - przystosowanie szlaków dla różnych odbiorców (szlaki wodne, pieszce, ścieżki rowerowe, konne, kajakowe, nordic walking, ścieżki edukacyjne, punkty widokowe) i rozbudowa miejsc wypoczynku przy szlakach.*

- 2) *Stworzenie możliwości formalno-prawnych do realizacji Ekomariny w Mostach wraz z głównym kanałem wodnym zlokalizowanym w obrębie Mosty oraz kanał wejściowy znajdujący się w obrębie Rewa.*
- 3) *Rozbudowa Przystani Rybackiej w Mechelinkach o zaplecze żeglarsko sportowe wraz z parkingiem i pełną infrastrukturą. Współpraca z Urzędem Morskim w zakresie budowy falochronów przy pomoście rybackim.*
- 4) *Stworzenie możliwości wybudowania i uruchomienia przystani żeglarskiej w rejonie kąpieliska Babie Doły, na styku z miastem Gdynia.*
- 5) *Kompleksowe zagospodarowanie terenów wzdłuż brzegów zatoki (Rewa, Mechelinki) dla potrzeb uprawiania żeglarstwa morskiego i sportów wodnych (windsurfing, bojery, wędkarstwo, jachting, itp.):*
 - a) *Budowa ścieżki dydaktycznej z Rewy do Mechelinek.*
 - b) *Zagospodarowanie plaż: prysznice, miejsca parkingowe, toalety, przebieralnie; poszerzenie plaż.*
- 6) *Rozbudowa infrastruktury przystani jachtowej w Rewie.*
- 7) *Tworzenie warunków do poprawy konkurencyjności technicznej, rozbudowy obiektów noclegowych, gastronomicznych i okołoturystycznych.” źródło: Strategia Rozwoju Gminy Kosakowo do roku 2030, z perspektywą do roku 2040*

A w planie do 2040 pojawia się tylko jeden taki punkt:

- 1) *“Kontynuowanie realizacji Ekomariny w Mostach wraz z głównym kanałem wodnym zlokalizowanym w obrębie Mosty oraz kanał wejściowy znajdujący się w obrębie Rewa. Połączenie wszystkich wykonanych ścieżek rowerowych w jedną wspólną całość.” źródło: Strategia Rozwoju Gminy Kosakowo do roku 2030, z perspektywą do roku 2040*

W dalszej części dokumentu ponownie pojawia się podrozdział dla Turystyki i Rekreacji gdzie opisane bardziej ogólnie są kierunki działań w tej sferze. Jest to ostatnie miejsce gdzie w Strategii wspomniana została turystyka.

Kierunki działań dla podobszaru

3.1. TURYSTYKA I REKREACJA:

- 3.1.1. Wspieranie rozwoju różnych form turystyki m.in. turystyki wodnej, sportowej, żeglarstwa deskowego i regatowego, wędkarskiej, rowerowej, zdrowotnej, senioralnej, czasu wolnego, agroturystyki, kulinarnej, wypoczynek dzieci i młodzieży, pozasezonowej.
- 3.1.2. Rozwijanie dedykowanych usług komercyjnych skierowanych do określonych grup społecznych (konferencje, warsztaty szkoleniowe i obozy sportowe, zielone szkoły, itp.).
- 3.1.3. Rozwijanie bazy noclegowej i gastronomicznej dla turystów.
- 3.1.4. Promocja i wspieranie rozwoju agroturystyki.
- 3.1.5. Tworzenie i rozwój pakietów produktów turystycznych, marek produktowych gminy i przetwórstwa lokalnego, (w szczególności nawiązujących do takich specyfik obszarów jak np.: morskość i turystyka wodna, kaszubskie i rybackie dziedzictwo kulturowe i kulinarne, różne formy turystyki kwalifikowanej).
- 3.1.6. Wyeksponowanie walorów przyrodniczych gminy.

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Kosakowo do roku 2030, z perspektywą do roku 2040

Tak prezentuje się strategia gminy Kosakowo na rozwój turystyki na najbliższe lata. Widać, że władze Kosakowa zdają sobie sprawę jak dużą rolę spełnia turystyka w gminie i, że stanowi ona ważne źródło dochodów i motor rozwoju gminy. Trzeba jednak podkreślić, że turystyka nie jest w Strategii Rozwoju Gminy Kosakowo traktowana priorytetowo i słusznie. W sytuacji, gdy tworzony jest ogólny dokument dla całej gminy, poświęcenie nadmiernej uwagi turystyce może sprawiać wrażenie jakoby dobro samych mieszkańców było drugorzędne względem turystów i zysków z turystyki dla gminy. Turystyka może przyczyniać się do poprawy poziomu życia mieszkańców i rozwoju ich regionu, ale lepiej przedstawia to głębsze analizy i bardziej szczegółowe plany. Służą do tego osobne dokumenty i opracowania, które pozwalają na dokładne przedstawienie tych niuansów. ^[42]

9.7.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kosakowo

Kolejnym dokumentem planistycznym stworzonym dla gminy Kosakowo jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kosakowo (dalej nazywane Studium). Dokument ten ostatni raz został zaktualizowany w 2019 roku i wraz z początkiem obowiązywania zapisów Planu Ogólnego przestanie on obowiązywać. ^[49] W Studium zwrócono uwagę na potencjał turystyczny gminy. Sporty wodne jako usługa turystyczna są wymienione w analizie SWOT jako silna strona gminy. Wyznaczono również funkcję turystyczno-wypoczynkową jako priorytetową dla wsi

Rewa i Mechelinki, a w części graficznej Studium wyznaczono turystyczną strefę funkcjonalną. Zauważono konflikt jaki pojawia się na styku funkcji turystycznej z określonymi strukturami przyrodniczymi. Funkcja rekreacji i turystyki jest podana w Studium jako druga pod względem ważności po funkcji mieszkaniowej. W dokumencie widać konkretne kierunki rozwoju turystyki również w postaci przeznaczenia terenów pod zagospodarowanie zabudową usług turystycznych z dużym udziałem zieleni. Szczególnie ważną inwestycją wielokrotnie wymienioną w Studium jest Ekomarina, której powstanie przyczyni się do rozwoju turystyki sportów wodnych, które jest ważną gałęzią turystyki w gminie Kosakowo. Na temat bazy noclegowej w dokumencie pojawia się zdanie mówiące:

“Bazę noclegową i usługową zakłada się wyłącznie w jednostkach osadniczych i terenach ich bezpośredniego sąsiedztwa głównie w Mechelinkach, Pierwoszynie, Mostach i Rewie, gdzie przewiduje się kwatery prywatne, pensjonaty, agroturystykę i ewentualnie stadninę i ujeżdżalnię koni.”

Podsumowując, w Studium poświęcono turystyce adekwatnie dużo uwagi względem jej znaczenia dla gminy i zaproponowano realistyczne, korzystne rozwiązania. ^[50]

9.7.3. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

Większość powierzchni gminy Kosakowo jest pokryta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W planach miejscowych jest możliwość wyznaczenia terenów usług turystycznych - są to specyficzne tereny usługowe, które charakteryzują się konkretnymi funkcjami dopuszczonymi do powstania na takiej działce budynków. Na terenach usług turystycznych dopuszcza się zabudowę typu hotele, pensjonaty, motele, ośrodki wypoczynkowe, domki letniskowe i kempingi, pola namiotowe, ośrodki kolonijne, domy wycieczkowe, schroniska, sanatoria, uzdrowiska lub ośrodki rehabilitacyjne oraz również zabudowę towarzyszącą taką jak obiekty gastronomiczne (restauracje, bary), usługi sportu i rekreacji (wypożyczalnia sprzętu, boiska, kąpieliska) czy drobny handel i usługi obsługujące turystów. Takie tereny przeznaczone pod usług turystyczne pojawiają się w planach miejscowych dla wsi Rewa i wsi Mechelinki. ^[51]

9.7.4. Strategia Rozwoju Ziemi Puckiej na lata 2016-2025

Jest to dokument, który obowiązuje tylko do końca 2025 roku. Strategia ta obejmuje cały obszar powiatu Puckiego czyli łącznie 7 gmin, w tym 2 gminy miejskie - Hel i Puck. Został on opracowany przez Stowarzyszenie Północnokaszubskiej Lokalnej Grupy Rybackiej. W ramach opracowywania Strategii wykonano szereg analiz, z których niestety duża część straciła ważność przez ogromne zmiany jakie zaszły na świecie przez ostatnie 10 lat. Jednak Wizja rozwoju Ziemi Puckiej i wyznaczone na jej podstawie cele strategiczne nadal pozostają aktualne i w dużym stopniu pokrywają się z innymi, bieżącymi dokumentami jak również z obserwacjami niniejszej pracy. W dokumencie tym podkreślono wagę turystyki dla rozwoju regionu i określono kierunki jej dalszego rozwoju. W treści Wizji pada zwrot

dotyczący “konkurencyjnego sektora usług turystycznych”, a w opisie celu strategicznego “Poprawa Konkurencyjności Gospodarki Ziemi Puckiej”, głównymi składowymi są rozszerzenie oferty turystycznej, wyjście poza jej sezonowość i rozwój sieci sprzedaży lokalnych produktów. Aby osiągnąć te cele zaproponowano takie kroki jak:

- “ - wspólny i zintegrowany system certyfikowania usług i produktów turystycznych pod wspólną marką obszaru, w oparciu o ustalone standardy nawiązujące m.in. do specyficznych wyróżników obszaru (rybackość, morskość, kaszubskość),*
- wspólny system bezpośredniego (doradczego i finansowego) wspierania przedsiębiorców z branży turystycznej we wprowadzaniu przez nich nowych, unikalnych, sieciowych i ponad sezonowych pakietów produktów turystycznych (w szczególności nawiązujących do takich specyfik obszaru jak np.: morskość i turystyka wodna, kaszubskie i rybackie dziedzictwo kulturowe i kulinarne, różne formy turystyki kwalifikowanej),*
- wspólna lub co najmniej skoordynowana realizacja zadań inwestycyjnych w zakresie publicznej infrastruktury turystycznej, sieciowej (m.in.: ścieżki rowerowe, szlaki turystyczne, szlaki wodne), komplementarnej wobec inwestycji realizowanych z poziomu regionu i uwzględniającej mapę głównych atrakcji turystycznych obszaru,*
- wspólny system bezpośredniego wspierania (inwestycyjnego i doradczego) przedsiębiorców w zakresie poszerzania działalności, w szczególności o sprzedaż bezpośrednią i małe przetwórstwo (budowanie lokalnych łańcuchów dystrybucyjnych, spełnianie wymogów związanych z dodatkową działalnością),*
- promocja zielonej energii w oparciu o posiadane na obszarze zasoby które umożliwiają rozwój różnych form energetyki odnawialnej.”* źródło: Strategia Rozwoju Ziemi Puckiej na lata 2016-2025^[52]

W powyższych działaniach określonych w Strategii Rozwoju Ziemi Puckiej silnie widać powiązania ze zrównoważoną turystyką. Padają zarówno kwestie ekologicznych rozwiązań, zachowania tożsamości i tradycji oraz wspieranie lokalności i wspólnoty w turystyce. Już 10 lat temu przy tworzeniu tej Strategii pojawił się pomysł aby wprowadzić w regionie pewnego rodzaju certyfikację, której celem byłoby kreowanie marki i uatrakcyjnienie regionu. Są to wszystko propozycje, które mocno pokrywają się z działaniami w duchu Cittaslow i tymi pojawiającymi się w przywołanych dobrych praktykach na przykład na Bornholmie.

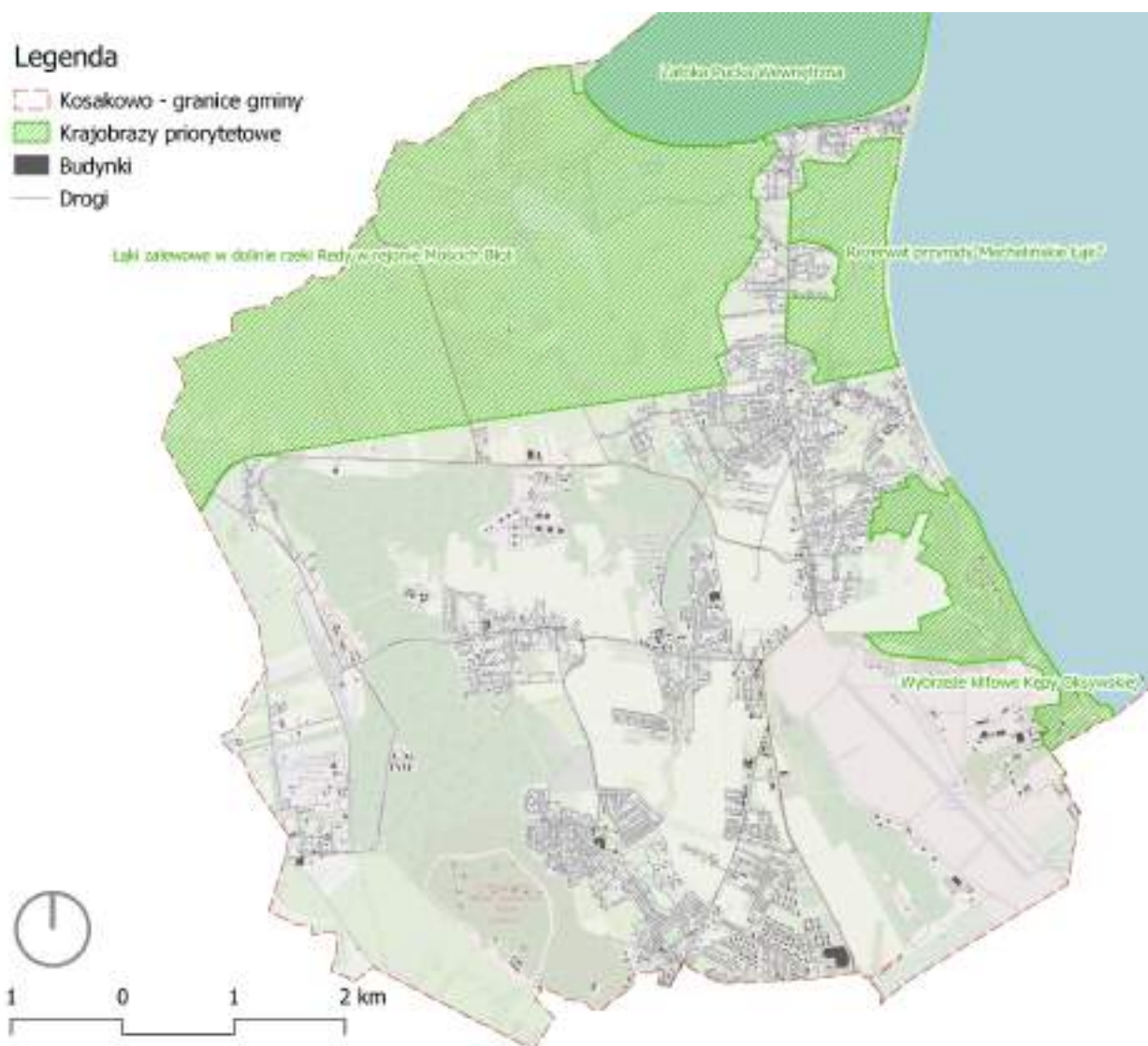
9.7.5. Audyt krajobrazowy

Zważywszy na to, że niniejsza praca opiera się na krajobrazach i ich wartości, między innymi poprzez wprowadzenie koncepcji ekonomii krajobrazu, nie można nie przywołać audytu krajobrazowego. Jest to opracowanie wykonane dla każdego województwa mające na celu zidentyfikowanie i charakteryzację istniejących krajobrazów w celu zdeteminowania tych najbardziej wartościowych

wymagających ochrony - nazwanych krajobrazami priorytetowymi. Rolą audytu krajobrazowego jest wskazanie krajobrazów o szczególnych walorach przyrodniczych, kulturowych, historycznych, architektonicznych, urbanistycznych, ruralistycznych lub estetyczno-widokowych. Audyt Krajobrazowy Województwa Pomorskiego jest nowym dokumentem, został uchwalony 28 lipca 2025 r. W tym audycie wyszczególniono cztery obszary krajobrazów priorytetowych znajdujące się na terenie gminy Kosakowo. Są to tereny łąki zalewowej w dolinie rzeki Redy w rejonie Moście Błota, Rezerwat przyrody "Mechelińskie Łąki", obszar Zatoki Puckiej Wewnętrznej i Wybrzeże klifowe Kępy Oksywskiej. Biorąc pod uwagę fakt, że w całym województwie pomorskim wyznaczono tylko 152 krajobrazy priorytetowe, obecność aż czterech takich krajobrazów w gminie Kosakowo świadczy o jego unikalnych warunkach i cennych walorach krajobrazowych. Teren łąk zalewowych został zaproponowany pod objęcie ochroną jako "obszar chronionego krajobrazu" natomiast tereny Zatoki Puckiej Wewnętrznej i Rezerwatu przyrody "Mechelińskie Łąki" już podlegają ochronie. Wybrzeże klifowe Kępy Oksywskiej obecnie nie jest objęte żadną formą ochrony ani żadna forma nie została zarekomendowana w Audycie Krajobrazowym. Wszystkie cztery obszary zostały określone jako krajobrazy priorytetowe ze względu na ich walory przyrodnicze i estetyczno-widokowe. Jest to ważny sygnał dla gminy Kosakowo i warto jest potraktować ten wynik audytu jako szansę na pokazanie się z jak najlepszej strony. Kosakowo powinno zadbać o wskazane krajobrazy, jak również przeprowadzić własną ewaluację i podjąć działań chroniące i promujące te i inne krajobrazy gminy. ^[53]

Źródło: zdjęcia własne (30.04.2025 r.) - Moście Błota

Mapa krajobrazów priorytetowych gminy Kosakowo źródło: opracowanie własne danych PBPR ^[54] (Qgis; podkład mapowy OSM)

9.7.6. Gminny Program Opieki nad Zabytkami w gminie Kosakowo 2016-2019 oraz Gminna Ewidencja Zabytków w Gminie Kosakowo

Tak samo jak krajobrazy, tak też zabytki grają dużą rolę w atrakcyjności turystycznej destynacji, ale również w zachowaniu charakteru i tradycji regionu oraz umacnianiu tożsamości i wspólnoty.

W gminie Kosakowo do 2019 roku obowiązywał "Gminny Program Opieki nad Zabytkami w gminie Kosakowo 2016-2019". Mimo, że sam dokument jest już nieważny to zawiera nadal aktualne elementy. Głównym zadaniem tego dokumentu była ochrona dziedzictwa kulturowego gminy Kosakowo. Wskazywał działania, których celem była poprawa stanu zabytków i ich dostępności dla mieszkańców i turystów.

Poza obiektami wpisanymi do gminnej ewidencji zabytków, dokument ten wymienia również Miejsca Pamięci między innymi Miejsce pamięci Obrony Kępy Oksywskiej 1939 znajdująca się w Kosakowie, stanowiska archeologiczne datujące się nawet tak daleko jak epoka kamienia i dziedzictwo niematerialne - jako najważniejsze podany został język kaszubski, którym nadal posługują się rdzenni mieszkańcy gminy i który jest promowany między innymi poprzez nauka języka kaszubskiego w szkołach gminy Kosakowo. W ramach analizy i działań mających wspomagać zachowanie zabytków, wybrano te najważniejsze, o największym znaczeniu dla środowiska kulturowego gminy Kosakowo i określono ich obecny stan oraz oceniono potencjalne zagrożenia. Jako często wymienianym problemem padał brak wymaganych nakładów finansowych na remont zabytkowego budynku lub presja „modnych” rozwiązań estetyczno-funkcjonalnych. Konkluzją tej analizy było to, że nie należy pozostawiać właścicieli obiektów zabytkowych bez wsparcia merytorycznego i finansowego.^[55]

Przywołana wcześniej „Gminna Ewidencja Zabytków w Gminie Kosakowo” została sporządzona w 2016 roku. Jest ona zbiorem wszystkich kart adresowych zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie gminy. W karcie znajdują się informacje takie jak nazwa obiektu, jego adres, czas powstania i forma ochrony. W gminie Kosakowo takich obiektów wpisanych do ewidencji jest 61, w tym układy ruralistyczne wsi Dębogórze, Kazimierz, Kosakowo, Mechelinki, Pierwoszyno i Rewa. Przeważającą większość obiektów wpisanych do ewidencji stanowią domy, piwnice lub budynki gospodarcze. W dokumencie znajdują się dwa obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego - są to Dwór w Mostach i Dom Pomorski w Mechelinkach. Innym wartym uwagi obiektem na tej liście jest aleja lipowa w Mostach - jedyny obiekt przyrodniczy w tej ewidencji. Są to obiekty ciekawe i ważne pod względem dziedzictwa kulturowego gminy, mogące służyć do promocji i kreowaniu marki regionu.^[56]

Źródło: zdjęcia własne (30.04.2025 r.) po lewej aleja lipowa w Mostach; po prawej Dwór w Mostach

9.7.7. Raport z Wdrożenia Standardów Turystyki Zrównoważonej w Województwie Pomorskim

W grudniu 2024 roku został opublikowany Raport z Wdrożenia Standardów Turystyki Zrównoważonej w Województwie Pomorskim. Dokument ten był efektem końcowym współpracy Pomorskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej (PROT) i Polskiej organizacji Turystycznej, które przeprowadziły audyt oraz badania ankietowe dotyczące wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju przez pomorski samorząd i przedsiębiorców turystycznych. Celem raportu była ocena i weryfikacja obecnego stanu wdrożenia praktyk turystyki zrównoważonej oraz wytyczenie dalszych kierunków działań w województwie. Wizją na przyszłość określoną w tym raporcie jest aby województwo pomorskie stało się liderem w Polsce i w regionie Morza Bałtyckiego jeśli chodzi o turystykę zrównoważoną.

Z raportu wynika, że województwo Pomorskie jest na dobrej drodze do osiągnięcia tej wizji, ponieważ w wielu obszarach już spełnia kluczowe kryteria. Dane zawarte w tym raporcie na podstawie, których dokonano oceny pochodzą z bazy danych PROTu, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego oraz z wyników ankiet internetowych skierowanych do przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i firm turystycznych (obiekty zakwaterowania, muzea, organizatorzy wycieczek itd.). Większość analiz w raporcie jest prowadzona w skali województwa bez podziału na regiony, więc nie zawiera dokładnych danych czy wniosków dotyczących powiatów czy gmin. ^[57]

9.8. Schemat osiowy - kierunki rozwoju gminy (4 scenariusze)

Zależnie od tego jaki kierunek w rozwoju turystyki wybierze gmina Kosakowo taki kształt nada to całej gminie i jej przyszłości. Ja omówię 4 wybrane możliwe scenariusze. Przedstawione są one na poniższym schemacie. Oś x przedstawia tempo rozwoju, natomiast oś y pokazuje czy ten rozwój odbywa się bardziej w kierunku mieszkalnictwa czy turystyki.

Scenariusze rozwoju gminy Kosakowo źródło: schemat własny

9.8.1. Kaszubska sielanka

Pierwszym możliwym kierunkiem w jaki może pójść gmina Kosakowo jest podejście do turystyki w duchu idei “slow”. Gdyby w strategii skupić się na tak zwanej “powolnej turystyce” (ang. slow tourism), należałoby znacząco zwolnić rozwój infrastruktury turystycznej i postawić na jakość i “swojskość” oferty turystycznej. Głównymi walorami turystycznymi w tym scenariuszu byłaby cisza i spokój, kontakt z naturą np. w postaci agroturystyki oraz dziedzictwo kulturowe kaszub. Takie podejście na pewno cieszyłoby się poparciem lokalnej społeczności, dla której duże natężenie ruchu turystycznego w sezonie może być uciążliwe. Jednocześnie ograniczając napływ turystów do gminy zapobiegnie się “zadeptaniu” atrakcji i przyrody, której ochrona staje się priorytetem w takim scenariuszu. Scenariusz “Kaszubska sielanka” bardzo dobrze wpisuje się również w cele zrównoważonego rozwoju 2030.

Aby wprowadzić taki scenariusz w życie gmina musiałaby wprowadzić wiele ograniczeń i silnie kontrolować rozwój turystyki. Należałoby określić wytyczne dla nowo powstających obiektów turystycznych i zmniejszyć ilość terenów przeznaczonych pod zabudowę usługową-wczasową. Taki model niesie ze sobą duże ryzyko - może być nieopłacalny. Wszystkie narzędzia wprowadzone w życie aby nadzorować rozwój mogą być czaso- i kosztochłonne, a zyski mogą być niewspółmierne. Jest również ryzyko spowodowania niezadowolenia pewnej grupy interesariuszy, którzy czerpali zyski z turystyki w formie jaka obecnie istnieje, a jaka nie wpisywałaby się w “slow tourism”.

9.8.2. Superkurort Zatoki Puckiej

Po drugiej stronie spektrum jest bardzo szybki rozwój turystyki, który łączyłby się z pojawieniem się w gminie dużego inwestora. Wzrost atrakcyjności turystycznej danego terenu może przyciągać inwestorów, którzy z chęcią zbudują na takim terenie nowoczesne hotele i resorty. W ten sposób gminie Kosakowo stałaby się czymś w rodzaju polskiej "riviery". Pojawienie się wzdłuż wybrzeża nowych hoteli i innych obiektów turystycznych oznaczałoby dla gminy szybki zysk. Taki scenariusz może zaistnieć w sytuacji gdy nie ma na miejscu żadnych ograniczeń prawnych, które blokowałyby tego typu inwestycje. Jak wiadomo z wielu podobnych przypadków gdy gmina nie hamuje zapędów inwestora, to lokalne społeczności biorą sprawę w swoje ręce i próbują zatrzymać powstanie uciążliwej dla nich infrastruktury. Wielkie hotele typu Gołębiewski często powodują niezadowolenie społeczne, bo mają negatywny wpływ na otoczenie, zarówno estetycznie, środowiskowo jak i społecznie.

Ten scenariusz ze strony gminy nie wymaga wiele wkładu, przynosi duże zyski materialne, ale powoduje również dużego koszty społeczne. Pewnym ryzykiem jest również to, że napływ turystów i powstanie ogromnych hoteli, może zahamować rozwój mieszkalnictwa w gminie - obecność tych pierwszych może zniechęcić do przeprowadzki tych drugich.

9.8.3. Kosakowo od pokoleń

Odpowiednikiem slow tourism, ale skupiającym się nie na turystach, ale na mieszkańcach jest cittaslow. Jest to ruch powstały we Włoszech w 1999 roku, którego misją jest promowanie "wolniejszego" stylu życia opartego na małych lokalnych społecznościach, zdrowej żywności, różnorodności kulturalnej i ochronie środowiska. Głównym celem cittaslow jest oparcie się globalizacji i poprawa jakości życia. W duchu degrowth gmina Kosakowo mogłaby skupić się na swoich obecnych mieszkańcach i zatrzymać napływ nowych, aby zachować wiejski charakter gminy. W takim scenariuszu promowany jest zrównoważony styl życia. Kładzie się nacisk na tradycyjne wartości i kultywowanie "kaszubskości" - silne poczucie tożsamości starych mieszkańców gminy i to jak ich związki z morzem i rybactwem kreują charakter gminy. Zatrzymanie rozrastania się gminy może zatrzymać nasilające się negatywne skutki takie jak niewydolna sieć drogowa i zaburzanie krajobrazu gminy. Taki scenariusz może mieć wysoki wskaźnik poparcia społecznego ze względu na to, że głównym jego skutkiem byłaby poprawa jakości życia.

Jednak takie rozwiązanie może mieć mniej zwolenników wśród przedstawicieli samorządu. Wprowadzenie w życie takiego scenariusza i co za tym idzie zatrzymanie rozwoju gminy mogłoby spowodować spore starty dla budżetu, a wymagany nakład pracy ze strony gminy byłby duży - wprowadzone regulacje i ograniczenia, zmiany przeznaczenia terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i nie przeznaczanie żadnych nowych terenów pod inwestycje.

Rozpatrywanie każdego wyjątku od reguły, aby zadbać o to żeby gmina zmierzała w obranym kierunku i wpisywała się w ideę *cittaslow*.

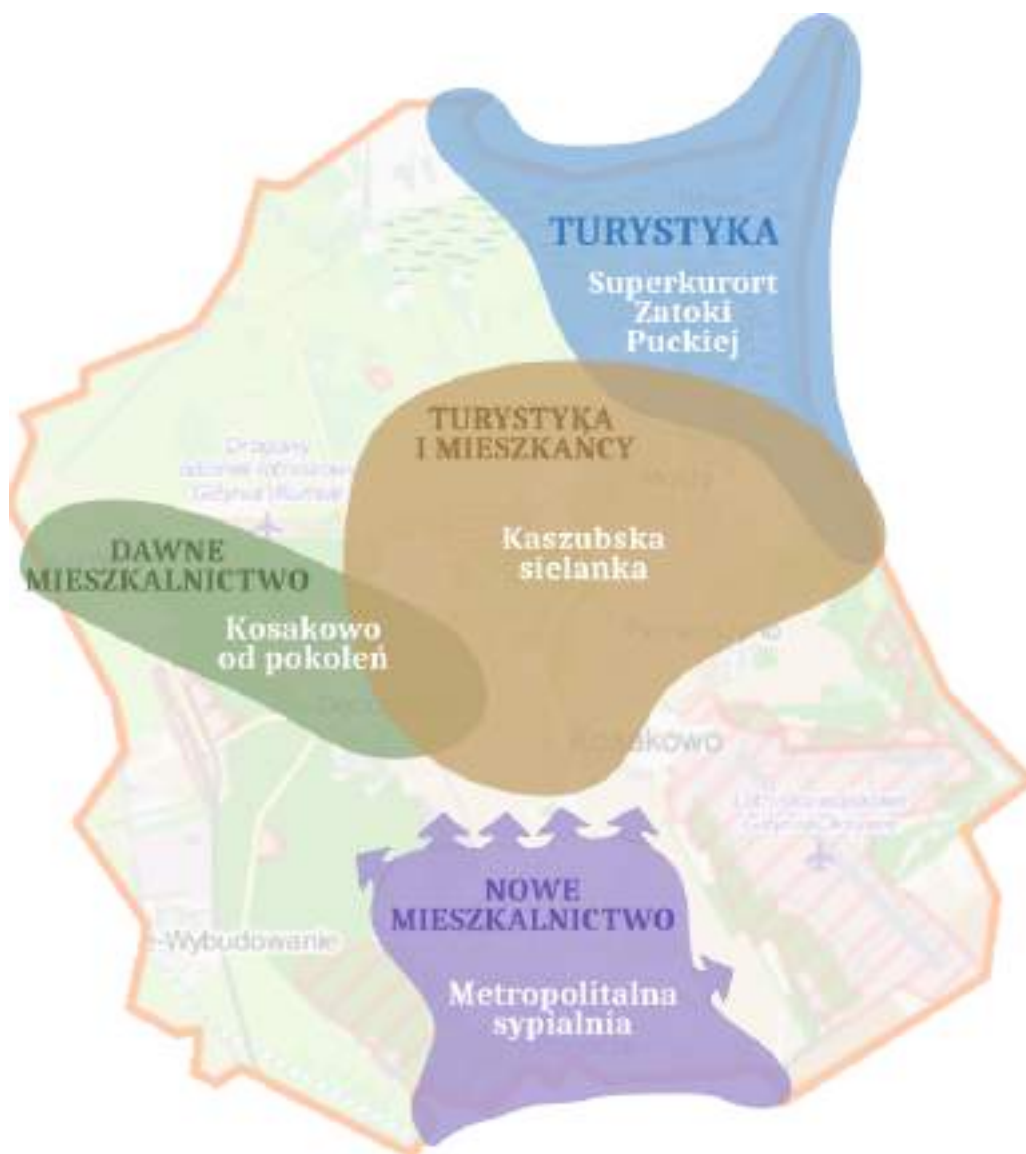
9.8.4. Metropolitalna sypialnia

Metropolitalna sypialnia - jest to scenariusz, który częściowo już ma miejsce w gminie Kosakowo. Zabudowa wielorodzinna na granicy gminy Kosakowa i miasta Gdynia wyrasta jak grzyby po deszczu. Pogórze jest idealnym przykładem *urban sprawl-u*, gdzie na dawnych polach powstają kolejne wielorodzinne osiedla deweloperskie. Jest to odpowiedź na duże zapotrzebowania na mieszkania w Trójmieście. Dużo ludzi migruje do Gdańska, Gdyni i Sopotu, a rynek mieszkaniowy nie jest w stanie odpowiedzieć na tak dynamiczny wzrost, a terenów pod zabudowę w mieście jest mało co jest odzwierciedlone w cenach mieszkań w mieście. Średnia cena za m² na marzec 2025 w Gdańsku to 14,5 tys. zł., w Sopocie to 21 tys. zł., a w Gdyni to 13 tys. zł., tymczasem średnia cena za m² w Pogórze to 10,5 tys. zł., w Mostach to 8 tys. zł., a w Suchym Dworze i Kosakowie to 9 tys. zł. (dane z barometru cen trójmiasto.pl). ^[61] Wiele potencjalnych nabywców szuka tańszych alternatyw poza miasta czyli m.in. w gminie Kosakowo. Mieszkania na tych osiedlach są atrakcyjne ze względu na niższe ceny, bliskość przyrody, spokojną, zaciszłą okolicę i relatywnie dobre skomunikowanie z Trójmiastem.

Jako, że zjawisko to ma już miejsce i gmina Kosakowo powoli staje się "sypialnią" Trójmiasta, konieczne działania ze strony gminy są ograniczone. Jeśli gmina chce postawić na dalszy rozwój mieszkalnictwa to głównymi zadaniami samorządu w tym scenariuszu jest zachęcanie inwestorów do budowy kolejnych osiedli poprzez przeznaczanie kolejnych terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę mieszkaniową wielo- i jednorodzinną oraz rozwijanie infrastruktury transportowej i uzbrajanie terenów jeszcze nie podłączonych do gminnej sieci wodociągowej i elektrycznej, tak aby ułatwić właścicielom działek budowę kolejnych budynków mieszkaniowych.

9.8.5. Wnioski

Po głębszej analizie gminy Kosakowo doszłam do wniosku, że specyfika różnych części gminy jest tak odmienna, że niemożliwe jest spełnienie jednego z wyżej opisanych scenariuszy jednolicie w całej gminie. Kosakowo dzieli się na kilka części, w której każda już spełnia częściowo wybrany scenariusz. Podział ten prezentuje się w ten sposób:

Źródło: wykonanie własne, podkład mapowy OSM

Nie są to jeszcze skrajne przypadki danych scenariuszy, ale obszary przejawiają wyższe prawdopodobieństwo do dalszego rozwoju w tym kierunku i zależnie od obranej polityki może dojść do takich skrajności jak urzeczywistnienie się “Superkurortu Zatoki Puckiej”. Mechelinki i Rewa stanowią turystyczną część gminy, w której niestety powoli realizuje się ten właśnie scenariusz. Te dwie małe, nadmorskie miejscowości w sezonie są zalewane przez masy turystów. Wiele nieruchomości w okolicy jest przeznaczona na wynajem krótkoterminowy, w centrum Rewy jest zlokalizowany jeden z dwóch większych hoteli w gminie. Większość usług jest skierowana do turystów, a ich obecność jest w tych dwóch wsiach najbardziej uciążliwa.

Pogórze i częściowo Kosakowo tworzą część podmiejską. Wpisują się one w scenariusz “Metropolitalna Sypialnia”. W tych dwóch miejscowościach następuje szybki rozwój i rozlewanie się zabudowy wielorodzinnej jak również towarzyszącej zabudowy usługowej. Pogórze jest najgęściej

zaludnionym sołectwem gminy Kosakowo, a fakt, że graniczy bezpośrednio z Gdynią tylko utwierdza mieszkańców Pogórza w poczuciu przynależności do miasta i powoduje zatracenie wiejskości tej części gminy Kosakowo.

Jedynymi sołectwami, które jeszcze przejawia pewne cechy dawnej tożsamości Kosakowa jest Kazimierz i częściowo Dębogórze, które jeszcze mogłyby realizować scenariusz "Kosakowo od pokoleń". Kazimierz jest wsią odsuniętą od pozostałych i oddzielona lasem, gdzie nie widać zbyt wiele nowej zabudowy czy innych inwestycji, w której mieszkają "dawni" mieszkańcy czyli zazwyczaj osoby mieszkające w gminie od ponad 20 lat. Dębogórze z kolei jest silnie związane z kaszubskimi tradycjami. To w tej wsi znajduje się siedziba stowarzyszenia kaszubów.

Natomiast swoiste centrum gminy czyli sołectwa Kosakowo, Pierwoszyno i Mosty mają potencjał do rozwoju w kierunku scenariusza "Kaszuńska Sielanka". To na tych terenach większość zabudowy stanowią domy jednorodzinne, a okolica jeszcze posiada elementy wiejskości, która może być motorem rozwoju agroturystyki, turystyki konnej i turystyki wiejskiej. Jednocześnie są to nadal sołectwa, w których pojawiają się nowi mieszkańcy, co daje potencjał rozwoju gospodarczo-społecznego.

Niniejsza praca proponuje wiele narzędzi do wdrożenia w sferze turystyki dlatego w sposób nieunikniony i mimowolny może skupiać się bardziej na obszarach oznaczonych jako "Superkurort Zatoki Puckiej" i "Kaszuńska Sielanka", ale aby przyczynić się do zrównoważonego rozwoju gminy konieczne jest podejście holistyczne i pozostałe obszary również zostaną uwzględnione w proponowanym scenariuszu zmian.

10) Ankiety

Jednym z narzędzi, którym posługiwałam się w ramach pracy było przeprowadzenie ankiety internetowej zawierającej 22 pytania do mieszkańców gminy Kosakowo. Przez 3 miesiące uzyskałam 55 (na 10.09.2025) odpowiedzi, co umożliwiło mi bliższe poznanie opinii i odczuć mieszkańców. Ankieta składała się z dwóch części - część pierwsza zawierała ogólne pytania dotyczące oceny jakości życia w gminie Kosakowo, natomiast część druga skupiała się na turystyce i wpływie obecności turystów na życie mieszkańców.

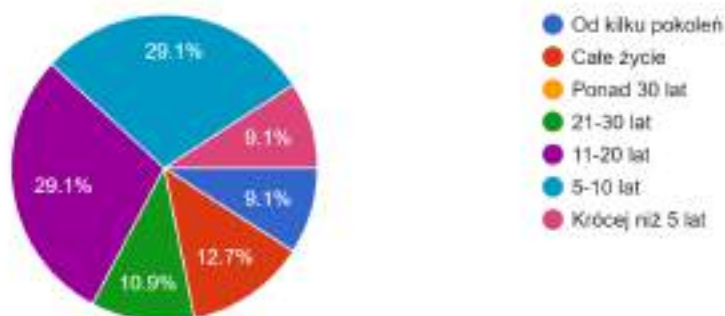
10.1. Analiza wyników

Stworzona przeze mnie ankieta była skierowana do mieszkańców gminy Kosakowo. Aby zdobyć jak najwięcej odpowiedzi opublikowałam ją na własnym profilu na Facebooku, jak również udostępniłam ją na grupach i forach dedykowanych mieszkańcom gminy takim jak na przykład grupa na Facebooku Kosakowski Rynek. Udało mi się zebrać 55 odpowiedzi na niniejszą ankietę. Przeważająca większość osób ankietowanych zadeklarowała się jako kobiety (70%). Grupa wiekowa 36-50 stanowiła najliczniejszą wśród ankietowanych, natomiast według miejsca zamieszkania podział rozkładał się stosunkowo równo,

ale to mieszkańcy wsi Kosakowo stanowili najwyższy procent badanych - 25%. Uwzględniając szybki wzrost populacji gminy w ostatniej dekadzie, nie dziwi wynik pokazujący, że prawie 40% ankietowanych mieszka w gminie krócej niż 10 lat, jednak cieszy mnie, że osoby mieszkające w gminie całe życie lub nawet od kilku pokoleń stanowiły znaczącą część osób odpowiadających w ankiecie (odpowiednio 13% i 9%). Kolejnym przewidywalnym wynikiem była przewaga osób pracujących poza gminą Kosakowo względem osób pracujących w gminie.

Od jak dawna mieszka Pan/i w gminie Kosakowo?

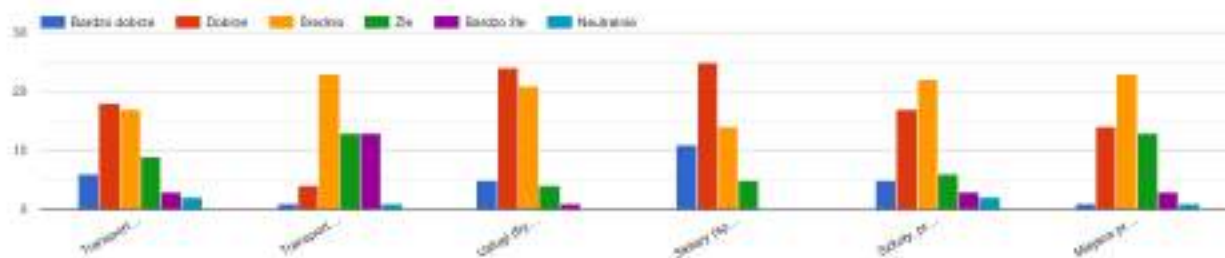
55 responses

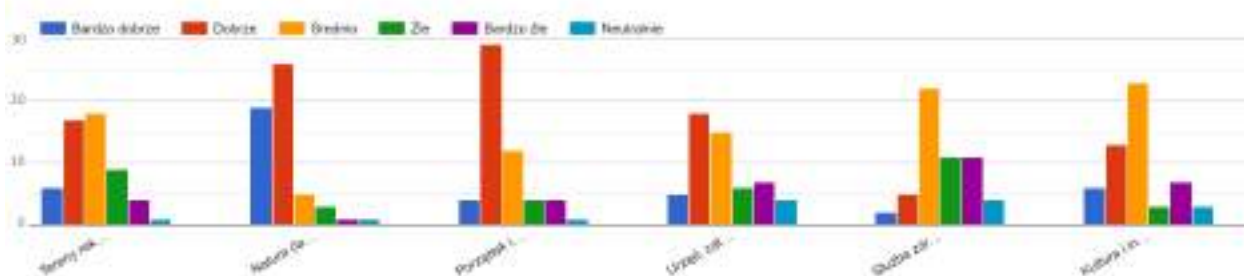
Źródło: Ankieta własna, Google Forms

W części dotyczącej zadowolenia z życia w gminie średnia przyznanych punktów na 10 wynosi 6,6 co nie jest złym wynikiem, ale nie jest też, na pewno wynikiem w pełni zadowalającym. Najwyższą średnią ocenę przyznali mieszkańcy wsi Dębogórze gdzie średnia z 4 odpowiedzi wynosi 8,25. Wsią z najniższą średnią jest Kazimierz z wynikiem 3 gwiazdek, ale nie jest to wynik miarodajny, ponieważ była to jedyna odpowiedź z tej wsi. Drugi najniższy wynik miała wieś Mosty gdzie średnia z jedenastu odpowiedzi wynosi 5,45. W grupach wiekowych najwyższe noty dawały osoby 50+, których średnia ocena to ponad 7 pkt, natomiast najgorzej gminę oceniają młodzi w grupie do 25 roku życia, których średnia ocen wynosi 5 pkt. W podziale na różne aspekty życia w gminie najczęściej "bardzo dobrze" lub "dobrze" oceniane są natura, porządek i spokój oraz sklepy i inne usługi. Najwięcej odpowiedzi oceniających dany element "źle" lub "bardzo źle" jest w sferze transportu samochodowego oraz służby zdrowia i innych usług związanych z leczeniem.

Jak ocenia Pan/i dane aspekty życia w gminie Kosakowo?

Jak ocenia Pan/i dane aspekty życia w gminie Kosakowo?

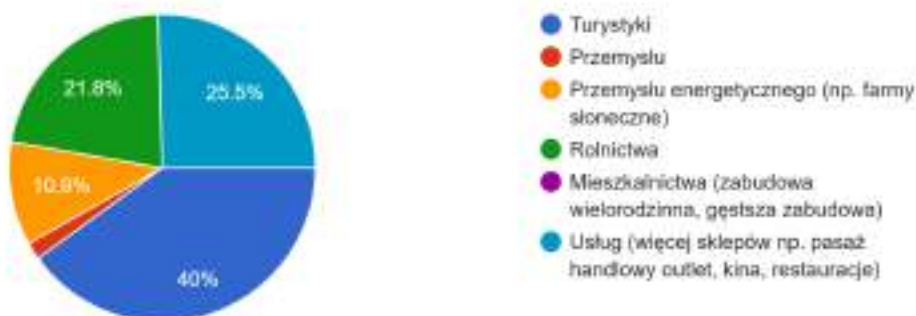
Źródło: Ankieta własna, Google Forms

Wśród odpowiedzi na otwarte pytanie “Co chciał(a)by Pan/i zmienić [w gminie]” najczęściej pojawiały się odpowiedzi o udroźnieniu sieci dróg i usprawnieniu zarówno komunikacji samochodowej, jak i zbiorowej oraz potrzebie parkingów. Często też przewijała się odpowiedź o zmianie obecnego wójta i poprawie funkcjonowania urzędu oraz o zatrzymaniu zabudowywania gminy osiedlami budynków wielorodzinnych. Kilukrotnie padła kwestia braków w sferze edukacji oraz usług zdrowotnych.

W pytaniu dotyczącym nowych inwestycji w gminie, według wyników ankiety, największym uznaniem wśród ostatnich inwestycji cieszą się połączenie drogowe Dębogórze-Suchy Dwór, nowe przedszkole w Mostach i ulica Derdowskiego, gdzie wszystkie zebrały około 50% głosów. Z kolei za najbardziej nieudane inwestycje ankietowani uznali ścieżkę dydaktyczną na terenie Rezerwatu Przyrody “Mechelińskie Łąki”. Pozytywnym wynikiem jest to, że 40% ankietowanych w tym pytaniu wybrało opcję “żadna z powyższych” co oznacza, że mieszkańcy generalnie są zadowoleni z ostatnich inwestycji w gminie. Natomiast jeśli chodzi o planowane inwestycje to najwięcej osób wybrało budowę zbiorników retencyjnych i inwestycję w gospodarkę wodną (61,8%), wysokim poparciem cieszyła się również rozbudowa szkoły w Kosakowie z wynikiem 47,3%. Z inwestycji, które mieszkańcy chcieliby zobaczyć w przyszłości, przeważająca większość ankietowanych zagłosowała na stację kolei, doprowadzenie SKM. Wiele głosów (ponad 50%) otrzymały również nowe drogi i parkingi oraz więcej połączeń autobusowych i przystanków.

Na koniec pierwszej części ankiety zadałam bardzo ważne dla mnie pytanie “W jakim kierunku chciał(a)by Pan/i aby gmina Kosakowo się rozwijała?”. Dzięki tym odpowiedziom mogę zweryfikować czy wizja mieszkańców na przyszłość ich gminy pokrywa się, chociaż w pewnym stopniu, z tym co chcę w niniejszej pracy zaproponować. W tym pytaniu dałam do wyboru 6 odpowiedzi i nie zostawiałam możliwości wpisania własnej odpowiedzi aby uzyskać jak jaśniejszy wynik. Odpowiedzi prezentują się w poniższy sposób:

W jakim kierunku chciał(a)by Pan/i aby gmina Kosakowo się rozwijała?
55 responses

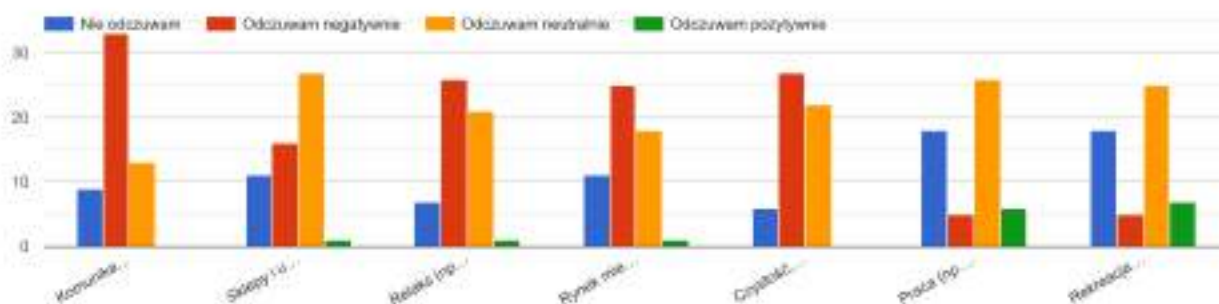
Źródło: Ankieta własna, Google Forms

Jest to pożądaný przeze mnie rezultat gdzie, najwięcej ankietowanych opowiedziało się za rozwojem w kierunku turystyki - 40% czyli 22 z 55 osób. Nie dziwi szczególnie zerowy wynik opcji “mieszkalnictwo”, którego rozwój przysporzył mieszkańcom wielu problemów i był często wymieniany jak jeden z gorszych aspektów mieszkania w gminie (co jest swego rodzaju sprzecznością zważywszy na to ilu ankietowanych mieszka w gminie mniej niż 10 lat czyli najprawdopodobniej skorzystało właśnie z tego rozwoju mieszkalnictwa). Na “przemysł” pojawił się jeden głos co może wynikać z tego, że przemysł często kojarzony jest w szczególności z przemysłem ciężkim i zanieczyszczeniami i hałasem, który może ze sobą nieść. Widać to również po tym, że po wyszczególnieniu z przemysłu, przemysłu energetycznego i zasugerowaniu, że może to być energia odnawialna spowodowało to prawie 11% poparcie - ponieważ ekologiczne rozwiązania powodują pozytywne skojarzenia. Ciekawym wynikiem jest prawie 22% odpowiedzi za “rolnictwo” - $\frac{2}{3}$ z tych osób to “dawni” mieszkańcy czyli osoby, które mieszkają w gminie dłużej niż 10 lat i zazwyczaj też w niej pracują. Nie znam sektora zatrudnienia ankietowanych, ale jest prawdopodobne, że osoby opowiadające się za rolnictwem to właśnie rolnicy lub osoby bezpośrednio związane z uprawą roli w gminie.

W części dotyczącej turystyki w gminie zaczęłam od pytania o zatrudnienie w sektorze turystyki. Siedem osób zadeklarowało się jako pracujące w branży turystycznej co stanowi prawie 13% respondentów. Następne pytanie brzmiało “Jak obecność turystów wpływa na Pani/Pana życie codzienne?” w skali od 1 do 5, gdzie 1 to “negatywnie”, a 5 to “pozytywnie”. Na to pytanie ponad 43%

ankietowanych zaznaczyło pośrednią opcję numer 3 pomiędzy pozytywnie i negatywnie. Podobne odpowiedzi zaobserwowałam również w wywiadzie pogłębionym, który omówię w kolejnej części pracy. Jednak drugą najpopularniejszą odpowiedzią na te pytanie, z 20% respondentów, jest skrajna odpowiedź numer 1 czyli odczucia są stanowczo negatywne. Kolejne pytanie rozbudowuje na poprzednim i wyszczególnia różne sfery życia, na które obecność turystów może mieć wpływ. Odpowiedzi prezentują się w poniższy sposób:

W jakich sferach życia odczuwa Pan/i obecność turystów?

Źródło: Ankieta własna, Google Forms

Na podstawie tych wyników można zauważyć, że obecność turystów najbardziej negatywnie wpływa na komunikację i transport (zarówno samochodową, jak i komunikację zbiorową), czystość i porządek, na rynek mieszkaniowy oraz na "relaks" czyli hałas, zatłoczone przestrzenie rekreacji itd. Pozytywny wpływ respondenci zaobserwowali tylko w sferze pracy (praca sezonowa, zatrudnienie w branży turystycznej) oraz w sferze rekreacji (wydarzenia kulturalne i inwestycje w przestrzenie publiczne), a nawet tutaj wynik jest niski, bo na tę opcję zagłosowało odpowiednio 6 i 7 osób czyli trochę ponad 10% ankietowanych. Pozytywnym wnioskiem może być to, że we wszystkich sferach wiele osób wybrało odczucia neutralne lub całkowity brak wpływu turystyki na daną sferę ich życia. Po tym pytaniu zostawiłam możliwość napisania, w jakiej jeszcze ewentualnie innej sferze mieszkańcy odczuwają obecność turystów. Wartą przywołania tu uwagę jest komentarz jednego z ankietowanych "Turyści mają mieszkańców za nic, zero szacunku, im wszystko wolno.". Jest to kwestia problematyczna, która nie ma prostego rozwiązania, ponieważ wiąże się z kulturą osobistą i szacunkiem osób odwiedzających do lokalnych mieszkańców czego nie da się zagwarantować, ale jest temat, który pojawia się w ruchu *cittaslow* i *slow tourism*, co udowadnia, że są to koncepty, które mogłyby się sprawdzić w gminie Kosakowo.

W następnym pytaniu zapytałam jakich rozwiązań ze strony gminy w związku z turystami oczekują ankietowani. Wśród zasugerowanych przeze mnie opcji najpopularniejszą była "Nowe drogi, obwodnica", którą wybrało 67% respondowanych oraz "Zwiększona liczba autobusów z poparciem 54,5%. Natomiast na pytanie o to jak gmina powinna przyciągać turystów prawie 42% ankietowanych wybrała

odpowieź, że gmina nie powinna podejmować w tym kierunku żadnych kroków. Inne osoby uważają, że można w tym celu polepszyć dojazd do gminy (45,%) lub poprawić promocję regionu (34,5%). W ostatnim pytaniu ankiety chciałam się dowiedzieć co mieszkańcy uważają za największe walory turystyczne gminy Kosakowo. Aż 80% ankietowanych wybrało Cypel Rewski jako główną atrakcję gminy. Poza tym wysokie noty otrzymały również plaża w Rewie (60%) i w Mechelinkach (54,4%) oraz korzystne warunki do uprawiania sportów wodnych (47,3%). Jedna z osób ankietowanych zaproponowała własną odpowiedź jaką był fakt bliskości do innych atrakcyjnych turystycznie miejsc takich jak Hel, Gdańsk, Łeba. ^[12]

Źródło: Ankieta własna, Google Forms

10.2. Wnioski z wyników ankiety

Podsumowując: przeprowadzona ankieta przyniosła wiele interesujących danych, z których część można było łatwo przewidzieć, jednak wciąż pomogły one unaocznic problemy z jakimi mierzą się mieszkańcy gminy Kosakowo. Pokazała ona, że próby wprowadzenia innowacji w sferze turystyki spotkają się głównie z ogólnym poparciem społecznym, a zastosowanie kryteriów zrównoważonej turystyki przyczyni się do zminimalizowania obecnych problemów. Niektóre odpowiedzi mogą skłaniać do pesymistycznych konkluzji i ilustrować problem jako bardzo dużą przeszkodę w zrównoważonym rozwoju gminy, ale dla porównania możemy przywołać podobne ankiety, które były przeprowadzone w dwóch destynacjach certyfikowanych przez GSTC: opisanej już wcześniej holenderskiej gminie Schouwen-Duiveland oraz hrabstwie Clare w Irlandii. W ankietach zadano pytanie o to w jakich sferach

How do residents view tourism on Schouwen-Duiveland? 2024

General

"I support tourism and I want it to remain important in my municipality"

Response	Percentage
Agree	52%
Disagree	20%
Neutral	19%

"Tourism brings more advantages than disadvantages to Schouwen-Duiveland"

Response	Percentage
Agree	47%
Disagree	31%
Neutral	22%

Busy experience

"I generally find it too busy on Schouwen-Duiveland because of visitors"

Response	Percentage
Agree	48%
Disagree	22%
Neutral	29%

"I'm afraid it will become increasingly busy due to tourism"

Response	Percentage
Agree	64%
Disagree	15%
Neutral	19%

Policy themes

3 themes that residents consider important within tourism policy

90%

Developing tourism in balance with the natural environment

89%

Developing tourism on a scale that suits our community

77%

Investing in sustainable transport options for residents and visitors

Local level

"For me personally, tourism brings more advantages than disadvantages."

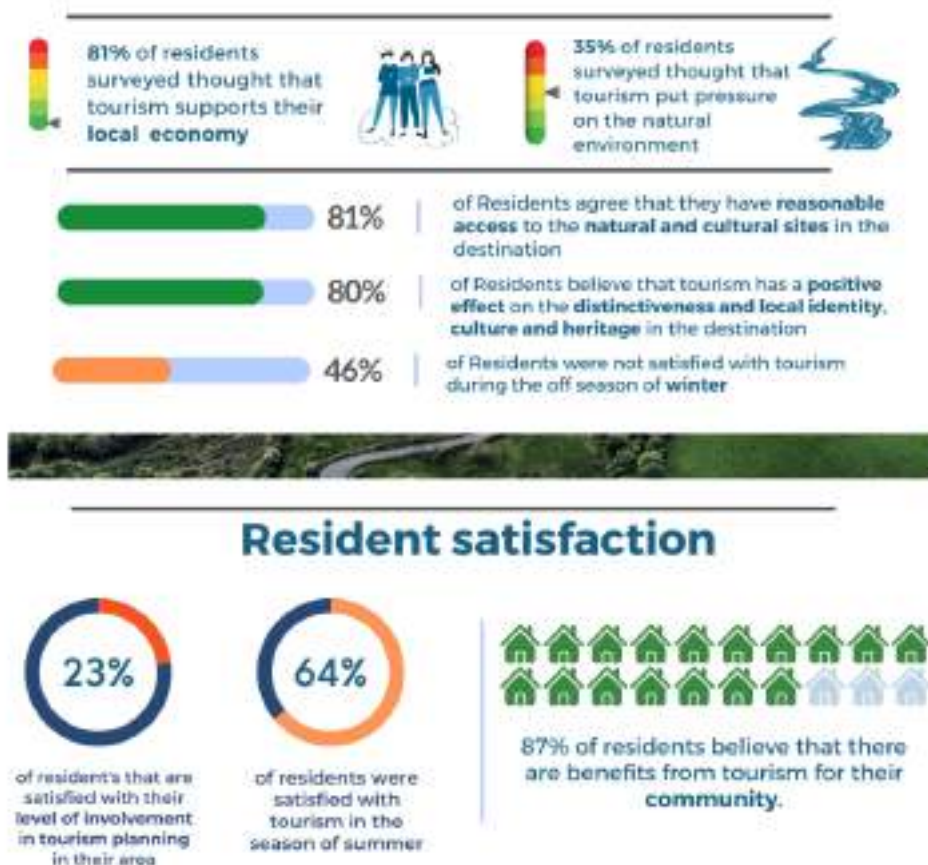
Municipality	Support for tourism (%)	More advantages than disadvantages (%)
Borsele	~100	~100
Ellemeet	~100	~100
Noordwelle	~100	~100
Serooskerke	~100	~100
Kerkwerve	~100	~100
Zaandam	~100	~100
Oudekerke	~100	~100
Stijland	~100	~100
Brunsum	~100	~100
Oosterland	~100	~100
Oudekerke	~100	~100
Nieuwerkerk	~100	~100
North Oudekerke	~100	~100
Zierikzee	~100	~100
North Oudekerke	~100	~100
North Oudekerke	~100	~100

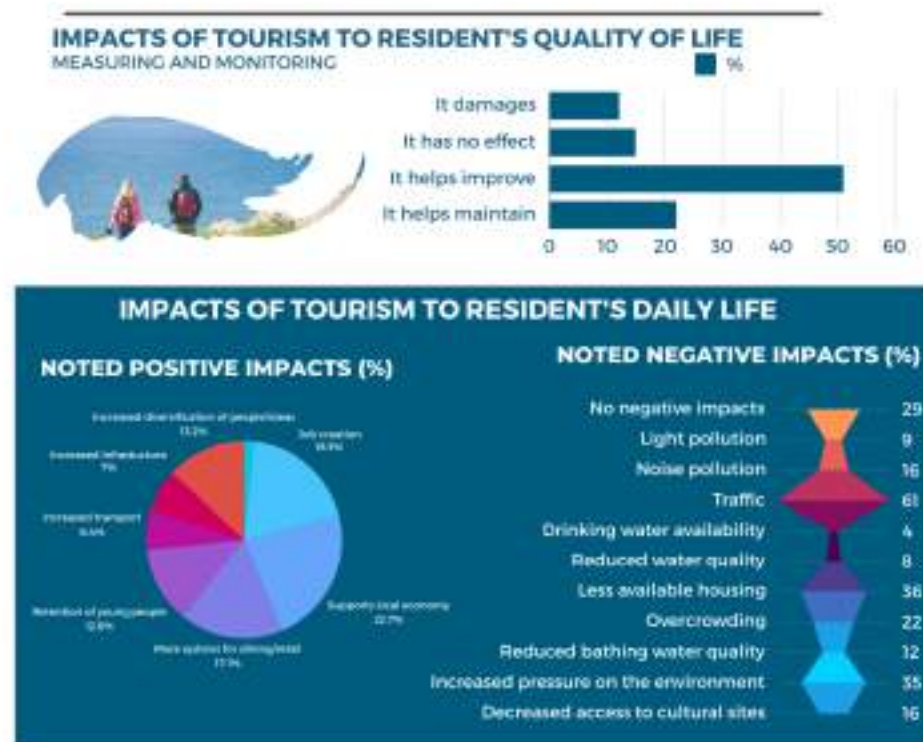
"For me personally, tourism brings more advantages than disadvantages."

Response	Percentage
Agree	66%
Disagree	17%
Neutral	17%

Źródło: Infografika ankiety do mieszkańców Schouwen-Duiveland ^[62] tłumaczenie z niderlandzkiego Google Translate

Źródło: Ankieta do mieszkańców hrabstwa Clare ^[63]

Można więc wywnioskować z tego, że niektóre niekorzystne skutki obecności wzmożonego ruchu turystycznego są nieuniknione i można jedynie próbować je zminimalizować aby były jak najmniej uciążliwe dla mieszkańców, ale nie da się ich całkowicie wyeliminować - pojawiają się w najbardziej rozwiniętych i środowiskowo-świadomych lokalizacjach. Jest to jednak nadal pewien cel do, którego należy dążyć.

11) Wywiady pogłębione

W celu lepszego poznania opinii mieszkańców przeprowadziłam też kilka telefonicznych wywiadów pogłębionych. W wywiadach tych ograniczyłam się do 5 pytań, której ewentualnie w trakcie rozmowy rozwijałam. Zadawałam takie pytania:

*metryczka: **Od kiedy mieszka Pan/i w gminie Kosakowo?** + płeć, wiek, miejsce zamieszkania, zatrudnienie

- 1) **Jak ogólnie ocenia Pan/i swoje zadowolenie z życia w gminie Kosakowo?** Czy po przeprowadzce podniósł się poziom życia, czy nie?
- 2) **Jaki aspekt życia w Kosakowie najbardziej sobie Pan/i chwali?** Co jest największym atutem gminy Pan/i zdaniem?
- 3) **Jaki aspekt życia w Kosakowie najbardziej Pan/i przeszkadza? Co chciałby Pan/i zmienić?** Co jest największą wadą gminy Pan/i zdaniem?

- 4) **Czy Pan/i zdaniem gmina Kosakowo rozwija się w dobrym kierunku?** Czy to dobrze, że jest więcej turystów i mieszkańców? Czy gmina powinna zastopować rozwój i pozostać przy wiejskim charakterze gminy (pola, lasy, zabudowa jednorodzinna) czy dalej się rozwijać jako część metropolii Trójmiejskiej (nowe drogi, kole SKM, nowa zabudowa mieszkaniowa, nowe przestrzenie publiczne - parki, szkoły, teatr...), silne połączenia z Trójmiastem i podmiejski charakter
- 5) **Jak turyści wpływają na Pan/i życie codzienne?** (Pozytywnie/negatywnie, w których sferach życia) Jakiego działania ze strony gminy w dziedzinie turystyki chciałby Pan/i zaobserwować? Postawienie na promocję i więcej turystów czy więcej regulacji i ograniczenie napływu/utrzymanie obecnego poziomu?

W sumie przeprowadziłam 3 wywiady. Notatki z tych wywiadów zawierające sparafrazowane odpowiedzi pytanych znajdują się w załączniku nr 2. Z uzyskanych odpowiedzi mogę wyciągnąć poniższe wnioski.

1. Mieszkańcy gminy Kosakowo niezależnie od wieku czy sektora zatrudnienia przyznają, że mimo, że turyści mogą być czasem uciążliwi (poziom uciążliwości zależy od miejsca zamieszkania osoby pytanej - uciążliwość jest dużo mniejsza dla mieszkańca Suchego Dworu niż dla mieszkańca Mecheliniek) to turystyka stanowi ważne źródło dochodów dla gminy i jej mieszkańców i należy ją chronić.
2. Mieszkańcy gminy są zadowoleni z życia i oceniają swoją przeprowadzkę do gminy jako korzystną i poprawiającą ich jakość życia. Jako powód często podają bliskość natury i ciszę i spokój.
3. Główną uciążliwością są dla nich problemy z komunikacją - samochodową, rowerową i zbiorową.

12) Wywiady z przedstawicielami różnych szczebli władz samorządowych

12.1. Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego - Departament Turystyki i Sportu, Pani Dyrektor Marta Chełkowska

W dniu 28 sierpnia 2025 roku odbyłam telefoniczny wywiad z Panią Martą Chełkowską - Dyrektorką Departamentu Turystyki i Sportu w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Pomorskiego. Wywiad ten przeprowadziłam w oparciu o 5 głównych pytań:

- I. **Jak wyglądałaby współpraca między władzami gminy i władzami wojewódzkimi w przypadku utworzenia przez gminę Kosakowo strategii rozwoju turystyki? Czy gmina Kosakowo otrzymałaby jakieś wsparcie/pomoc?**

W odpowiedzi na to pytanie Pani Dyrektor opowiedziała mi o Strategii Województwa Pomorskiego 2030 (dalej nazywana Strategią 2030), które obejmuje cały rozwój województwa, w tym rozwój turystyki. Z perspektywy Departamentu Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego (dalej nazywany Departamentem) to ile działań ze sfery turystyki znajduje się w Strategii 2030, w gospodarczym programie strategicznym (cel 3) jest wystarczające i spełnia odpowiednio rolę strategii turystycznej. Departament ujął w tej części strategii wszystkie kierunki rozwoju, które uważają za zasadne i które pomagają w realizacji głównego celu jakim jest "województwo jako destynacja turystyki całorocznej". Cel ten wiąże się też z rozwojem turystyki zrównoważonej, która jak powiedziała Pani Chełkowska jest ważna dla władz wojewódzkich, w Strategii 2030 pojawiają się hasła takie jak turystyka otwarta i turystyka inspirująca. Co się jednak tyczy współpracy z Kosakowem to sytuacja rysuje się tak, że gminy mogą przysyłać zarówno strategię rozwoju gminy, jak i, w niektórych przypadkach gdy chcą wyodrębnić strategię dla jednej dziedziny, strategię rozwoju turystyki do zaopiniowania przez Marszałka Województwa Pomorskiego. W takiej sytuacji Departament może wpłynąć na kształt takiej strategii. Niestety do Urzędu Marszałkowskiego nie wpłynął taki dokument od gminy Kosakowo, co skutecznie zmniejsza możliwości współpracy.

II. Dlaczego, Pani zdaniem jest taki opór jeśli chodzi o współpracę i obranie wspólnej wizji rozwoju turystyki między poszczególnymi jednostkami samorządowymi (gmina-gmina, gmina-powiat, powiat-powiat, powiat-województwo itd.)? Jak można by temu zaradzić, czy Departament Turystyki i Sportu robi coś w tym kierunku?

"Współpraca to podstawa" - tak zaczęła swoją odpowiedź Pani Chełkowska, ale zawsze pojawia się "ale" i różne trudności. Mimo to, jeśli chodzi o współpracę w kwestiach turystyki, to odbywa się ona stosunkowo sprawnie, przy zmianach władz kontakt był nawiązywany i otwarto drogę do dalszej współpracy, która w tym momencie stoi już bardziej po stronie gminy niż Urzędu Marszałkowskiego. Rolą Departamentu jest bycie inspiratorem, w skali województwa powstały plany projektów infrastruktury turystycznej, które są spójne i atrakcyjne, a w sytuacji gdy gmina otrzymuje środki na realizację tych inwestycji to powinna ona realizować je zgodnie z tym planem.

Departament realizuje wiele projektów związanych z turystyką aktywną, takich jak szlaki rowerowe czy konne, przystanie żeglarskie. Są to projekty przebiegające przez wiele gmin więc ta współpraca Urzędu Marszałkowskiego gmina się odbywa cały czas i Pani Dyrektor jest jak najbardziej zwolenniczką "otwartych rozmów i nie uciekania od problemów". Samorządowcy z niższych szczebli (powiaty i gminy) najczęściej są zainteresowane współpracą gdy jest ona związana z korzyściami finansowymi na przykład dofinansowaniami z Unii Europejskiej. Wynika to głównie z ich obecnie ciężkiej sytuacji finansowej i braków kadrowych, a nie z braku dobrej woli. Bliżej Departament współpracuje z branżą turystyczną poprzez PROT czyli Pomorską Regionalną Organizację Turystyczną, która wspiera, tworzy i promuje ofertę turystyczną i nowe

trendy w tym również turystykę zrównoważoną. Do PROTu należą Lokalne Organizacje Turystyczne i tutaj współpraca odbywa się bardzo sprawnie. Do PROTu, kilkanaście Lokalnych Organizacji Turystycznych i ponad 800 firm. Pani Dyrektor zauważyła, że z zewnątrz to może wyglądać, że są duże problemy jeśli chodzi o współpracę, ale w rzeczywistości ta współpraca jest i Departament się stara jak najbardziej angażować i nawiązywać relacje na wszystkich szczeblach. Często wokół wspólnego interesu tworzy się więź i współpraca, powstają stowarzyszenia czy obszary funkcjonalne, w których powiązania są silniejsze. Jako przykład Pani Dyrektor podała Szlak Zamków Gotyckich. Departament zachęca do współpracy wszystkie te miejsca, bo synchronizacja wydarzeń i wspólna praca nad promocją są skuteczniejsze niż indywidualne działania. Na zakończenie Pani Dyrektor podkreśliła, że bardzo wiele zależy od chęci i otwartości na współpracę nowo wybranej wójtownej gminy.

III. Czy w przyszłych planach i strategiach województwa wyodrębnia się slow tourism (lub turystykę zrównoważoną) jako alternatywę dla tradycyjnej turystyki? Jaki realny wpływ na działania urzędu ma Raport z Wdrożenia Standardów Turystyki Zrównoważonej w Województwie Pomorskim? (jak to wygląda w praktyce)

Przechodząc do następnego pytania, ale nadal jeszcze nawiązując do władz samorządowych Pani Dyrektor powiedziała, że osoba startująca na stanowisko wójta czy burmistrza powinna wiedzieć jaka jest sytuacja tej gminy, ale też jak wygląda sytuacja na świecie, powinna mieć wizję na gminę i obrać konkretny cel. Daje to świadomość, w którym kierunku należy się rozwijać. Przywołam cały cytat z tego co powiedziała Pani Dyrektor: *“Jeżeli [w gminie] jest turystyka to Pani Wójt powinna u mnie być raz w miesiącu, powinna wejść do PROTu, powinna się dobijać o to, żeby te najnowsze rzeczy łapać, powinna mieć zespół, który łapie to wszystko [...]”*. Pani Chełkowska zauważyła, że samorządy, które są skupione na swoim celu, są aktywne, będą wręcz agresywnie domagać się i szukać źródeł i dofinansowań. Podała za przykład Panią Burmistrz Pucka, która określiła żeglarsstwo jako swój cel i dąży do niego niestrudzenie. Kluczowa jest świadomość czego chcemy i potrzebujemy, tak samo jeśli chodzi o politykę turystyki zrównoważonej. Gminą muszą chcieć się dowiedzieć, pytać i szukać informacji, a wtedy Departament może pomóc i wskazać drogę.

IV. Dlaczego jest tak mało dostępnych danych w skali gminy w dziedzinie turystyki? (GUS) Czemu nie jest prowadzone więcej badań statystycznych w tej dziedzinie?

To w mniejszej skali najłatwiej jest zdobyć jakieś dane, to gmina może zbierać takie informacje i je rozpowszechniać. Szczególnie w małej gminie powinno to być stosunkowo łatwe. Jeśli hotelarze nie unikają płacenia podatków czy pobierania opłat miejscowych. Pani Dyrektor zasugerowała, żebym skontaktowała się z odpowiednimi jednostkami w Urzędzie Gminy Kosakowo, a może uda mi się zdobyć jeszcze jakieś dane, których nie znalazłam w GUSie lub innych źródłach w internecie.

V. Chcę stworzyć zarys strategii rozwoju turystyki zrównoważonej dla gmin nadmorskich, biorąc sobie za przykład gminę Kosakowo. Czy skupiając się w mojej pracy na turystyce zrównoważonej obieram sobie odpowiedni obszar analizy czy jest to zbyt szerokie zagadnienie do omówienia przy moich ograniczonych możliwościach? Jeśli tak, to jak mogłabym zawęzić moje badania i tematykę mojej pracy?

Temat jest trudny. Każda gmina nadmorska jest specyficzna. Małe miejscowości jak Mechelinki borykają się z problemem obłożenia przez turystów w sezonie letnim. Nagły wzrost liczby "mieszkańców" powoduje konieczność dostosowania się do większego zapotrzebowania na prąd, wodę, większej ilości odpadów itd. Zasugerowała też poświęcić uwagę windsurferom, bo jest to bardzo ważny element turystyki w Kosakowie, a są to bogaci klienci wprowadzający nowoczesność do gminy. Pani dyrektor zauważyła, że gmina Kosakowo jest gminą ciekawą i w trudnym położeniu ze względu na bliskość Gdyni i ryzyko zostania "wchłoniętą" przez miasto.

12.2. Urząd Gminy Kosakowo - referat ds. Planowania i Zagospodarowania Przestrzennego, Pan mgr inż. arch. Jacek Kerszka i Pani mgr inż. arch. Agnieszka Jesionowska

W Urzędzie Gminy Kosakowo odwiedziłam referat ds. Planowania i Zagospodarowania Przestrzennego, którego kierownikiem jest Pan Jacek Kerszka. Dowiedziałam się, że turystyka w planowaniu przestrzennym, jak i turystyka całościowo, jest dla gminy kwestią drugorzędną. Z powodu braków kadrowych i finansowych, gmina nie dysponuje środkami aby utworzyć osobny oddział zajmujący się planowaniem i promocją turystyki.

Jeśli chodzi o aspekty turystyczne planowania przestrzennego to tutaj też władza urzędników jest niewielka. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego tereny są przeznaczone pod funkcję usługową, w którą również wchodzi turystyka. Gmina nie wyznacza osobnych stref pod rozwój turystyki. MPZP są też problematyczne ze względu na czas ich uchwalenia, niektóre powstały 15 lat temu. Warunki i potrzeby znacząco się od tamtej pory zmieniły, ale uaktualnienie tych planów oznaczałoby konieczność podporządkowania się pod bardziej rygorystyczne wymogi konserwatora zabytków i ochrony środowiska. Wymogi, których obecna zabudowa może nie spełniać. Kolejnym problemem, z którym borykają się planiści w gminie Kosakowo jest niewydolna infrastruktura. Nawet jeśli w planach zintensyfikowanoby zabudowę turystyczną, to sieć wodociągowo-kanalizacyjna i sieć drogowa, nie jest w stanie poradzić sobie z tak dużym obłożeniem. W trakcie mojej wizyty w urzędzie zapytałam też jakie kroki mogą być powzięte w celu przyhamowania rozbudowy Pogórza i powstawania kolejnych osiedli wielorodzinnych. Tutaj też ręce urzędników są związane - istniejące MPZP dopuszczają tego typu zabudowę, a większość działek w Pogórzu jest własnością prywatną. Zmiana miejscowych planów wygenerowałaby dużo koszty odszkodowań, które gmina musiałaby wypłacić. Poruszyłam też temat miejsc postojowych, który pojawił się w trakcie rozmów z mieszkańcami i pan Kerszka wytłumaczył mi jak wygląda obecna sytuacja, szczególnie w dwóch najbardziej turystycznych sołectwach - Rewie

i Mechelinkach. Ilość wymaganych miejsc postojowych dla budynku mieszkalnego i budynku oferującego noclegi różni się. Budynki typu hotele i pensjonaty i inne lokale z zakwaterowaniem muszą posiadać jedno miejsce parkingowe na każdy pokój, natomiast budynki mieszkalne jednorodzinne (które stanowią większość zabudowy Rewy i Mechelinek) muszą posiadać minimum 2 miejsca postojowe. W Rewie i Mechelinkach istnieje bardzo wiele nieoficjalnych obiektów oferujących zakwaterowanie - są to pokoje wynajmowane w budynkach mieszkalnych, często ogłaszane poprzez portale typu Airbnb.pl. Oznacza to, że nie spełniają one wymogów dla miejsc postojowych, a goście zatrzymujący się w tych obiektach nie mają swoich miejsc parkingowych i często parkują na już i tak wąskich chodnikach. Na pytanie na temat współpracy z innymi gminami i powiatem usłyszałam, że tej współpracy brak, a plany i wizja rozwoju regionu na różnych szczeblach są rozbieżne i są problemy z komunikacją i obraniem wspólnego kierunku.

W powstającym obecnie planie ogólnym kwestia turystyki, jest przedstawiona równie pobieżnie jak w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i w studium. Część terenów gminy będzie przeznaczona na funkcję usługową co w miejscowościach turystycznych oznacza często infrastrukturę turystyczną. Natomiast wiele inwestycji w infrastrukturę turystyczną, na przykład gminny dom kultury z biblioteką i mediateką, zostało wstrzymanych lub opóźnionych ze względu na inne bardziej naglące sprawy w gminie m.in. ostatnie powodzie. Jeśli chodzi o kwestie krajobrazowe to ważnym dokumentem, który obowiązuje gminę Kosakowo jest Audyt Krajobrazowy, do którego wpisano jako krajobrazy priorytetowe cztery obszary na terenie gminy Kosakowo, o czym poinformowała mnie Pani Jesionowska i uprzejmie zaoferowała, że prześle mi wszystkie cztery karty tych obszarów mailowo.

12.3. Sołectwo Pierwoszyno - sołtys Pani Anna Wojtunik

Sołtysi będący przedstawicielami najniższego szczebla władz samorządowych często są najbliższymi mieszkańców i najlepiej znają ich potrzeby. W rozmowie z panią Anną Wojtunik - panią Sołtys sołectwa Pierwoszyno - dowiedziałam się na jakie kwestie najczęściej skarżą się mieszkańcy sołectwa oraz całej gminy Kosakowo. Podobnie jak to wyszło w ankiecie, ogromnym problemem jest komunikacja samochodowa - korki, problemy z parkowaniem i przejeżdżające przez wsie ciężarówki. Rozwiązaniem tego mogłaby być obwodnica Pierwoszyna, ale niestety ostatnio zrezygnowano z realizacji tego gotowego już projektu. Usłyszałam, że najbardziej problematycznymi drogami w gminie są ulica Szkolna w Pogórze i ulica Morska w Rewie, która jest jedyną drogą prowadzącą do centrum Rewy i nad morze - tworzy ona wąskie gardło, które często się korkuje. Informacja ta pokrywa się z tą którą udało mi się zdobyć w czasie wywiadów pogłębionych z mieszkańcami. Pani Anna powiedziała mi, że dużym rozczarowaniem był również fakt skreślenia z planów gminy budowy obwodnicy Kosakowa, która mogła być dofinansowana z budżetu Unii Europejskiej, a częściowo rozwiązałaby problemy z wydostaniem się z gminy w godzinach szczytu. Gdy zapytałam o sferę turystyki i jej wpływ to pani Sołtys przywołała problem porządku - turyści produkują dużo śmieci i często nie dbają o to gdzie je pozostawiają co powoduje zaśmiecanie gminy,

szczególnie Rewy i Mechelinek. Po zapytaniu o promocję regionu usłyszałam, że “w województwie padają hasła, które nie odzwierciedlają potrzeb i uwarunkowań gminy”, jednak istnieje wiele oddolnych inicjatyw, które aktywnie działają i mogłyby wspomóc gminę w promocji i tworzeniu marki regionu. Są to różne stowarzyszenia i koła gospodyń, na przykład Stowarzyszenie Dziedzictwo Kulturowe Szlakiem Północy. Stowarzyszenie to powstało w celu wspierania działań promocyjnych dziedzictwa kulturowego i kulinarnego regionu Kaszub Północnych i całego Województwa Pomorskiego. Osiągnięciami tego stowarzyszenia jest między innymi to, że dzięki jego staraniom kilka kaszubskich potraw z regionu zatoki Puckiej (kaszubska zupa bańtkowa, bretlingi kaszubskie, śledź mancowy po kaszubsku, prażnica na bretlingach, helskie anchovis) zostały wpisanych na krajową Listę Produktów Tradycyjnych. Stowarzyszenie to zostało również nagrodzone Bursztynowym Laurem Marszałka Województwa Pomorskiego w konkursie “Pomorskie Smaki”.^[64] W związku z tym, fakt, że w gminie Kosakowo nie ma żadnej restauracji serwującej te tradycyjne potrawy wydaje się być straconą okazją do promocji i chwalenia się dobrami regionu. Znaczące dla promocji jest też to, że, jak powiedziała pani Wojtunik, wiele atrakcji “ginie” i nie jest odwiedzana, ponieważ informacja o nich nie jest ogólnodostępna, nie są odpowiednio oznaczone i brakuje ich w przewodnikach czy informacji turystycznej. Zdaniem pani Sołtys potrzebne jest jedno porządne, oficjalne źródło informacji turystycznej - czy to w postaci strony internetowej, fizycznej lokalizacji czy najlepiej w obu postaciach.

W kwestii współpracy między różnymi jednostkami od pani Sołtys dowiedziałam się tego samego co powiedziano mi w urzędzie gminy i o czym wspomniała pani Dyrektor Chelkowska - nie ma woli współpracy, nie ma komunikacji i porozumienia między sołectwami a władzami gmin i między pozostałymi szczeblami władz samorządowych lub między indywidualnymi inwestorami i przedsiębiorcami. Brakuje spójności i ciągłości w planach i strategiach w województwie. Panuje zasada “każdy sobie”, a gminy traktują się jak konkurencje, a nie jak partnerów. Dzieje się tak mimo, że stworzenie wspólnego planu i współpraca mogłyby przynieść wiele korzyści zarówno jednostkom samorządowym jak i osobom prywatnym.

13) Porównanie wyników: rozbieżności i podobieństwa w wypowiedziach mieszkańców i przedstawicieli władz

W wypowiedziach mieszkańców i przedstawicieli władz można zaobserwować wyjątkowo wiele zgodności i takich samych opinii, mimo to wszystkie strony krytykują się nawzajem za brak chęci do współpracy i bezczynność. Zarówno mieszkańcy i jak przedstawiciele władz, z którymi rozmawiałam zdają sobie sprawę ze znaczenia turystyki dla gminy Kosakowo, wszyscy też chcieliby widzieć gminę Kosakowo prosperującą. Jedyne rozbieżności lub konflikty pojawiają się gdy w grę wchodzi silniejsza ingerencja władz, a mieszkańcy są niezadowoleni z odbieranych im, w ich mniemaniu, praw. Z rozmowy z panią dyrektorem Chelkowską wyniosłam konkluzję, że najważniejsze jest działania, którego możliwe, że trochę brak ze strony gminy Kosakowo. Ankiety i rozmowy z mieszkańcami też mogą taką opinię

potwierdzić. Jednak często jest wiele działań nie widocznych dla mieszkańców, a urząd gminy Kosakowo jest urzędem małym i nie posiada zasobów, żeby zająć się każdą sprawą.

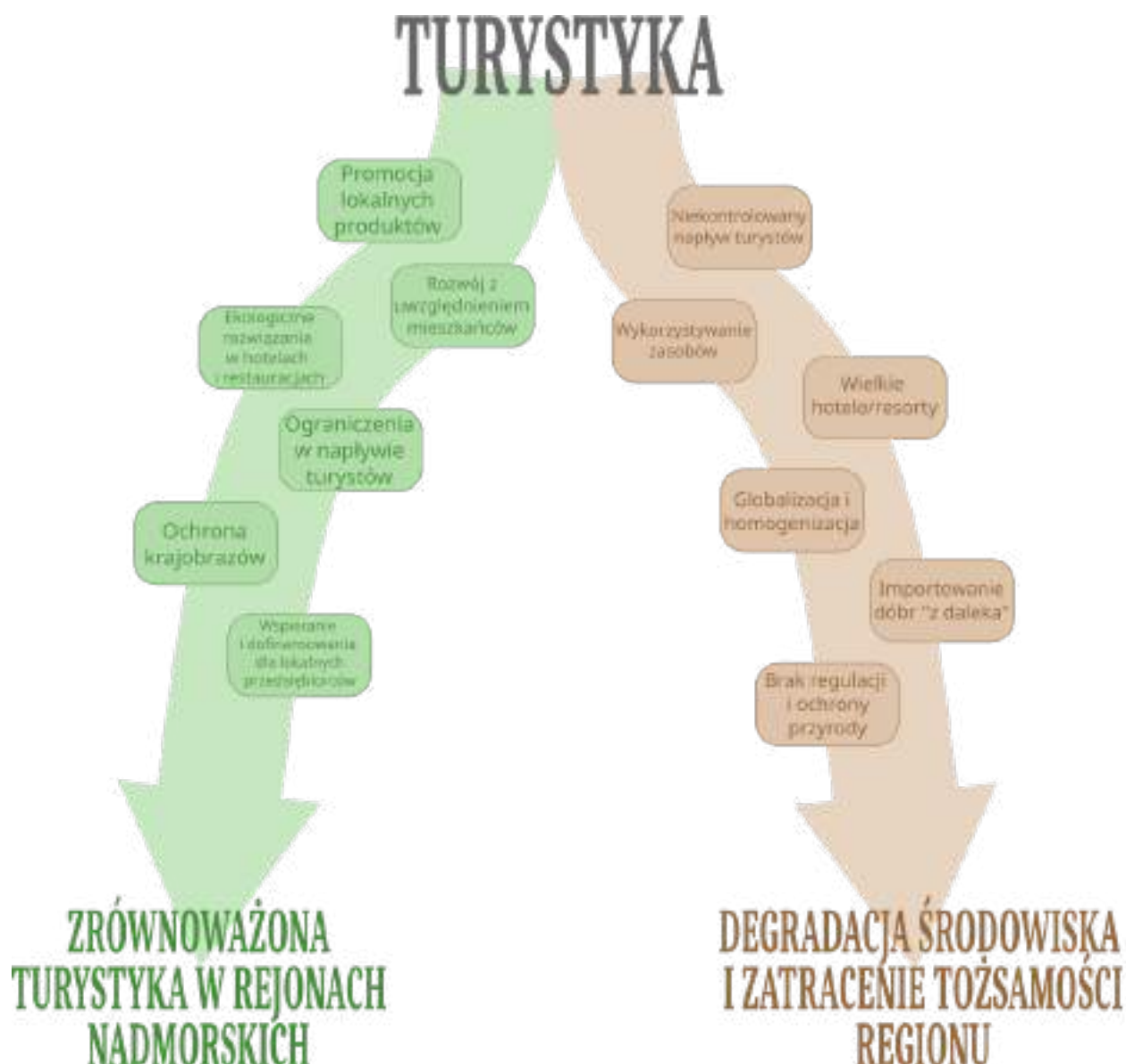
14) Wnioski, podsumowanie analiz i dalszy kierunek pracy

Zdaję sobie sprawę z ograniczeń władz samorządowych dlatego wszystko zaproponowane w III części niniejszej pracy jest trochę idealistyczne, jednak mam nadzieję, że może działać jako inspiracja i motywacja, nawet jeśli realistycznie nie jest możliwe zrealizowanie wszystkich działań. Turystyka jest ważna dla gminy Kosakowo lecz nie stanowi, szczególnie dla władz gminy kwestii priorytetowej. Mając już dobry pogląd na potrzeby i oczekiwania mieszkańców, istniejące plany i dobre praktyki z innych miejsc, można wyciągnąć wnioski dotyczące kształtu strategii rozwoju turystyki jaką powinna obrać gmina Kosakowo. Najpierw jednak trzeba wyznaczyć model rozwoju turystyki, który posłuży do określenia koncepcji dla gminy Kosakowo.

CZĘŚĆ III - CZĘŚĆ PROJEKTOWA: STRATEGIA

15) Możliwości rozwojowe

Zarówno informacje zebrane w ankietach i wywiadach, jak i przywołane w niniejszej pracy dobre praktyki z regionów nadmorskich w innych częściach Europy dosyć jasno wyznaczają najważniejsze elementy konieczne do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju gminy szczególnie z perspektywy regionu atrakcyjnego turystycznie. Turystyka może przynosić wiele korzyści, ale tylko jeśli jest dobrze zarządzana i nie wpływa jednocześnie na pogorszenie się jakości życia lokalnych mieszkańców, zatracenia tożsamości regionu i degradacji środowiska naturalnego. Rozwój turystyki może doprowadzić do dwóch skrajnie różnych rezultatów i zależnie od tego jakie kroki zostaną przedsięwzięte, rozwój ten obierze jedną z dwóch możliwych ścieżek. Jeśli zostanie wykreowany odpowiedni mechanizm kontroli i wsparcia, którego zadaniami będzie między innymi wprowadzanie ograniczeń w zabudowie terenów o atrakcyjnych krajobrazach, ochrona lokalnych ekosystemów, promocja i wspomaganie lokalnych producentów i przedsiębiorców to gmina może doprowadzić do uzyskania zrównoważonej turystyki w swoim regionie. Jednak na drugim końcu spektrum jest degradacja środowiska, zatracenie tożsamości regionu i obniżenie jakości życia lokalnych mieszkańców. Mogą do tego doprowadzić niekontrolowany przepływ odwiedzających i homogenizacja rynku turystycznego w regionie. Te dwa możliwe scenariusze zostały zilustrowane na poniższym schemacie.

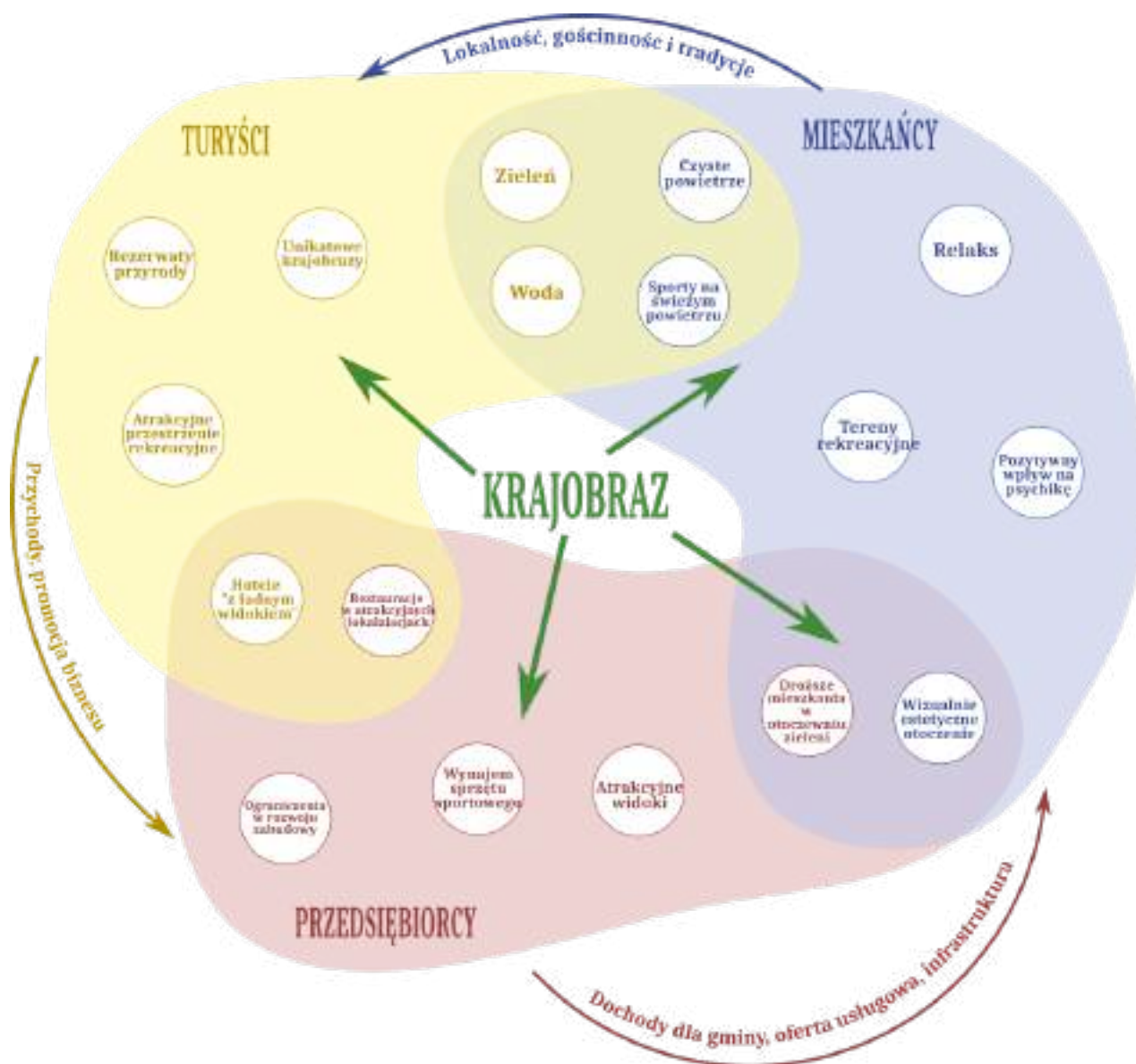

Źródło: schemat własny

W rzeczywistości jednak rzadko mają miejsce tylko działania z "dobrej" albo ze "złej" strony. Aby jednak nie doprowadzić do zrealizowania się skrajnego, negatywnego scenariusza należy przedkładać działania "dobre" i minimalizować te "złe". Ważna jest aby mieszkańcy mogli brać udział w procesie planowania rozwoju turystyki w regionie, aby mogli oni wypowiedzieć swoją opinię i wskazać jak oni chcieliby zobaczyć rozwój swojego miejsca zamieszkania. Następnym ważnym aspektem jest walka z problemem samochodów, które stanowią zarówno zagrożenie dla środowiska jak i uciążliwość dla mieszkańców. Dlatego duże znaczenie ma inwestowanie w alternatywne środki transportu - tworzenie i promowanie szlaków pieszych i rowerowych, inwestowanie w komunikację zbiorową, promocja jazdy konnej. Żeby zapobiegać degradacji środowiska należy wprowadzać środki ochrony przyrody.

Region utraci swoją tożsamość gdy lokalne produkty i przedsiębiorcy zostaną wypchnięci z rynku przez “sieciówki” i produkty “made in china”. Może ten proces powstrzymać lub zminimalizować priorytetyzowanie lokalności - produktów od lokalnych producentów czy miejscowych przedsiębiorców oraz regulacje dotyczące zabudowy, na przykład ustalenia “blokujące” powstawanie ogromnych hoteli-resortów w okolicy, w której zaburzyłoby one porządek przestrzenny oraz stanowiły zagrożenie dla okolicznych ekosystemów.

Ochrona krajobrazów jest tak ważna ze względu na jej ogromny wpływ na wiele różnych aspektów życia i wielu różnych aktorów. Krajobrazy “dają” okolicznym mieszkańcom przestrzeń do rekreacji i relaksu, co razem z ogólną obecnością zieleni w otoczeniu człowieka ma pozytywny wpływ na jego psychikę. Dużo drzew i zieleni zapewnia większą produkcję tlenu i barierę wyłapującą zanieczyszczenia z powietrza, oraz stanowi przestrzeń do uprawiania sportów na “świeżym powietrzu”. Jest to atrakcyjna cecha zarówno dla mieszkańców, jak i dla turystów, którzy często opuszczają swoje stałe miejsce zamieszkania właśnie w poszukiwaniu czystego powietrza. Podobnie ważnym elementem dla obu grup jest obecność wody w ich otoczeniu czyli różne zbiorniki wodne, które zapewniają miejsce do uprawiania sportów wodnych, cel i teren do spacerowania lub przestrzeń atrakcyjną estetycznie. Dla turystów krajobrazy mają zazwyczaj kluczowe znaczenie przy wyborze miejsca, które odwiedzą. Celem ich podróży są często wszelkiego rodzaju parki i rezerваты przyrody, destynacje o unikatowych krajobrazach czy wyjątkowe przestrzenie rekreacyjne. Przedsiębiorcy, lokalizując swoje hotele i restauracje, mają świadomość, że to tak zwane ładne widoki czyli właśnie rozpościerający się za oknem wartościowy krajobraz są najsilniejszym atraktorem i zapewniają większe zyski. W ten właśnie sposób krajobrazy mają wymierne znaczenie zarówno dla przedsiębiorców, jak i dla turystów. Krajobraz wpływa też na inne branże - w turystyce umożliwia między innymi wynajem sprzętu sportowego lub organizowanie wycieczek z przewodnikiem, a w branży mieszkaniowej podwyższa ceny mieszkań - deweloperzy liczą sobie więcej za mieszkania w otoczeniu zieleni lub z widokiem z “ładnym widokiem”. W ten sposób zamyka się koło wpływów gdzie mieszkańcy aby zamieszkać w otoczeniu zieleni, co ma dla nich wiele pozytywnych skutków, spotykają się z mierzalną ceną takiego krajobrazu w postaci droższych mieszkań. Jednak zyski z turystów, które osiągają przedsiębiorcy, są też korzystne dla mieszkańców w postaci dochodów gminy z podatków. To pokazuje, że możliwe jest dokładne wyliczenie ile zawdzięczają krajobrazom mieszkańcy, przedsiębiorcy i turyści. ^{[65][66][67]}

Schemat wpływu i powiązań krajobrazu i aktorów lokalnych źródło: schemat własny

16) Model strategii transformacji polityki rozwoju dla podmiejskiej gminy nadmorskiej

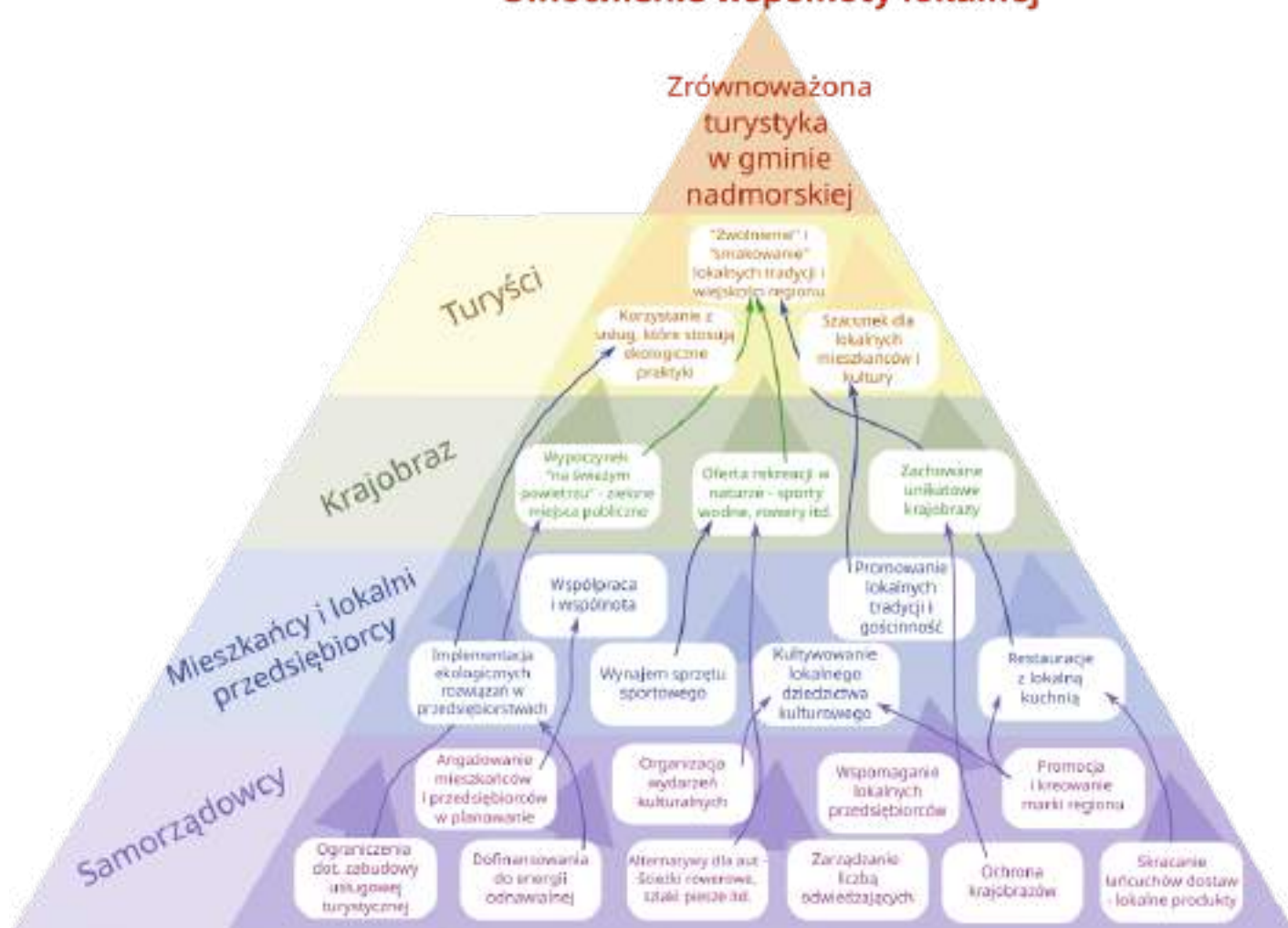
Znając wszystkie najważniejsze elementy wpływające na zrównoważony rozwój turystyki w gminie nadmorskiej mogłam dokonać ich gradacji i zdeterminować, które z nich są niejako najważniejsze. Podstawą do rozpoczęcia drogi do celu, którym ostatecznie jest podniesienia poziomu życia i umocnienia wspólnoty lokalnej są działania samorządu. To one budują fundament dalszego rozwoju i wspierają wszystkie pozostałe działania. Sporządzona przez władze samorządowe strategia rozwoju turystyki może ukierunkować wszystkie inne działania i spełniać rolę instrukcji dla mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców. Dzięki wsparciu samorządu i uwzględnianiu pozostałych aktorów mogą oni

inwestować w pozytywne zmiany w swoim otoczeniu lub w swoich przedsiębiorstwach. Nie umniejsza to oddolnym inicjatywom, które również mogą nieść dobre zmiany, nie mają one jednak tej samej siły przebić bez wsparcia "z góry". Dlatego tak ważna jest współpraca, to władze gminy zajmują się promocją regionu jednak to lokalni mieszkańcy i przedsiębiorcy tworzą jego tożsamość, która staje marką i przyciąga turystów. Samorząd spełnia rolę organu regulującego i kontrolującego - wprowadza ograniczenia w zabudowie i programy ochrony przyrody.

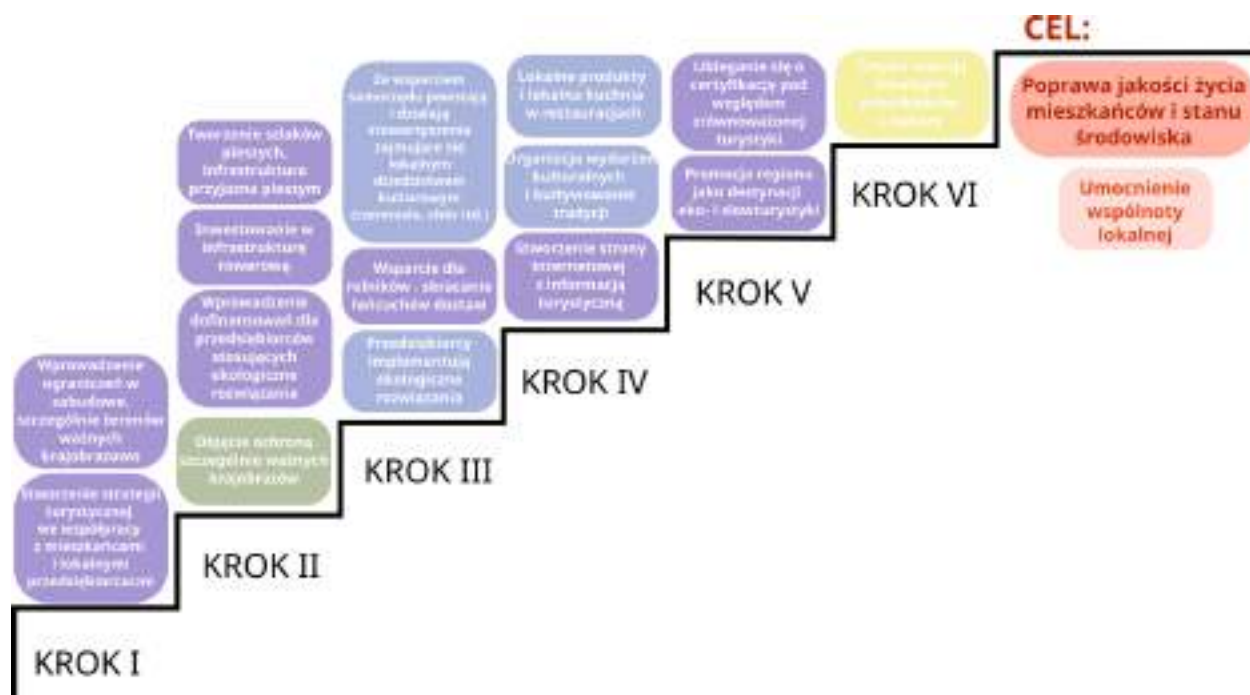
Na drugim poziomie modelu są działania lokalnych mieszkańców i przedsiębiorców. To oni tworzą charakter gminy i przyczyniają się do jej rozwoju przez swoją przedsiębiorczość. Obiekty turystyczne w regionie są wyłącznie własnością prywatną, a to właśnie one umożliwiają ruch turystyczny. To również działania osób prywatnych, nie tylko opieka gminy, pomagają chronić krajobrazy i lokalne ekosystemy.

Kolejnym szczeblem są krajobrazy, które dzięki swojej atrakcyjności przyciągają turystów. Z kolei to oni - turyści tworzą ostatni element tej piramidy. Ich zachowanie i podejście do odwiedzanego miejsca z szacunkiem i dobrą wolą oraz to jakiego typu usługi wybierają - na przykład czy wybiorą miejsca bardziej ekologiczne, certyfikowane, tradycyjne na miejsce noclegu - decyduje po części o tym czy uda się osiągnąć zrównoważoną turystykę w gminie nadmorskiej i co za tym idzie czy osiągnie się cel jakim jest umocnienie wspólnoty lokalnej.

CEL: Umocnienie wspólnoty lokalnej

Model rozwoju źródło: rysunek własny

Źródło: schemat własny

17) Zaproponowany model w gminie Kosakowo

Jak już wcześniej argumentowałam, wprowadzenie w życie kroków przedstawionych na powyższym modelu rozwoju może znacząco polepszyć stan środowiska, lokalnej gospodarki i jakość życia mieszkańców regionu, ale będzie on szczególnie skuteczny w takiej lokalizacji jak gmina Kosakowo. W gminie, która jest podmiejską gminą nadmorską borykającą się z wieloma problemami, z których część wynika właśnie z obecności turystów. Wprowadzenie proponowanego przeze mnie modelu może ochronić rzadkie krajobrazy i unikalne ekosystemy wydm i podmokłych łąk, może polepszyć poziom życia mieszkańców gminy poprzez zmniejszenie oddziaływania sektora turystyki na ich codzienne życie, może pomóc w zachowaniu kaszubskich tradycji i zapobiec utracie dawnego wiejskiego charakteru gminy i ostatecznie zacieśnić więzy społeczne i wspomagać budowę wspólnoty mieszkańców Kosakowa.

17.1. Cele główne, cele operacyjne i działania

Źródło: schemat własny

W celu wprowadzenia w życie mojego modelu rozwoju proponuję rozpisanie go na cele główne i cele operacyjne. Na cele główne wyznaczyłam (w kolejności losowej):

1. Alternatywne środki transportu w gminie Kosakowo
2. Zachowanie tradycji i charakteru gminy Kosakowo
3. Dbanie o krajobrazy gminy Kosakowo
4. Kosakowo gminą ekologiczną
5. Kosakowo dobrym miejscem do życia
6. Kreowanie marki gminy Kosakowo jako destynacji zrównoważonej turystyki

17.1.1. Alternatywne środki transportu w gminie Kosakowo

Jednym z głównych problemów wskazanych przez mieszkańców jest właśnie przemieszczanie się po gminie Kosakowo, głównie komunikacja samochodem i parkowanie. Samochody są również źródłem zanieczyszczeń. Aby przeciwdziałać pojawianiu się tych problemów należałoby ułatwić mieszkańcom i turystom zrezygnowanie z samochodu poprzez łatwiejszy dostęp do wygodnych alternatyw. Gmina powinna dalej rozwijać infrastrukturę rowerową tak aby nadal powstawały nowe, bezpieczne ścieżki rowerowe, parkingi rowerowe i stacje naprawy rowerów. W ramach motywowania mieszkańców gminy i pracowników instytucji samorządowych można wprowadzić system bonusów i nagród dla aktywnych rowerzystów. Natomiast, aby zachęcić turystów do korzystania z rowerów, szlaki rowerowe powinny być szeroko promowane, gmina mogłaby stać się znana z bycia przyjazną rowerzystom. Podobnie szlaki piesze w gminie – właściwe ich wyposażenie, zapewnienie ich bezpieczeństwa i dobry marketing, mogą przyczynić się do ich zwiększonej popularności. Można również stworzyć kilka nowych tematycznych szlaków pieszych, które staną się atrakcją turystyczną na przykład szlak dziedzictwa kaszubskiego. Gmina może też wiele zyskać dołączając do wojewódzkiego programu „Horse tourism for everyone”. W ramach promocji turystyki konnej, należałoby stworzyć dedykowane szlaki i ułatwić lokalnym przedsiębiorcom organizowanie wycieczek i przejażdżek po gminie.

Ostatnią, główną alternatywą dla samochodu jest komunikacja zbiorowa, gdy planowana linia SKM zostanie doprowadzona do gminy Kosakowo stanie się dużym odciążeniem dla zakorkowanych dróg, szczególnie dla ulicy Derdowskiego i Wiejskiej, które są głównymi arteriami prowadzącymi do Gdyni i całego Trójmiasta. Poza szybką koleją można również usprawnić kursowanie autobusów w gminie poprzez stworzenie nowych połączeń w miarę zapotrzebowania lub zwiększenie częstotliwości przejazdów, również poza godzinami szczytu, tak aby dojazd do Kosakowa w niedzielne popołudnie nie wiązał się z logistyczną gimnastyką. W sezonie letnim można wprowadzić rozwiązanie typu park&ride czyli usytuowanie gdzieś na obrzeżach gminy dużego parkingu dla plażowiczów, z którego odjeżdżałyby darmowy autobus dowożący wszystkich odwiedzających bezpośrednio na plaże w Mechelinkach i Redzie. Rozwiązanie to byłoby skierowane głównie dla odwiedzających jednodniowych, którzy dojeżdżają do Kosakowa z Trójmiasta i okolic i często stoją w długich korkach na ostatnim etapie trasy. Wprowadzenie powyższych zmian może mieć pozytywny wpływ na stan środowiska i rozwiązać problem zakorkowania i parkowania „gdzie popadnie”.

17.1.2. Zachowanie tradycji i charakteru gminy Kosakowo

Dziedzictwo kulturowe jest bezsprzecznie ogromną wartością i wymaga ochrony. Dlatego należy dołożyć wszelkich starań aby zachować tradycje i charakter gminy Kosakowo. Ważna jest zarówno opieka nad materialnym, jak i nad niematerialnym dziedzictwem kulturowym. Wszystkie zabytki gminy powinny nadal być odpowiednio chronione, a w miarę konieczności właściciele takich obiektów powinni móc liczyć na pomoc gminy w ich zachowaniu i konserwacji. Należałoby przeznaczyć pewne środki na wsparcie dla lokalnych kół i stowarzyszeń, które zajmują się kultywowaniem kaszubskich tradycji takich jak haftowanie czy zespół chóru kaszubskiego. Organizowanie różnych kulturalnych wydarzeń, spotkań tematycznych i warsztatów, czy to bezpośrednio przez gminę, czy przez lokalne organizacje, dobrze wpływa na wizerunek gminy i utrwała i rozpowszechnia lokalne tradycje. Przykładem takich wydarzeń mogą być sobótki lub spotkania z osobami aktywnie działającymi w społeczności kaszubskiej. Znaczącą częścią dziedzictwa niematerialnego kaszub jest lokalna kuchnia.

Gmina powinna wspierać lokalnych dostawców żywności i zachęcać restauratorów do wprowadzania do swojego menu potraw kaszubskich. Skrócenie łańcuchów dostaw jest nie tylko korzystne dla utrzymania tradycji i wspierania lokalnej gospodarki, ale również zmniejsza ślad węglowy tego co ląduje na talerzach. W ramach promocji lokalnej kuchni można wybrać konkretne potrawy na produkty turystyczne, służące do tworzenia marki regionu. Mogą to być tradycyjne potrawy rybne, takie jak bretling kaszubski, przygotowywane ze świeżych produktów prosto od rybaków i rolników.

17.1.3. Dbanie o krajobrazy gminy Kosakowo

To co tworzy gminę Kosakowo to poza wytworami człowieka również wytwory przyrody. Konieczne jest zadbanie o to by gmina Kosakowo zachowała chociaż część ze swoich dawnych, wiejskich krajobrazów. Najważniejsze i najbardziej wartościowe krajobrazy, między innymi krajobrazy

określone jako priorytetowe w Audycie Krajobrazowym należy objąć ochroną. Na przykład poprzez uwzględnienie ich w wszystkich nowych aktach prawa miejscowego. Pomóc w wyznaczeniu takich krajobrazów mogą narzędzia ekonomii krajobrazu. Jednak gmina sama nie jest w stanie zadbać o wszystkie krajobrazy, dlatego korzystnym byłoby też edukowanie, prowadzenie kampanii informacyjnej, która uświadamiałaby mieszkańcom i przedsiębiorcom Kosakowa ile korzyści czerpią z krajobrazów. W ramach takiej kampanii można rozpowszechniać broszury informacyjne, prowadzić zajęcia w szkołach i otwarte dla wszystkich warsztaty.

17.1.4. Kosakowo gminą ekologiczną

Aby Kosakowo mogło stać się gminą zrównoważoną musi być również gminą ekologiczną. Należy postawić na rozwój odnawialnych źródeł energii w skali indywidualnej i w skali władz gminy. Działać na rzecz czystszej powietrza i rozsądnego gospodarowania wodą i odpadami. Gmina może oferować wsparcie mieszkańcom i przedsiębiorcom, którzy chcą przekształcić swoje gospodarstwa w bardziej ekologiczne i zmniejszyć swój wpływ na środowisko. Dzięki dofinansowaniom z gminy takie rozwiązania jak obieg zamknięty wody, wymiana starych pieców czy instalacja paneli fotowoltaicznych stają się szerzej dostępne dla osób, które w innej sytuacji nie mogłyby sobie na nie pozwolić. Ze strony gminy możliwe też są działania motywacyjne, które nie oferują wsparcia finansowego, ale promocje i prestiż w postaci certyfikacji. Przedsiębiorcy stosujący „zielone” rozwiązania mogliby ubiegać się o wydawane przez gminę certyfikaty. Jest to dodatkowa reklama dla takich firm i atraktor nowej świadomej środowiskowo grupy klientów.

Kwestie porządku i gospodarki odpadami w większości leżą po stronie gminy. Należy poświęcić szczególną uwagę zbiórkom śmieci w sezonie wakacyjnym, kiedy to ilość mieszkańców gminy zwiększa się, co generuje kłopoty z zachowaniem wydolności systemów. Konieczne jest też odpowiednie poinstruowanie mieszkańców i przedsiębiorców jak należy sortować odpady oraz, w miarę możliwości, zachęcać do ich ograniczania. Choć często narzucanie z góry różnych „zielonych” rozwiązań skutkuje niezadowolaniem społecznym to w ostatecznym rozrachunku służy ono wszystkim, dlatego korzystne może być wprowadzenie kampanii informacyjnych również w tej dziedzinie.

17.1.5. Kosakowo dobrym miejscem do życia

Chociaż większość powyższych działań przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców gminy Kosakowo to niektóre z nich są dla mieszkańców bardziej zauważalna i bezpośrednio odczuwalne. Są to między innymi kroki podjęte przez gminę w celu zapobiegania powodziom, na przykład tworzenie zbiorników retencyjnych i zwiększanie przepustowości kanalizacji deszczowej. Potencjalne większe dochody z turystyki w gminie, dają możliwość sfinansowania rozwoju infrastruktury, która nie jest związana z turystyką i służy wyłącznie mieszkańcom. Między innymi wyższy budżet na służbę zdrowia i oświatę. Konieczne jest zahamowanie rozlewu zabudowy miejskiej na terenach gminy. Powoduje ono wiele uciążliwości dla mieszkańców, takich jak niewydolność sieci i zanikanie terenów zielonych oraz

przyczynia się do zatracenia przez gminę tożsamości i wiejskiego charakteru. Aby zatrzymać intensyfikację zabudowy powinno się wprowadzić zmiany w istniejących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i wpisywać bardziej restrykcyjne zasady we wszystkich nowych dokumentach planistycznych. Istotne jest aby również w sferze turystyki, pamiętać o mieszkańcach i uwzględniać ich potrzeby. W tym celu należy dopuścić ich do etapów planowania rozwoju turystyki w gminie. Mieszkańcy powinni być zapraszani do partycypacji w procesie tworzenia planów i strategii turystycznych, dzięki spotkaniom i dyskusjom mieliby czynny wpływ na kształt i kierunek rozwoju turystyki tak, aby nie działał ona na ich szkodę.

Pomóc w ograniczaniu takich negatywnych skutków obecności turystów może też kontrola przepływu turystów. Należałoby stworzyć narzędzia mogące kontrolować i w razie konieczności ograniczać napływ turystów. Można zwrócić większą uwagę turystyce kwalifikowanej i kierować promocję regionu do konkretnych typów odwiedzających, na przykład do entuzjastów sportów wodnych. Mogłoby to mieć też inne pozytywne skutki, ponieważ tacy „wyspecjalizowani” turyści często są zamożniejsi i młodszy więc wnoszą powiew nowoczesności. Dużo zmieniłoby również prawne uregulowanie sytuacji na rynku wynajmu krótkoterminowego. Są to turyści, którzy często umykają systemowi, nie są uwzględniani w statystykach, ani nie podlegają opodatkowaniu - nie płacą opłaty miejscowej. Podobnie właściciele takich mieszkań, nie płacą oni podatków i przyczyniają się do zmiany funkcji budynków z mieszkalnego na usługowy, wbrew zapisom miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego przez co gmina traci znaczące wpływy do budżetu i nie jest w stanie dokładnie określić ilości turystów obecnych w gminie.

Aby utrzymać porządek i spokój w gminie można zwiększyć częstotliwość patroli straży gminnej, która pilnowałaby „odpowiedniego” zachowania i zapobiegała zakłócaniu spokoju reszty mieszkańców gminy. W dokumentach planistycznych można wyznaczyć „strefy ciszy” czyli miejsca na terenie gminy, w których niedozwolone byłyby nadmierne hałasy powodowane między innymi przez pojazdy takie jak kłady lub na wodzie motorówki i skutery wodne, głośne imprezy i głośna muzyka lub duże zbiorowiska ludzi.

17.1.6. Kreowanie marki gminy Kosakowo jako destynacji zrównoważonej turystyki

Na koniec gdy już osiągniemy większość wcześniejszych zamierzeń i wszystkie najtrudniejsze zadania będą zrealizowane ostatnim krokiem jest „odebranie nagrody” za całą wykonaną pracę. Gmina powinna ubiegać się o certyfikację dla zrównoważonej destynacji lub inny podobny certyfikat. Większość wymagań takiego certyfikatu zawarła się już we wcześniejszych działaniach, więc spełnienie kryteriów nie powinno być na tym poziomie trudne. Dodatkowo gmina może zainspirować się rozwiązaniami wdrażanymi w duchu idei „slow” biorąc sobie za przykład miasta należące do sieci Cittaslow. Należałoby wydłużyć sezon, aby rozładować trochę presję jaką turystyka wywiera na gminie w miesiącach letnich. Służyć temu mogą promocja turystyki jednodniowej i weekendowej wśród mieszkańców metropolii trójmiejskiej i okolic oraz zachęcanie do nie związanych z sezonem typów turystyki i rekreacji na przykład turystyki konnej czy wycieczek pieszych. Kluczowe dla rozszerzenia sezonu jest stworzenie oferty

skierowanej do osób starszych. Emeryci mają większą wolność w wyborze czasu swoich podróży i często decydują się na podróże poza sezonem letnim aby uniknąć tłoków i skorzystać z niższych cen. Jest to wartościowa i coraz bardziej powiększająca się grupa odbiorcza dla której warto stworzyć dedykowaną ofertę.

Gmina Kosakowo powinna też pochwalić się tym, że jest destynacją zrównoważonej turystyki. Dzięki wszystkim wcześniejszym działaniom może wykreować swoją markę i wypromować się jako gmina o bogatej kulturze i dziedzictwie, gmina ekologiczna, gmina spokojna i miejsce odpoczynku, jako gmina "kaszubskiej sielanki". W celu promocji bardzo ważne jest stworzenie czytelnej, aktualnej i spójnej strony internetowej informacji turystycznej. Taka strona powinna zawierać szeroki wachlarz informacji z dziedziny turystyki, powinna być łatwa w obsłudze, przyciągać uwagę wizualnie i odpowiadać na wszystkie potrzeby osób, które planują odwiedzić gminę Kosakowo. Tworząc stronę internetową można dodatkowo skupić się na wizualnym aspekcie kreowania marki regionu i stworzyć materiały graficzne, mogące również służyć w kampanii promocyjnej region - w spotach, na plakatach, w promocji na portalach społecznościowych. Taka kampania może się odbywać na poziomie województwa i kraju. Dzięki tym wszystkim działaniom gmina Kosakowo może przyciągnąć nowych "wyspecjalizowanych" odwiedzających, którzy swoją obecnością również ubogacają gminę. Turystów świadomych ekologicznie i szanujących lokalną kulturę i dziedzictwo.

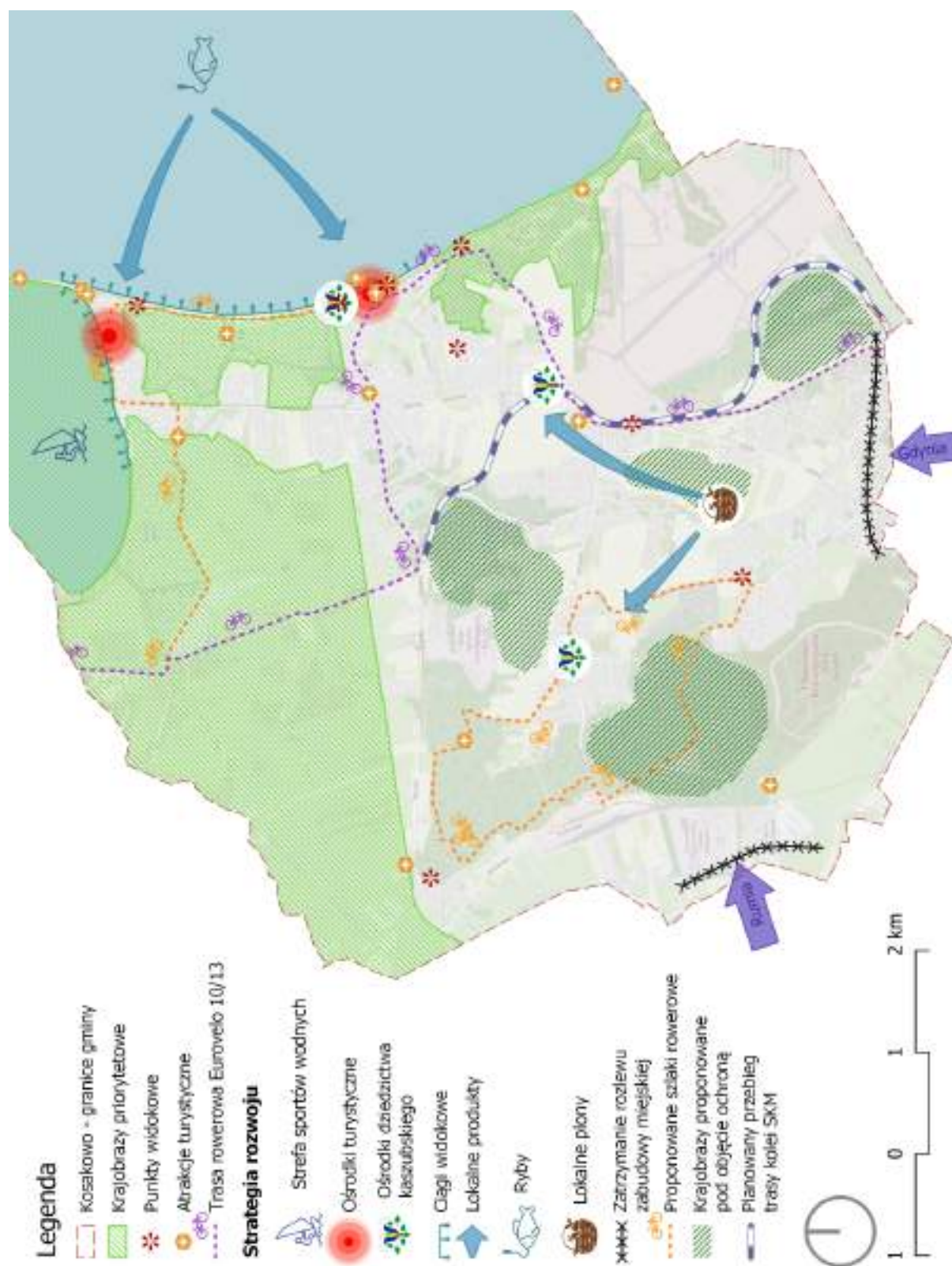
Cele przedstawione w postaci tabeli:

	CEL OGÓLNY	CEL OPERACYJNY	Działania
1	Alternatywne środki transportu w gminie Kosakowo	Rozwój infrastruktury rowerowej	- Inwestowanie w ścieżki rowerowe, parkingi rowerowe i stacje naprawy rowerów - Promocja tras rowerowych - Zachęcanie mieszkańców do korzystania z rowerów jako alternatywy dla aut (dodatki i bonusy dla pracowników korzystających z rowerów)
		Dojazd koleją do Kosakowa	- Powstanie połączenia SKM z Trójmiastem
		Popularyzacja szlaków pieszych	- Tworzenie tematycznych szlaków pieszych - Organizowane wycieczki - Inwestowanie w infrastrukturę dla pieszych i spacerowiczów (chodniki, ławki, wiaty, oznaczenia szlaków)
		Promocja jazdy konnej	- Tworzenie szlaków do jazdy konnej - Dołączenie do wojewódzkiego

	CEL OGÓLNY	CEL OPERACYJNY	Działania
			programu "Horse tourism for everyone" - Promocja turystyki konnej
		Usprawnienie komunikacji zbiorowej	- Stworzenie więcej połączeń między wsiami gminy i do ośrodków poza nią - Zwiększenie częstotliwości jazdy autobusów - Wprowadzenie rozwiązania typu park&ride w sezonie letnim
2.	Zachowanie tradycji i charakteru gminy Kosakowo	Lokalna kuchnia	- Wsparcie (finansowe) dla lokalnych dostawców żywności - Zachęcanie restauracji do skracania łańcuchów dostaw i promowanie lokalnej kuchni - Wyznaczenie konkretnych potraw jako lokalnych produktów turystycznych i ich promocja (np. bretingi kaszubskie)
		Kultywowanie kaszubskiego rzemiosła i tradycji	- Dofinansowania i wsparcie dla lokalnych kół i stowarzyszeń - Organizacja spotkań i warsztatów
		Ochrona dziedzictwa kulturowego gminy Kosakowo i Nordy	- Opieka i kuratela nad wybranymi dobrami materialnymi i niematerialnymi z dorobku kaszubskich tradycji (np. tradycyjne kaszubskie obrzędy jak sobórki) - Dalsza ochrona obiektów wpisanych na listę zabytków i pomoc właścicielom w ich zachowaniu i konserwacji
3.	Dbanie o krajobrazy gminy Kosakowo	Stosowanie ekonomia krajobrazu w celu wyznaczenia wartościowych krajobrazów	- Korzystając z narzędzi ekonomii krajobrazu, wyznaczenie i zachowanie wartościowych krajobrazów gminy Kosakowo
		Objęcie ochroną ważnych krajobrazów gminy	- Uwzględnienie ważnych krajobrazów w nowych aktach prawa miejscowego - Objęcie ochroną Mościch Błot według rekomendacji Audytu Krajobrazowego
		Edukacja mieszkańców, przedsiębiorców i inwestorów nt. wartości	- Akcja promocyjno-edukacyjna: warsztaty, broszury informacyjne, zbiory dobrych praktyk, edukacja w

	CEL OGÓLNY	CEL OPERACYJNY	Działania
		krajobrazów	szkołach itd.
4.	Kosakowo gminą ekologiczną	Rozwój odnawialnych źródeł energii w gminie	- Wsparcie dla mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców w instalacji fotowoltaiki, turbin wiatrowych - Szczególne zachęty dla hoteli i restauracji i wdrażania ekologicznych rozwiązań - Instalowanie paneli słonecznych i wiatraków na instytucjach publicznych
		Odpowiednie gospodarowanie wodą	- Wsparcie we wprowadzaniu obiegu zamkniętego w gospodarstwach domowych, przedsiębiorstwach, szczególnie hotelach i restauracjach - Przyznawanie certyfikatów "zielonym" przedsiębiorstwom
		"Czyste" Kosakowo - mniej śmieci, porządek	- Sortowanie śmieci - Regularna wywózka śmieci - Ograniczanie wytwarzania odpadów przez instytucje samorządowe - Przystosowanie systemu do sezonowości - zwiększonej ilości śmieci w okresie letnim
		Ograniczenie emisji CO2	- Kontrole smogowe i wsparcie do wymiany starych pieców - Działania dążące do zmniejszenia ruchu samochodowego
5.	Kosakowo dobrym miejscem do życia	Udział mieszkańców w procesach planowania rozwoju turystyki w gminie	- Spotkania i dyskusje z mieszkańcami - Partycypacja w procesie tworzenia planów i strategii
		Poprawa jakości życia mieszkańców gminy Kosakowo	- Zapobieganie powodziom: zbiorniki retencyjne, zwiększenie przepustowości kanalizacji deszczowej - Rozwój infrastruktury - Inwestycje w kulturę, służbę zdrowia i oświatę
		Kontrola napływu turystów i dbanie o zachowanie porządku i spokoju	- Wprowadzenie narzędzi kontroli ilości przyjezdnych, szczególnie w miesiącach letnich - Promocja regionu skierowana do konkretnego typu odwiedzających-

	CEL OGÓLNY	CEL OPERACYJNY	Działania
			zawężenie grupy odbiorczej np. do entuzjastów sportów wodnych - Uregulowanie prawne wynajmu krótkoterminowego pokoi i mieszkań - Dodatkowe patrole straży gminnej - Wyznaczenie "stref ciszy" w dokumentach planistycznych
		Zahamowanie rozlewu zabudowy miejskiej na terenach gminy Kosakowo	- Zmiany przeznaczenia terenów w MPZP - Wpisywanie większych ograniczeń we wszystkich nowo powstających aktach prawa miejscowego - Restrykcje w typie zabudowy przy wydawaniu pozwoleń na budowę
6.	Kreowanie marki gminy Kosakowo jako destynacji zrównoważonej turystyki	Promocja gminy Kosakowo	- Stworzenie czytelnej i aktualnej strony internetowej informacji turystycznej gminy - "Fizyczny", dobrze wyposażony punkt informacji turystycznej - Kampanie promocyjne w skali województwa i kraju
		Uzyskanie certyfikatu	- Złożenie wniosku i spełnienie wymagań wybranego certyfikatu dla zrównoważonej/ekologicznej destynacji
		Rozszerzenie sezonu	- Promocja turystyki jednodniowej, weekendowej wśród mieszkańców metropolii trójmiejskiej - Silver Economy - stworzenie oferty turystycznej skierowanej do osób na emeryturze - Promocja niezwiązanych z sezonem sposobów spędzania czasu wolnego np. turystyka konna
		Wdrażanie idei slow	- Wprowadzanie rozwiązań wypracowanych w innych lokalizacjach np. w miastach z sieci Cittaslow

Mapa strategii gminy Kosakowo źródło: opracowanie własne (Qgis, podkład mapowy OSM)

18) Podsumowanie

Po zgłębieniu tematyki krajobrazu i turystyki można zauważyć jak nierozzerwalnie są one ze sobą związane. Wpływają na siebie nawzajem i zarówno negatywne zjawiska, jak i pozytywne w jednej dziedzinie mogą spowodować równie silne zmiany na dobre lub złe w drugiej. Odpowiadając na pytanie „Czy ekonomia krajobrazu może służyć kreowaniu strategii zrównoważonej turystyki w wiejskich gminach nadmorskich?“, krótką odpowiedzią byłoby „tak”. Nie należy upraszczać koncepcji ekonomii krajobrazu do tej jednej funkcji, nie jest ona tylko narzędziem, ale jak to udowadnia ta praca, może ona służyć do polepszenia poziomu życia ludzi i do ochrony środowiska i całej planety. Wplecenie ekonomii krajobrazu w proces planowania może ułatwić zobrazowanie pewnych problemów i korzyści, skutkując lepiej sporządzonymi dokumentami i bardziej zrównoważonym rozwojem.

19) Źródła

1. Strona Departamentu Spraw Gospodarczych i Społecznych ONZ - artykuł
<https://www.un.org/en/desa/68-world-population-projected-live-urban-areas-2050-says-un>
2. Wykłady online z programu TELOS/LoLa - Landscape Economy Online Seminar
https://ilias.hfwu.de/ilias.php?baseClass=ilrepositorygui&ref_id=39567
3. Böhm A., 2003, Ekonomiczne aspekty krajobrazu
4. EUR-Lex <https://eur-lex.europa.eu/PL/legal-content/glossary/ecosystem-services.html>
5. Encyklopedia leśna <https://encyklopedialesna.com/haslo/uslugi-ekosystemowe/>
6. Wikipedia https://pl.wikipedia.org/wiki/Us%C5%82ugi_ekosystemowe
7. Noty tematyczne o Unii Europejskiej - Turystyka
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/126/turystyka>
8. OECD Tourism Trends and Policies 2024
https://www.oecd.org/en/publications/oecd-tourism-trends-and-policies-2024_80885d8b-en/full-report.html
9. Raport z II edycji badań - Sektor turystyki
https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/Raport-sektor-turystyczny-2022_II-edycja.pdf
10. Główny Urząd Statystyczny - Baza Danych Lokalnych
11. Grabowska A., Lokalna gospodarka turystyczna a rozwój regionów, 2013, Studia Ekonomiczne 68-80, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
12. Wyniki ankiety własnej „Rozwój gminy Kosakowo - ocena poziomu życia i wpływu turystyki na mieszkańców”, patrz załącznik 1
13. Euronews.com
<https://pl.euronews.com/europa/2025/01/31/mieszkanicy-barcelony-wsciekli-na-turystow-ktorzy-przyczyniaja-sie-do-wysokich-stawek-za-cz>
14. Oficjalna strona Cittaslow <https://www.cittaslow.org/>

15. Oficjalna polska strona Cittaslow <https://cittaslowpolska.pl/o-cittaslow/idea-i-zalozenia/>
16. Artykuł Cittaslow Wikipedia <https://en.wikipedia.org/wiki/Cittaslow>
17. Artykuł Slow tourism Wikipedia https://en.wikipedia.org/wiki/Slow_tourism
18. Moira P., The Application of Slow Movement to Tourism: Is Slow Tourism a New Paradigm?, 2017, Journal of Tourism and Leisure Studies 2(2):1-10
https://www.researchgate.net/publication/317713409_The_Application_of_Slow_Movement_to_Tourism_Is_Slow_Tourism_a_New_Paradigm
19. Oficjalna strona Global Sustainable Tourism Council <https://www.gstc.org/>
20. Artykuł o GSTC Wikitia https://wikitia.com/wiki/Global_Sustainable_Tourism_Council
21. Kryteria GSTC dla destynacji turystycznych Wersja 2.0, 6 grudnia 2019 r.
<https://www.gstc.org/wp-content/uploads/GSTC-Destination-criteria-PL-1.pdf>
22. Strona GSTC - Plan działania dla zrównoważonych destynacji
<https://www.gstc.org/for-destinations/destinations-program/>
23. Artykuł o gminie Schouwen-Duiveland Wikipedia
<https://en.wikipedia.org/wiki/Schouwen-Duiveland>
24. Oficjalna strona gminy Schouwen-Duiveland <https://www.schouwen-duiveland.nl/>
25. Artykuł o Schouwen-Duiveland <https://worldisgreen.com/netherlands.html?utm>
26. Raport "Turystyka w Schouwen-Duiveland: opinia mieszkańców" 2024
https://www.kenniscentrumtoerisme.nl/images/6/69/Rapportage_inwonersonderzoek_Schouwen-Duiveland_2024_def.pdf
27. Oficjalna strona Green Destination - lokalizacja nagrodzonych destynacji turystycznych
<https://www.greendestinations.org/home/about/destinations-collection/>
28. Oficjalna strona z informacją turystyczną gminy Schouwen-Duiveland
<https://www.opschouwenduiveland.nl/nl>
29. Przewodnik po Schouwen-Duiveland <https://goodtravel.guide/schouwen-duiveland/>
30. Oficjalna strona internetowa Bornholmu
<https://www.brk.dk/om-kommunen/tal-og-fakta/sider/tal-og-fakta.aspx>
31. Artykuł Bornholm Wikipedia https://pl.wikipedia.org/wiki/Bornholm#cite_note-2
32. Oficjalna strona z informacją turystyczną Bornholmu <https://bornholm.info/en/>
33. The "bright green island" of Bornholm w publikacji "Green growth in Nordic regions – 50 ways to make it happen"
<https://archive.nordregio.se/en/Publications/Publications-2016/GREEN-GROWTH-IN-NORDIC-REGIONS-50-ways-to-make-/Green-cities-and-municipalities-/The-br/index.html>
34. Publikacja "Our vision of a sustainable, climate-friendly island" - 8 punktów strategii "Bright green island Bornholm"
https://www.brightgreenisland.dk/nyheder/Documents/BGI_folder_ENG_2019_Layout_2.pdf

35. Artykuł The island leading the way na stronie internetowej VisitDenmark
<https://www.visitdenmark.com/denmark/things-do/sustainable-holiday/islands>
36. Oficjalna strona VisitAlgarve <https://visitalgarve.pt/en>
37. Artykuł Algarve Wikipedia <https://pl.wikipedia.org/wiki/Algarve>
38. Oficjalna strona Rota Vincentina <https://rotavicentina.com/en/association-rota-vicentina/>
39. Strona internetowa certyfikatu Green Key <https://www.greenkey.global/>
40. Artykuł Kosakowo (gmina) Wikipedia [https://pl.wikipedia.org/wiki/Kosakowo_\(gmina\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Kosakowo_(gmina))
41. Oficjalna strona internetowa gminy Kosakowo <https://gminakosakowo.pl/>
42. STRATEGIA ROZWOJU GMINY KOSAKOWO do roku 2030, z perspektywą do 2040
<https://gminakosakowo.pl/wp-content/uploads/2020/11/Projekt-Strategii-Rozwoju-Gminy-Kosakow-o-na-lata-2021-2030-z-perspektywa-do-roku-2040-stan-na-dzien-12.11.2020-r..pdf>
43. Komunalny związek gmin "Dolina Redy i Chylonki" - Rezerwat Mechelińskie Łąki
<https://kzg.pl/srodowisko-przyrodnicze-kzg/obszary-chronione/rezerwat/rezerwat-mechelinskie-laki/>
44. Artykuł Rezerwat przyrody Mechelińskie Łąki Wikipedia
https://pl.wikipedia.org/wiki/Rezerwat_przyrody_Mecheli%C5%84skie_%C5%81%C4%85ki
45. Raport Gmina Dobra Do Życia 2023; Ranking Serwisu Samorządowego PAP
<https://samorząd.pap.pl/kategoria/aktualnosci/gmina-dobra-do-zycia-2023-pelne-wyniki-rankingu>
46. Artykuł na temat rankingu "Gmina Dobra do Życia" na stronie gminy Kosakowo
<https://gminakosakowo.pl/aktualnosci/dobra-pozycja-naszego-samorządu-w-rankingu-gmina-dobra-do-zycia/>
47. Ranking Gmin Województwa Pomorskiego 2023
<https://gdansk.frdl.pl/inicjatywy/ranking-gmin-województwa-pomorskiego-2023>
48. Ranking Gmin Województwa Pomorskiego 2024
<https://gdansk.frdl.pl/inicjatywy/ranking-gmin-województwa-pomorskiego-2024>
49. USTAWA z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw, Art. 13a. - [Zakres planu ogólnego gminy; plan ogólny gminy jako akt prawa miejscowego] - Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne.
50. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kosakowo
<https://bip.kosakowo.pl/m.759.studium.html>
51. Gmina Kosakowo - przeglądarka MPZP
<https://experience.arcgis.com/experience/348d1b83268a4b0e8295847443f3cfbb>
52. Strategia Rozwoju Ziemi Puckiej na lata 2016-2025
<https://bip.miastopuck.pl/artykul/xx-sesja-rady-miasta-puck-z-dnia-13-kwietnia-2016-r>
53. Audyt Krajobrazowy Województwa Pomorskiego
<https://pbpr.pomorskie.pl/audyt-krajobrazowy-województwa-pomorskiego/>

54. Serwis mapowy Audytu Krajobrazowego
<https://mapy2.pbpr.pomorskie.pl/audyt/index.php/view/map?repository=1&project=Audyt-krajobrazu>
55. Gminny Program Opieki nad Zabytkami w gminie Kosakowo 2016-2019
<https://gminakosakowo.pl/plany/zabytki/program.pdf>
56. Gminna Ewidencja Zabytków w Gminie Kosakowo
<https://bip.kosakowo.pl/m.794.gminna-ewidencja-zabytkow.html>
57. Raport z Wdrożenia Standardów Turystyki Zrównoważonej w Województwie Pomorskim
<https://www.prot.gda.pl/pomorskie-z-duzym-potencjalem-do-rozwoju-turystyki-zrownowazonej-raport-z-wdrozenia-standardow-turystyki-zrownowazonej/>
58. Open Street Map <https://www.openstreetmap.org/#map=14/54.62022/18.49128>
59. Baza Turystyczna Gminy Kosakowo www.kosakowoturystycznie.pl
60. Panasiuk A., 2019, Produkt turystyczny. Pojęcie, struktura, uwarunkowania kreowania
61. Barometr cen Nieruchomości Trójmiasto.pl <https://www.trojmiasto.pl/barometr/>
62. Artykuł o ankiecie do mieszkańców gminy Schouwen-Duiveland, Holandia
<https://www.schouwen-duiveland.nl/over-schouwen-duiveland/inwonersonderzoek-toerisme>
63. Artykuł o ankiecie do mieszkańców hrabstwa Clare, Irlandia
<https://visitclare.ie/sustainable-resident-research/>
64. Strona internetowa Stowarzyszenia Dziedzictwo Kulturowe Szlakiem Północy
<https://dziedzictwokulturowesp.pl/>
65. Duda T., 2019, Idea turystyki powolnej (slow tourism) i edukacji kreatywnej szansą zrównoważonego rozwoju wsi i regionu – studium przypadku wsi Bełczna w powiecie łobeskim (Pomorze Zachodnie)
66. Poczta J., 2013, Wiejska turystyka kulturowa zgodna z paradygmatem zrównoważonego rozwoju
67. Rembarz G., 2018, The Agri-Hood And Slow-Suburb Concept In The Context Of An Inbetween City (Zwischenstadt)

20) Załączniki

- 20.1. Załącznik 1 - ankieta "Rozwój gminy Kosakowo - ocena poziomu życia i wpływu turystyki na mieszkańców" i jej wyniki
- 20.2. Załącznik 2 - fotorelacja
- 20.3. Załącznik 3 - plansze 1-4
- 20.4. Załącznik 4 - artykuł